ERICH MARIA REMARQUE

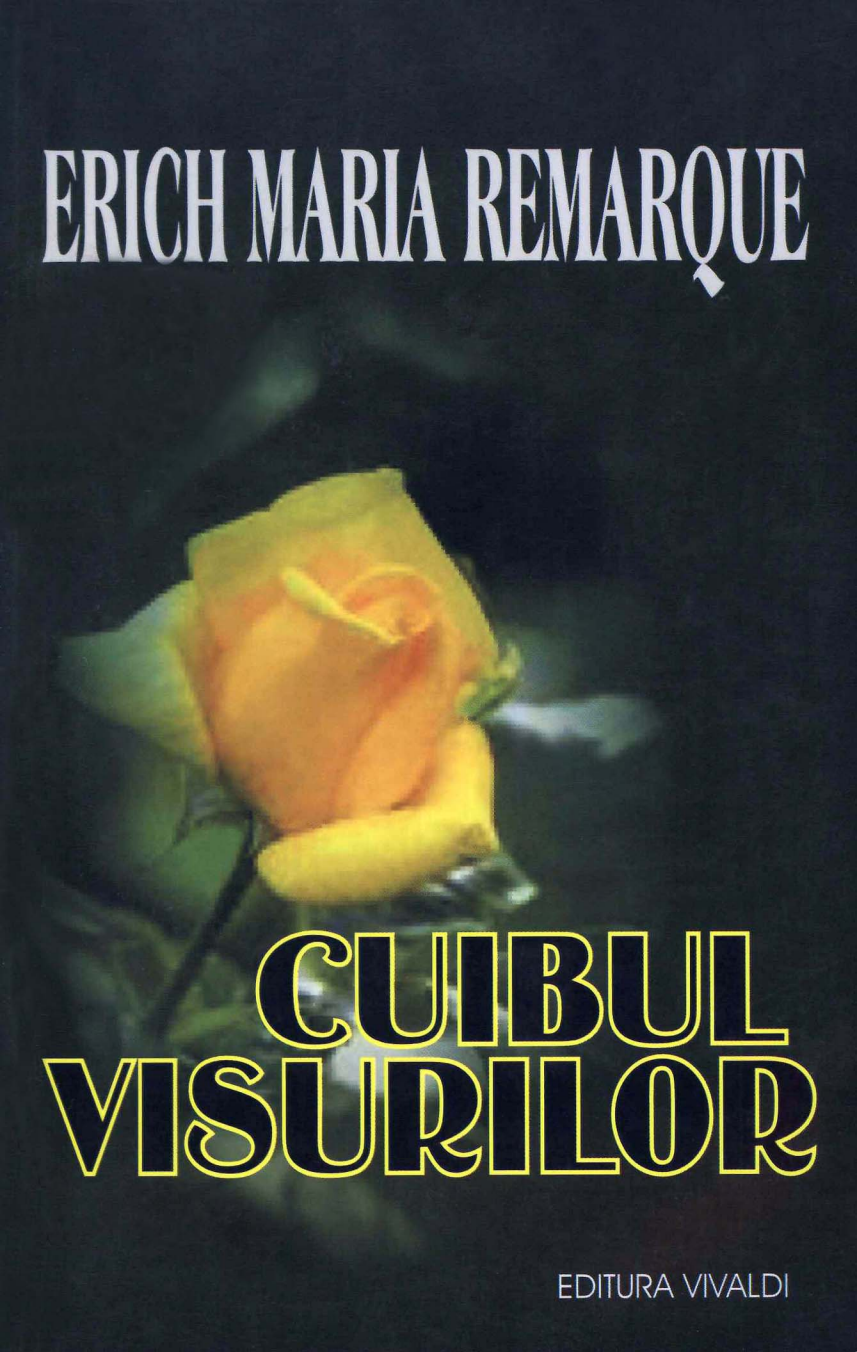

CUIBUL VISURILOR

EDITURA VIVALDI

ERICH MARIA REMARQUE

CUIBUL VISURILOR

Roman din mediul artiștilor

În românește de:
SANDA MUNTEANU

Editura VIVALDI
București, 2002

Ilustrația copertei: THEODOR PETROȘANU

DIE TRAUMBUDE von ERICH MARIA REMARQUE
Copyright © 1998 by the Estate of ERICH MARIA REMARQUE
Copyright © 1998 by VERLAG Kiepenheuer & Witsch, Köln

Toate drepturile asupra acestei versiuni
aparțin Editurii Vivaldi.

În amintirea lui
Fritz Hörstemeier
și
Lucile Dietrichs

Prefaţă

Erich Maria Remarque – de fapt Erich Paul Remark, născut la 22 iunie 1898 la Osnabrück şi decedat la 25 septembrie 1970 la Locarno – este unul dintre cei mai însemnaţi autori de limbă germană ai secolului al 20-lea, fiind cunoscut în lumea întreagă; operele sale au fost traduse în cel puţin 58 de limbi. Remarque a fost şi este un reprezentant al „celeilalte Germanii", angajamentul său literar stând sub semnul unei opoziţii de factură luministă faţă de război, oprimare şi dictatură, precum şi al luptei individului pentru autodeterminare şi o existenţă în pace şi libertate. Iată mesajul pe care autorul a vrut să-l transmită cititorilor din lumea întreagă cu ajutorul cărţilor sale: romane captivante, bogate în acţiune, piese de teatru, scenarii de film; personajele sale fac astăzi parte din inventarul literaturii universale, de exemplu: Paul Bäumer, Katczinsky *şi subofiţerul* Himmelstoß, *cei „Trei camarazi" şi* Pat Hollmann, Ravic *şi* Joan Madou, *deţinutul 509 din lagărul de concentrare,* Elisabeth Kruse *şi* Ernst Graeber, Ludwig Bodmer *şi* Isabelle, Lilian Dunquerque *şi* Clerfayt, Robert Ross.

În 1963 Remarque îşi justifică angajamentul într-o discuţie cu Friedrich Luft:

„Căci ce mai rămâne dacă noi nu credem în posibilitatea unui progres? Ce mai rămâne? Recunosc, este uneori greu să mai crezi în el, dar trebuie să crezi şi trebuie să depui şi un efort în vederea realizării lui. Aş fi chiar dispus să renunţ în oarecare măsură la componenta artistică, dacă în felul acesta s-ar asigura un succes mai rapid al progresului. Dar nu este sigur că ar fi aşa. Prin urmare, nu poţi decât să te apuci de treabă, să-ţi dai obolul şi să acţionezi în acest sens. [...] Acesta este optimismul necesar al pesimistului."

În conştiinţa publică internaţională opera lui Remarque se limitează la unsprezece romane, începând cu Pe frontul de vest nimic nou *(In Westen nichts Neues, 1929) şi faima neaşteptată dobândită de un autor până atunci complet necunoscut şi terminând cu romanul Umbre în paradis (Schatten im Paradies) publicat în 1971 postum de către soţia sa. Între ele câteva succese internaţionale cum ar fi* Trei camarazi *(Drei Kameraden),* Arcul de Triumf *(Arc de Triomphe) sau Noaptea la Lisabona (Die Nacht von Lissabon).*

Biografia lui Remarque este învăluită încă în mare parte în mister; prin biografiile scurte şi rubricile lexicoanelor bântuie şi acum legenda lansată de naţional-socialişti despre adevăratul său nume de familie care ar fi, de fapt, „Kramer". Despre o existenţă petrecută în mediul Hollywood-ului, despre dragostea nefericită faţă de Marlene Dietrich sau Greta Garbo, despre o viaţă luxoasă şi lipsită de griji care contrastează puternic cu tematica romanelor sale. Şi, în sfârşit – în Germania – anatema aruncată asupra „terfelitorului" care, după ter-

minarea celui de-al doilea război mondial, nu a încetat să-i someze – de pe poziţiile sale de cetăţean american – pe foştii săi compatrioţi să ia o atitudine critică faţă de trecutul apropiat, marcat de barbarie după opinia sa.

Dar nu numai biografia lui Remarque este viciată de legende, generalizări şi false etichetări ci şi cunoaşterea şi înţelegerea operei – o operă supusă mereu ciuntirilor, imixtiunii cenzurii şi interdicţiilor.

Ediţia de faţă îşi propune să completeze „opera principală" cunoscută, prin publicarea „operei necunoscute" şi, pornind de la corespondenţă şi însemnările zilnice, să arunce o privire şi asupra personalităţii multilaterale şi contradictorii a lui Remarque. Ea documentează o operă literară începută la vârsta de optsprezece ani, odată cu prima publicaţie: Despre bucuriile şi greutăţile organizaţiei militare de tineret *(Von den Freuden und Mühen der Jugendwehr) – apărută încă înainte de înrolarea sa în armată – şi încheiată în vara anului 1970, cu puţin înainte de moarte, cu primele rânduri ale capitolului 21 din romanul* Pământul făgăduinţei *(Das gelobte Land). O operă care nu constă doar din romane, ci cuprinde şi poezii, lucrări dramatice, precum şi eseuri şi precursori ai comicsului.*

Ediţia de faţă poate aduce doar o selecţie din toate aceste lucrări. Intenţia este de a scoate în evidenţă numeroasele intersectări dintre viaţă şi operă, dintre elementele cunoscute şi cele necunoscute, şi anume nu pentru a revizui imaginea omului Remarque şi a operei sale literare, ci pentru a o completa, pentru a dezvălui faţete poate noi şi a aprofunda centre de greutate tematice şi motivice cunoscute deja.

Volumul I conține romanele „timpurii", scrise înainte de Pe frontul de vest nimic nou, *și anume cele publicate în 1920, respectiv 1927/28:* Cuibul visurilor *(Die Traumbude) și* Popas la orizont *(Station am Horizont), precum și romanul încă nepublicat până acum:* Gam *scris în 1923/24.*

Volumul II documentează romanul rămas neterminat Pământul făgăduinței *(Das gelobte Land); acesta dezvoltă versiunea repudiată de autor a temei „Exilul din SUA" din* Umbre în paradis, *aducând în același timp și un ultim comentar al lui Remarque pe marginea propriei sale opere dar și a situației sale de om care a fost forțat să emigreze în urma retragerii cetățeniei germane și căruia i s-a făcut imposibilă reîntoarcerea în „patrie".*

Volumul III ni-l înfățișează pe Remarque ca dramaturg și autor de scenarii de film: drama Ultima stație *(Die letzte Station), singura jucată în timpul vieții autorului, și anume în 1956, precum și proiectul scenariului pentru filmul* Ultimul act *(Der letzte Akt), realizat în 1955 în regia lui Georg Wilhelm Pabst. Cele două texte, care văd aici pentru prima dată lumina tiparului, au ca loc al acțiunii Berlinul, în aprilie/mai 1945.* Ultimul act *prezintă ultimele zece zile din viața lui Hitler în buncărul Führer-ului de sub cancelariatul Reich-ului.* Ultima stație *descrie soarta unui deținut evadat dintr-un lagăr de concentrare; acesta găsește adăpost într-o locuință din Berlin. Ambele texte pornesc de la probleme legate nemijlocit de momentul când au fost scrise; Remarque le concepe ca un comentar pe marginea procesului de restaurație din perioada Adenauer și a constatării că trecutul*

național-socialist nu a fost în suficientă măsură analizat critic; în felul acesta se situează la același nivel cu romanele anilor cincizeci, și anume: Scânteia de viață *(Der Funke Leben),* Soroc de viață și soroc de moarte *(Zeit zu leben und Zeit zu sterben) și* Obeliscul negru *(Der schwarze Obelisk).*

Volumul IV face puntea între prima lucrare publicată în 1916 și Ironiile mai mici și mai mari ale vieții mele *(Größere und kleinere Ironien meines Lebens) din anul 1966. Volumul oferă o selecție reprezentativă din cele aproximativ 350 de texte de proză scurtă și poezii publicate în acești ani, adăugând și numeroase texte postume rămase nepublicate. Povestirile, schițele, eseurile și recenziile, mai ales cele din perioada premergătoare romanului* Pe frontul de vest nimic nou, *ni-l prezintă pe Remarque ca ziarist la „Echo Continental" (Hanovra) și „Sport im Bild" (Berlin) și ca autor de istorioare scurte publicate în peste 40 de ziare și reviste ale republicii de la Weimar, precum și ca poet liric. Volumul oferă în felul acesta o secțiune transversală a stilurilor, motivelor și temelor întregii sale opere.*

În fine, volumul V conține o selecție reprezentativă a scrisorilor și însemnărilor zilnice. Remarque a corespondat cu cel puțin 2000 de persoane – cu unele dintre acestea regulat și pe parcursul a decenii întregi. El le scria prietenilor, iubitelor, editorilor, agenților publicitari, artiștilor și scriitorilor. Scrisorile lui Remarque din anii 1917-1970, răspândite în lumea întreagă și la fel de variate prin stil și dicțiune ca partenerele și partenerii de corespondență, au fost adunate în volum pentru prima

dată în această ediție, în măsura în care au putut fi recuperate.

Publicate integral, însemnările zilnice din anii 1918, 1933-1955 și 1964-1965 ar necesita numărul de pagini alocat celor cinci volume luate la un loc. Selecția operată aici oferă o imagine reprezentativă despre caracterul și tematica acestor însemnări, permițându-ne să urmărim evoluția personalității lui Remarque de-a lungul unei perioade de aproape cincizeci de ani.

„Observațiile editoriale" succinte și generale precum și „Notele explicative" urmăresc nu numai să fundamenteze textele ci și să ușureze înțelegerea mai ales a scrisorilor și însemnărilor zilnice. Ele intenționează să arunce lumină asupra contextului genezei și publicării textelor, trasând și legături între viață și operă.

Publicând aceste volume, editorii nu au urmărit un obiectiv anumit în sensul obișnuit al cuvântului, vrând doar să introducă în discursul literar despre Remarque texte rămase până acum mai mult sau mai puțin necunoscute și inaccesibile discuției publice. Nu vrem să descoperim – cu atât mai puțin să creăm – un Remarque „nou" în urma prezentării „operei necunoscute"; editorii textelor publicate în aceste volume nu au pretenția să ajungă la o reevaluare sau chiar la o nouă calitate a ceea ce a fost cunoscut până acum. Problema „valorii literare" a operei trebuie, după părerea noastră, să o tranșeze fiecare cititor și fiecare cititoare pe cont propriu. Căci ea nu poate fi soluționată sau „rezolvată" prin „verdicte dogmatice" ale unuia sau altuia.

Poate că un citat din jurnalul lui Remarque, datat 6

ianuarie 1965, va arăta care sunt speranțele noastre în legătură cu acest proiect:

> Întrebarea care se ridică astăzi nu mai este: unde suntem? ci: cine suntem? Toate legăturile sunt rupte – un vârtej de orizonturi, aspecte și noi infinituri – în afară de câțiva colonişti din pădurile seculare nu mai întreabă nimeni unde ne aflăm – din moment ce are ce mânca și are un adăpost – în haos totul este un haos, chiar și lucrul cunoscut care se transformă în ceva total necunoscut – în schimb ne întrebăm: ce suntem? fiindcă este unicul lucru durabil, chiar dacă nu ne dăm seama de el și nu-l putem nominaliza. Și anume: ce rămâne alături de noi, ca un lucru unic – dar și ca ceva total necunoscut.

Începând cu anul 1992 numeroase instituții și personalități și-au adus contribuția pentru ca această ediție să poată lua naștere și să poată fi dusă la bun sfârșit. Spațiul este prea mic pentru a putea enumera aici toate meritele fiecăruia. Dar mulțumirile noastre li se adresează tuturor în aceeași măsură: Fales Library/New York University, The Estate of Erich Maria Remarque and Paulette Goddard, Stadt Osnabrück, Universität Osnabrück, Ministerium für Wissenschaft und Kultur des Landes Niedersachsen, Stiftung Niedersachsen, Landschaftsverband Osnabrück e.V., Deutsche Forschungsgemeinschaft, Niedersächsische Sparkassenstiftung, OLB – Stiftung der Oldenburgischen Landesbank AG, Niedersächsisches Staatsarchiv Osnabrück, Bibliotheks – und Informationssystem der

Universität Oldenburg, Stadtbibliothek Hannover, Landesbibliothek Hannover, Boyrische Staatsbibliothek München, precum și tuturor bibliotecilor, instituțiilor și persoanelor care ne-au pus la dispoziție materiale despre Remarque: Ruth Albu, Bojana Ćirović, Maxime la Fantasie, Marianne Feilchenfeldt, Julie Gilbert, Claudia Glunz, Angelika Howind, Martina Krause, Ruth Marton, Renate Matthaei, Petra Oerke, Gypsi Pancaldi, Leni Schneider, Annegret Tietzeak; Denis Bousch, Ian Campbell, John W. Chambers, Walter Feilchenfeldt, Werner Fuld, Fritz Hugelmann, Richard L. Kay, Robert M.W. Kempner (†), Armin Kerker, W. Kraushaar, Robert Kuhn, Marc Wilhelm Küster, Gordon Ludwig, Hans-Harald Müller, Claude R. Owen, Rolf Parr, Heinrich Placke, Frank Roettger, Klaus Rudolph, Klaus Schneider, Martin Siemsen, Bernhard Stegemann, Werner Sudendorf, Marvyn Taylor, Frank Terhorst, Dieter Voigt, Frank Walker, Donald Weiss, Winfried Woesler.

Osnabrück, în decembrie 1997
Thomas F. Schneider
Tilman Westphalen

I

Un vânticel de mai adia prin grădinile înflorite. Tufele de liliac care năpădiseră vechile ziduri răspândeau miresme dulci, grele. Pictorul Fritz Schramm străbătea încet ulițele vechi ale orășelului. Din când în când se oprea în loc, ochiul său de artist fiind fascinat de vreun balconaș sau fronton care se profila visător pe cerul invadat de înserare. Mâna îi tresărea fără să vrea în căutarea caietului de schițe, apoi imortaliza cu câteva trăsături contururile pe hârtie. Se mai opri o dată ca să schițeze portița dărăpănată a unei grădini, dar apoi scutură râzând din cap, se uită la ceas și iuți pasul. În curând reveni însă la tempoul de plimbare. Las' să aștepte, se gândi, seara este prea frumoasă:..

În fața lui, cupluri de îndrăgostiți se pierdeau în umbra înserării.

Pe figurile oamenilor se răsfrângea plenitudinea zilei, netezind ridurile și cutele pe care le săpaseră sărăcia, munca și viața. Suferința și trecutul se destrămaseră în vis și amăgire. Seara liniștită acoperea cu mâinile ei blânde asperitățile vieții cotidiene, umplând golurile trecutului și spunând cu o voce molcomă: Bucură-te de primăvară! Bucură-te de primăvara care te învăluie! Iar

vântul de mai adia şopotind: Lasă gândurile, nu-ţi mai bate capul, viaţa este frumoasă, frumoasă... Îndrăgostiţii se strângeau mai tare de mână, fiecare uitându-se mai adânc în ochii celuilalt.

Vântul înmiresmat aducea o inexprimabilă dorinţă de dragoste dinspre munţii îndepărtaţi şi dinspre grădinile de liliac.

Fritz Schramm urmărea cu priviri pierdute rândunicile care se roteau ciripind în văzduhul albastru.

— Lu, spuse apoi, oftând din adâncul inimii. Se întorsese în trecut şi îşi continuă drumul fără a mai înregistra primăvara. Aşa parcurse o alee tivită cu castani ajungând în apropierea unei case mai retrase.

Se întunecase. Amurgul albăstrui învăluia drumurile. Fritz se opri trăgând cu urechea. De undeva se auzeau melodii.

Iată, acum le putea distinge mai clar. O voce dulce însoţită de sonorităţile profunde şi argintii ale unui pian. Vântul de seară aducea crâmpeie până afară, în grădină. Şi acum putea deslusi chiar şi cuvintele.

Inima i se opri o clipă în loc. Un cântec vechi îi răsună în urechi, se înfiripară imagini vechi şi o voce foarte dragă, de mult amuţită, se făcu din nou auzită.

Incitat, se apropie de casă.

Era acelaşi cântec pe care i-l cântase şi Ea de atâtea ori. Ea, cea definitiv pierdută, dispărută, moartă... Lu.

Vocea se auzea, nostalgică, în întuneric:

Din anii tinereţii, din anii tinereţii,
Un cântec mă-nsoţeşte –

Cât de departe este, cât de departe este
Ce-al meu a fost odată.

Emoționat și răscolit până în adâncul inimii Fritz intră în grădină și urcă scările. Ajungând în ușa salonului de muzică zări un tablou atât de fermecător încât se opri fascinat.

Amurgul țesea un văl albastru închis în încăpere. Pe pian ardeau două lumânări groase. În lumina lor clapele pianului păreau orbitor de albe; camera era învăluită în luciri care aureolau părul blond și profilul delicat al unei fete tinere așezate la pian, conferindu-i o strălucire mirifică. Mâinile ei se odihneau pe clape. O trăsătură blândă, aproape melancolică îi umbrea gura fină, iar ochii albaștri exprimau multă nostalgie.

Fritz păși pe covor, fără să facă zgomot. Amfitrioana casei apăru dintr-o cameră alăturată.

— În fine, domnule Schramm, spuse încet, cu o voce cordială. Credeam deja că nu mai veniți.

— Certați-mă, stimată doamnă, răspunse Fritz sărutându-i mâna; de vină este seara, seara aceasta minunată. Dar...?

Privirile sale se îndreptară spre salonul de muzică.

— Da, avem un musafir. S-a întors nepoata mea de la pension. Poftiți, intrați, doamna consilier comercial Friedheim vă așteaptă cu nerăbdare. O puteți auzi deja.

— Desigur. Fritz și gazda casei schimbară, surâzând, o privire plină de subînțeles. Ușa se deschise și o cucoană corpolentă se repezi spre Fritz.

— A venit, totuși, maestrul nostru? strigă strângându-i mâna. Impardonabil, într-adevăr impardonabil să vă lă-

saţi baltă prietenii, exclamă privindu-l cu tandreţe prin lornietă. Abia aşteptăm să ne descrieţi pământul făgăduinţei, Italia, după cum ne-aţi promis!

— Aveţi dreptate, stimată doamnă, zâmbi Fritz, dar am fost reţinut pe drum de câteva schiţe interesante. Vi le-am adus.

— Da? Le-aţi adus? Ce drăguţ din partea dumneavoastră. Să le vedem, ah ce interesante!

Şi o luă în grabă înainte, cu schiţele în mână, în timp ce ceilalţi doi o urmară mai încet.

— Manifestă încă acelaşi entuziasm, spuse Fritz. Indiferent dacă este vorba despre impresionism, expresionism, muzică, literatură, pictură... absolut indiferent. Se entuziasmează pentru tot ce înseamnă artă.

— Şi cu atât mai mult pentru artişti, replică gazda. Acum vrea să ajute un tânăr poet. Îl cunoaşteţi şi dumneavoastră. Este Wolfram...

— Cel cu cravatele roşii şi versurile albe?

— Nu fiţi atât de critic. Tineretul vrea să atragă atenţia cu ceva. Unii nu-şi pot exprima sentimentele revoluţionare decât cu ajutorul unei cravate roşii.

— Gânduri asemănătoare mi-au trecut şi mie prin minte ieri, când l-am văzut pe bravul cap de familie, cizmarul Müller. Este tatăl a cinci copii, soţul unei femei foarte energice, seara la zece trebuie să fie acasă, îşi dă votul conservatorilor... cu un cuvânt: un cetăţean cumsecade. Mi-a povestit o dată, când am descoperit la el câteva volume de Marx şi Lassalle, că le citise în tinereţe. Cine ştie ce voise să realizeze pe atunci! Dar viaţa şi structura burgheză loială moştenită de la strămoşi l-au îndreptat într-o direcţie pro-

babil cu totul diferită de cea la care se gândise pe vremea aceea. Şi... el este cât se poate de mulţumit de această evoluţie. Aşa încât toate visurile prăfuite din tinereţe, toate planurile şi ideile măreţe s-au concretizat, până la urmă, doar în cravata roşie pe care o poartă duminica. Ar putea aproape să-ţi trezească melancolia o asemenea cravată roşie. Şi, în fond, stimată doamnă, oare situaţia este mult diferită în cazul nostru? Ce se alege de toate? N-am putea spune că a rămas destul de mult în cazul în care a rămas măcar o cravată roşie? Căci adeseori nu supravieţuieşte nici atât. O buclă, o fotografie ştearsă, o amintire care păleşte, până când începi să te asemeni cu toţi ceilalţi... ah, mai bine să nu ne gândim la asta...

— Nu, desigur, prietene, spuse amfitrioana încet, şi cu atât mai puţin în luna mai, într-o seară de mai.

— Păi exact seara aceasta mi-a resuscitat gândurile întunecate. Nu este ciudat că tocmai frumosul şi fericirea trezesc gânduri sumbre? A mai existat însă ceva ce mi-a provocat această dispoziţie în tonalitate minoră...

Din salon se auzi vocea ca o trompetă a doamnei consilier comercial:

— Bine, dar unde rămâne?

— Asta are, în schimb, totdeauna o dispoziţie în tonalitate majoră, zâmbi gazda intrând în salon împreună cu Fritz.

— În sfârşit! exclamă doamna consilier comercial; aproape că începusem să intru la bănuială văzând că staţi atât în vestibul!

— Bine, bine, spuse gazda arătând spre părul ei bogat, în ciuda părului meu cărunt?

— Pentru aşa ceva suntem, totuşi, puţin prea în vârstă, adăugă şi Fritz.

— Ah, Doamne, dar e adorabil! Dumneata şi bătrân! exclamă doamna consilier comercial cu vocea ei tunătoare. Dumneata, la 38 de ani?

— Boala te îmbătrâneşte.

— Haida-de! Vorbe goale. Dacă inima e tânără, omul este tânăr! Şi acum poftiţi încoace, în urma exercitării dreptului meu de veto vi s-a rezervat totuşi o porţie de ceai!

Spunând aceasta îi încărcă farfuria lui Fritz, în ciuda protestelor acestuia, cu un munte de prăjituri care ar fi putut sătura o companie întreagă.

Fritz mâncă puţin, apoi se uită în jur. Parcă îi lipsea ceva. În clipa aceea uşa salonului de muzică se deschise şi o fată tânără intră învăluită în miresme de liliac.

Amfitrioana o luă de umeri cu un gest matern, întrebând-o:

— Ai visat destul, Elisabeth? Domnul Schramm a venit totuşi, în cele din urmă.

Fritz se ridicase admirând, fermecat, apariţia drăgălaşă.

— Nepoata mea, Elisabeth Heindorf, domnul Schramm, bunul nostru prieten, făcu doamna Heindorf prezentările. Fata îl privi pe Fritz cu nişte ochi de un albastru profund, punându-şi mâna îngustă în mâna lui.

— Am întârziat, se scuză Fritz.

— Înţeleg, când este atât de frumos afară, nu-ţi vine să cauţi societatea oamenilor.

— Şi cu toate acestea ţi-e dor de oameni.

— E ciudat: de un om care nici nu există.

— Poate că de omenia din om...

— De ceva lipsit de nume.

— Cea mai profundă nostalgie a noastră vizează totdeauna ceva lipsit de nume.

— Asta doare.

— Doar la început. Mai târziu, înveţi să te mulţumeşti cu atât. Viaţa este un miracol, dar nu produce miracole.

— Ba da! ochii lui Elisabeth străluceau.

Fritz se emoţionă auzind-o cu câtă convingere rosteşte aceste cuvinte. Se gândea la tinereţea sa, când vorbea şi el tot aşa. Îl cuprinse o dorinţă fierbinte ca această făptură frumoasă să nu fie privată de credinţa ei în miracole.

— Credeţi în puterea vieţii de a săvârşi miracole, domnişoară?

— Da, da!

— Păstraţi-vă credinţa! În ciuda a tot ce se întâmplă! Este o credinţă justă! Nu vreţi să luaţi loc?

El trase un scaun, iar fata se aşeză.

— Dumneavoastră nu credeţi în miracole, domnule Schramm?

Fritz se uită o clipă la ea fără să spună nimic, apoi declară ferm şi cu voce tare:

— Ba da!

Doamna Heindorf îi făcu un semn valetului care aduse o tavă cu ţigări, ţigarete şi lichior.

— Puteţi fuma, dacă doriţi, domnule Schramm, îi spuse lui Fritz.

— Este o slăbiciune de-a mea, recunoscu Fritz luând o țigaretă.

— Adu-mi și mie una, Paul, strigă doamna consilier comercial.

— O țigară, îi spuse Fritz încet valetului. Acesta rânji și îi oferi doamnei o lădiță cu havane negre.

— Nu cumva vrei să-mi dai o pipă? pufni ea revoltată.

Observând că Fritz râde înțelese legătura și îi făcu un semn amenințător cu mâna.

— Dumneavoastră nu fumați? o întrebă Fritz pe Elisabeth.

— Nu, nu-mi plac femeile care fumează.

— Aveți dreptate. Nu oricărei femei îi șade bine fumatul. Dumneavoastră cu siguranță nu!

— Ce spune? întrebă doamna consilier comercial, bănuind că se face iar o glumă la adresa ei.

— Vorbeam despre fumatul la femei...

— Ei, cred că dumneata, ca artist, nu ești intolerant în această privință.

— Nu, dar evaluez situația din punct de vedere artistic.

— Cum așa?

— A fuma și a fuma nu înseamnă același lucru.

— Dar în ambele cazuri răspândești fum amăgitor, zâmbi amfitrioana.

Doamna consilier comercial începu să râdă.

— Iată de ce bărbații fumează atât de mult, nu-i așa domnule Schramm?

— Desigur. Fumatul este o necesitate pentru bărbați, dar o cochetărie pentru femei!

— Ah, credeți poate că nouă nu ne face plăcere o țigaretă? Că nu îi simțim gustul?

— Ba da... Dar cu câte toate nu se obișnuiește o femeie, sau de câte toate nu se dezobișnuiește dacă își închipuie că o avantajează sau o dezavantajează.

— Înseamnă că mie îmi șade bine să fumez? întrebă doamna consilier comercial zâmbind ironic.

— Am spus: își închipuie! Asta nu înseamnă că este chiar așa.

— O, *maestro,* câtă cruzime!

— Vă situați deasupra partidelor, stimată doamnă. Motivul fumatului indică deja care femeie are voie să fumeze. Și anume cea cochetă.

— Foarte bine, zâmbi doamna consilier comercial trăgând cu poftă din țigaretă.

— O femeie cu figură de madonă face o impresie inestetică dacă fumează. Tipul demonic poate însă deveni foarte seducător cu o țigaretă în gură. În genere, unei femei cu părul și ochii întunecați îi șade mai bine fumatul decât uneia blonde. Femeia simte instinctiv acest lucru. De aceea în țările meridionale găsim multe fumătoare pasionate.

— Mie nu-mi place, spuse Elisabeth.

Prin fereastra deschisă se auzi un cântec din depărtare.

Discuția se orientă spre probleme cotidiene. Fritz ședea într-un fotoliu rezemându-se de spetează și urmărind cu privirile rotocoalele de fum albăstrui. Se gândea la tabloul care stătea neterminat pe șevalet. Urma să se numească „Mântuirea"; înfățișa un bărbat frânt, pe care o fată îl mângâia cu blândețe pe creștet.

Pentru bărbat găsise deja modelul. Aştepta acum o inspiraţie pentru figura fetei. Trebuia să fie o apariţie luminoasă, care să emane bunătate; dar nu i se arătase încă nimic corespunzător. O fiinţă care să poarte în mâini lumină, bunătate şi voioşie. Dus pe gânduri, se uită la Elisabeth. Ar putea fi o aducătoare de lumină, liniştită şi interiorizată. Profilul ei fin şi dulce se evidenţia pe fondul întunecat al unui goblen întocmai ca un basm domol al lui Eichendorff.

Acum îşi înclină puţin capul.

Fritz o privea cu o atenţie plină de încordare. Asta... asta era ceea ce căuta – fata potrivită pentru tabloul său. El se aplecă puţin înainte. Expresia, faţa, totul. Îşi propuse să stea imediat de vorbă cu doamna Heindorf.

Adâncit în reveriile sale nu mai urmărise firul discuţiilor. Tânărul poet, care fusese până acum foarte tăcut, vorbea agitat şi fără întrerupere. Gesticula furios, numindu-l pe Goethe un filistin iar maximele sale înţelepte doar rezultatul unei vieţi tihnite.

Fritz zâmbi. Mereu aceleaşi cuvinte mari – vorbe goale; iar viaţa îşi continua totuşi mersul ei normal.

Tânărul poet ajunsese la Eichendorff.

— Eichendorff... această apă chioară, această poezie romantică şi siropoasă este de mult depăşită...

Deodată Elisabeth declară:

— Îmi place Eichendorff!

Tânărul amuţi consternat.

— Da, continuă Elisabeth, este mult mai interiorizat decât atâţia alţi poeţi moderni. Nu recurge la vorbe goale. Şi cântă pădurea şi drumeţia!

— Sunt perfect de acord cu dumneavoastră, o încurajă Fritz. Şi eu îl iubesc. Nuvelele şi poeziile lui au o frumuseţe eternă. Este atât de german! Fără să fie un naţionalist unilateral. Aşa ceva a ajuns o raritate în ziua de astăzi. Cât de des am rememorat poezia aceasta înaintea călătoriei în Italia, recitându-mi-o în timpul nopţii:

O boltă-auriu înstelată,
Stam singur lângă geam,
Din zarea-n tăceri cufundată
Cornul de poştă-auzeam.
Şi inima-mi arse ca para,
Tainic un gând mă muncea:
În splendida noapte de vară
Cine oare călătorea.[1]

— Italia, spuse Elisabeth încet.

— Da, această nostalgie a Italiei este adânc înrădăcinată în sufletul german, spuse Fritz. Toţi au simţit-o. Probabil că este cauzată de dualitatea spiritului german... nostalgia soarelui din Italia... întocmai ca nostalgia templului de marmură de pe Acropole. Începând cu dinastia Hohenstaufen, care şi-a pierdut imperiul şi viaţa din cauza pasiunii pentru Italia... de la Barbarossa până la tânărul Konradin doborât de mâna unui călău italian... pictorii noştri... poeţii... Eichendorff... Schwind... Heinse... Müller... Goethe... Mignon.

— „Ştii tu de ţara..." fredonă doamna consilier comercial.

---

1 În traducerea Mariei Banuş (Antologia poeziei romantice germane, Editura Pentru Literatură Universală, Bucureşti 1969, pag. 228) sub titlul *Dor de ducă*.

— Hai, Elisabeth, cântă-ne liedul, spuse doamna Heindorf.

Elisabeth se îndreptă spre pian fără să se lase rugată.

Fritz se rezemă de speteaza fotoliului, ascultând și contemplând fără încetare capul delicat, împovărat de părul auriu bogat, care se contura în licărul tremurător al lumânărilor.

— „Știi tu de țara..." țara...

Copacii din grădină foșneau. Vocea cristalină a fetei se auzi din nou acompaniată de pian.

„Știi casa tu..." casa...

Se lăsase liniștea. Ultimul acord se stinse încet. Elisabeth se ridică și ieși pe terasă.

Tânărul poet declară cu o voce răgușită:

— Este... este, totuși, frumos!

Rămaseră câtva timp cu toții tăcuți, după care doamna consilier comercial dădu semnalul de plecare. Gazda insistă ca Fritz să mai rămână, fiindcă venise atât de târziu.

El rămase, în timp ce doamna Heindorf își conduse oaspeții până la ieșire.

Elisabeth reveni de pe verandă. Fritz voi să-i mulțumească pentru cântec dar văzu că fata plângea. Speriat, o luă de mână.

— Nu este nimic, spuse ea, absolut nimic, dar m-am simțit deodată copleșită. Inima îmi era atât de plină încât am ieșit pe terasă. Iar de acolo am auzit o fată râzând și o voce joasă de bărbat. Și atunci m-a apucat... dar nu-i spuneți nimic mătușii... de fapt, a și trecut.

— Puteți avea toată încrederea în mine, o asigură Fritz.

— Da, îmi dau și eu seama, sunt atât de liniștită lângă dumneavoastră, deși de-abia ne cunoaștem. Am senzația că la nevoie aș putea oricând apela la ajutorul dumneavoastră.

— Puteți fi convinsă de asta. Fritz era emoționat. Cuvintele dumneavoastră îmi ușurează rugămintea pe care voiam să vi-o adresez. Am un tablou în lucru... Două persoane. Un bărbat disperat care, doborât de loviturile vieții, își sprijină capul în mâini. Și o fată cu mâini și priviri luminoase, care îl mângâie ușor pe creștet. Modelul pentru bărbat l-am găsit deja. Pe cel pentru fată l-am descoperit acum în persoana dumneavoastră. Îmi permiteți să vă desenez?

— Țineți mult la acest tablou? întrebă fata în loc de răspuns.

— Foarte mult. El simbolizează încă o idee. Și anume ar urma să sesizeze momentul în care omul ajunge de la *eu* la *tu,* momentul în care egoismul dispare, iar omul renunță la el însuși fiind dispus să-și închine colectivității activitatea sa. Tineretului. Sau omenirii. Fata senină ar întruchipa modul în care, în schimbul renunțării la fericirea proprie, el are totuși parte de o consolare și de o mare compensare. Tragedia creatorului...

— Se spune că toți artiștii își iubesc atât de mult operele fiindcă acestea conțin o bucățică din ei înșiși.

— Cred că așa și este.

Doamna Heindorf reveni.

— S-a întunecat. Să nu facem lumină?

— Nu, replică Elisabeth, este mai frumos aşa.

—Stimată doamnă, aş vrea să vă spun ceva. Vă amintiţi cu câtă greutate am dat de primul model. Pe al doilea l-am găsit surprinzător de repede în nepoata dumneavoastră. Mi-aţi permite să...?

— Dar bineînţeles, dragă prietene, spuse doamna Heindorf. Mă bucur că dorinţele vi s-au împlinit atât de repede.

— Şi aţi fi de acord să începem cât mai curând şedinţele?

— Desigur... din partea mea, chiar de mâine...

— Dar unde? Aş veni bucuros eu la dumneavoastră; în atelierul meu le am însă pe toate la îndemână, iar lumina este mai bună.

Doamna Heindorf se uită câteva clipe mai întâi la el, apoi la Elisabeth.

— Ce spui, Elisabeth?

Ea o privi cu ochii strălucitori.

— Bine, am înţeles, spuse doamna Heindorf liniştind-o. Ştiu ce ai prefera. Fata asta este o mică visătoare, i se adresă zâmbind lui Fritz, după care adăugă cu o voce gravă privindu-l insistent:

— Vă cunosc, domnule Schramm şi este suficient atât. De ce să nu meargă nepoata mea la dumneavoastră? Nu trebuie să ne sinchisim de formele desuete. Când să vină mâine?

— Vă mulţumesc, stimată doamnă. Fritz îi sărută respectuos mâna. Dacă v-ar conveni, la ora trei.

— Ce spui, Elisabeth?

Aceasta dădu aferată din cap:

— Da, da, desigur.

Doamna Heindorf zâmbi.

— Te cred. Dar acum... seara este atât de frumoasă. Hai să ieşim puţin pe terasă. Şi să ciocnim un pahar de vin auriu în onoarea descoperirii modelului.

Doamna chemă valetul care scoase pe terasă fotoliile de răchită şi pernele şi aprinse câteva lampioane colorate.

Afară se întunecase complet. Luna atârna printre ramurile înflorite ale cireşului. Pădurile negre se profilau în depărtare, în licărul ei argintiu. Începeau să apară stelele. Vinul scânteia în pahare.

Doamna Heindorf îşi ridică paharul:

— Să închinăm pentru descoperirea dumneavoastră, pentru tablou şi pentru artă!

Ciocniră uşor paharele.

— Pentru descoperire, spuse Fritz încet, golindu-şi cu o mişcare paharul.

Se aşternu tăcerea. Fiecare îşi urmărea propriile gânduri.

— Lu... spuse deodată Fritz trezindu-se din visare.

— Încă nu s-a închis rana? întrebă doamna Heindorf încet.

— Nici nu se va închide vreodată, murmură Fritz, dar apoi îşi recâştigă calmul: Nu vreau să mă plâng. Am avut parte de ceea ce mi-am dorit, iar viaţa mea nu a fost doar un vis, ca în cazul bietului meu prieten Hörmeier, care zace de mult în pământul rece.

— Povestiţi-ne!

— Era pictor decorator. Îşi smulgea de la gură fiecare bănuţ ca să-şi cumpere cărţi. Citea nopţi întregi, până

dimineaţa. Pe Goethe îl ştia parţial pe dinafară. În curând se trezi în el şi poetul. Începu să scrie în timpul nopţii: versuri şi drame. Credea cu tărie în succesul său. De câte ori nu vorbea plin de entuziasm despre călătoria în Italia pe care o va face cu banii dobândiţi pentru drama sa; căci aceasta *trebuia* să fie bine primită. Începuse deja să înveţe italieneşte. Dar nu i-a fost dat să se bucure nici de dramă nici de călătorie. A murit după scurt timp în urma unei vechi afecţiuni pulmonare.

Fritz se uita, pierdut, în gol:

— Unul din numeroşii nerozi germani lipsiţi de simţ practic, ar putea spune cineva. După părerea mea, soarta sa denotă însă mai multă măreţie decât dacă un om ar cuceri lumea.

Apoi tăcu cu ochii aţintiţi în noapte. O fântână arteziană clipocea. Stelele se profilau clar pe cer.

— Ce pace... spuse Elisabeth.

— De parcă ar fi deja vară, o noapte de vară germană, adăugă doamna Heindorf.

— O vrajă ciudată învăluie nopţile de vară în Germania, începu Fritz dus pe gânduri... în genere, în ţara noastră... Poate că nici un alt popor nu este marcat de o asemenea admiraţie pentru tot ce pare exotic şi nu este mânat de o asemenea forţă de expansiune şi nostalgie a depărtărilor. Aceasta devine uneori chiar reprobabilă, degenerând în maimuţăreală. Dar cu toate acestea: Chiar dacă bravul neamţ Schmidt devine cetăţeanul american Smits, chiar dacă vorbeşte englezeşte, îşi botează copiii Mac şi Maud şi nu mai dă doi bani pe Germania, astea nu sunt decât prostii exte-

rioare sau exteriorizate. Puneți-l pe domnul Smits să asculte clopotele slujbei de Crăciun, să miroasă aromele unui cozonac de Crăciun de acasă, sau să admire lumânările unui pom de Crăciun și... în ciuda lui *english spoken,* în ciuda lui Maud și Mac, el va redeveni vechiul Schmidt, care, în pofida tertipurilor afaceriste și a hăituielii dolarilor, va crede iar în basmul și miracolul vieții, căci această credință o poartă în sânge orice german adevărat; firește, nu mă refer la cei iudaizați sau slavizați. Și chiar dacă și-a mușcat de mii de ori degetele în nopțile fără stele, o va face totuși! Totuși! Tocmai aici găsim componenta fascinantă, etern tânără a poporului nostru; și anume în această naivitate mult disprețuită, în această copilărească lipsă de simț practic. Nu sunt politician și nu dau doi bani pe orientările politice. Sunt doar un om, iată crezul meu politic! Și, în plus, mai sunt și artist. De aceea îl apreciez mai mult pe germanul naiv și nepractic – care în ochii mei poartă încă o coroană tainică pe frunte și vede încă peste tot miracole, uimire și credință – decât pe afaceristul rece și calculat, de tipul verilor noștri, pentru care viața nu reprezintă decât o problemă de matematică. Viața este frumoasă; și nu e nicăieri atât de frumoasă ca la noi. Știu că aprecierea dă dovadă de subiectivitate și știu de asemenea că și englezul, francezul, spaniolul care afirmă același lucru au perfectă dreptate. Poate că italianul în și mai mare măsură. Dar o spun cu toate acestea; și am și eu dreptate! Când eram la Roma și admiram marmura de Carrara care strălucea în albastrul cerului, m-a cuprins deodată un dor năpraznic de noaptea de vară germană;

m-a cuprins un asemenea dor de casă, încât am plecat imediat şi aproape că m-au podidit lacrimile când am zărit primul mesteacăn.

Fritz se ridicase cu paharul în mână:

— Ridic acest ultim pahar pentru patrie, patria mea germană!

Un vânticel uşor se stârni, stelele scânteiau, iar lampioanele colorate se legănau încet.

În clinchetul paharelor Élisabeth declară cu o voce fermă:

— În sănătatea mult iubitei noastre patrii!

Vinul sclipea auriu.

Îşi goliră cu toţii cupele.

II

Fritz Schramm își împodobea „cuibul visurilor". Îmbrăcat într-un halat galben de pânză, se agita mergând de colo-colo; puse mai întâi trei crini într-o cană veche de cositor admirându-și, satisfăcut, opera. Apoi își umplu liniștit pipa de pictor, de culoare brună, și dădu drumul rotocoalelor de fum; acestea se amestecară cu firele de praf care dansau în lumina soarelui.

Auzind un ciocănit la ușă, Fritz se ridică:

— Intră!

Elisabeth făcu un pas timid în cameră, dar se opri fără să vrea, fermecată de imaginea care i se oferea.

O cameră cafenie de mansardă. Pe pereți tablouri – multe tablouri. Pe un perete o etajeră din lemn brun, plină de cărți ale căror coperte colorate străluceau în bătaia soarelui. Pe polițe, o stofă de culoare închisă, pe care se găseau scoici, pietre multicolore și bucăți galben-aurii de chihlimbar. Printre ele un dansator din lemn băițuit. La stânga un craniu cu o cunună de trandafiri roșii. O cupă cu trandafiri roșii sub o mască mortuară a lui Beethoven atârnată de perete pe un postav de culoare purpurie. Pe peretele oblic câteva gravuri și un tablou înconjurat de zăbranic.

— Fiţi binevenită în încăperea visurilor mele, spuse Fritz, adăugând când văzu privirea interogativă a lui Elisabeth:

— Acesta este colţul Beethoven, alături de ferestruica fermecată. Toate obiectele reprezintă amintiri dragi. În dreptul măştii lui Beethoven sunt mereu trandafiri, în semn de aducere aminte pioasă şi omagiu tăcut. Florile sunt atât de pure, şi totdeauna frumoase.

Elisabeth era fascinată de atmosfera de intimitate şi de farmecul acestei mici încăperi. Florile răspândeau o mireasmă atât de dulce încât aproape că o podideau lacrimile. Nu ştia nici ea de ce. Era foarte ciudat. În ultima vreme îi venea mai des să plângă – fără nici un motiv. Şi îi venea să surâdă, să jubileze în adâncul sufletului ei – tot fără motiv. Avea senzaţia că omului de lângă ea îi putea împărtăşi tot ce are pe suflet. Ce pace minunată!

— Timp de două ore lumina este încă bună pentru pictat, spuse Fritz. Nu vă speriaţi, nu înseamnă că trebuie să staţi tot timpul în picioare. În total poate o jumătate de oră. Dar trebuie să mă uit mereu la dumneavoastră; în felul acesta două ore trec foarte repede. Cât timp v-a dat doamna Heindorf voie să rămâneţi?

— Pot rămâne cât vreau.

— Frumos! Vom începe prin a desena puţin, iar după aceea vom sta şi de vorbă, bine? Deci, să mergem în atelier.

Intrară într-o încăpere alăturată, cu ferestre mari, late, şi perdele de culoare deschisă; pereţii erau plini de schiţe şi tablouri neterminate.

Fritz scoase o mapă şi potrivi un tablou.

— V-am expus deja ideea de bază a tabloului meu, în măsura în care putem vorbi despre așa ceva. Iată schițele. Iar aici studiile pentru modelul masculin. Pe șevalet vedeți studiul în ulei al modelului masculin. Schițele acestea vă arată cam cum mi-am imaginat fata. Peste tot, ținuta și gestica sunt deja aproape fixate, doar fața și statura au rămas încă nedefinite – o dovadă că nu găsisem ceea ce căutam. Dar cel ce caută găsește până la urmă. Vreți să fixăm mai întâi poziția? Cel mai bine ar fi să vă postați în fața acestei perdele albastre. Și să vă gândiți la drumețul disperat din deșert, căruia îi aduceți apa vieții mântuitoare, întocmai ca un sol ceresc... așa... da... mâinile puțin mai jos – cu fața ceva mai aproape de perdea. Vă rog să nu vă mișcați acum.

Fritz puse repede mâna pe creion și hârtie, trăgând în grabă câteva linii și contururi.

— Așa! spuse după un timp respirând adânc. Am prins mișcarea. Acum să mai fixez și poziția, ca să o putem relua mâine. Fritz luă un aparat de fotografiat, apăsă pe declanșator, apoi spuse:

— Vă mulțumesc! Ați scăpat!

Elisabeth se apropie:

— Pot să văd și eu?

— Poftiți; firește; cu plăcere.

— Dar nu se deslușește încă nimic...

Fritz zâmbi:

— Nu merge chiar atât de repede. Iată aici brațul, mai ales ținuta corpului. Lucrul principal este fixarea mișcării. Dar în curând veți fi mai mulțumită. Aș vrea să schițez și profilul dumneavoastră. Sau sunteți deja

obosită? Spuneți-mi dacă este cazul. Când un pictor se ambalează nu mai ține cont de nimic. Nu? Ei, atunci...

Fritz îi aduse un scaun.

Căpșorul lui Elisabeth se profila superb pe fundalul perdelei albastre. Fritz admiră încântat liniile delicate, apoi puse mâna pe creion. Câtva timp lucră fără să se întrerupă. După aceea își mijì ochii și începu să repartizeze luminile și umbrele.

— Vă plictisiți? întrebă. M-am lăsat antrenat de activitatea mea și nu mă ocup deloc de dumneavoastră.

— Nu, răspunse Elisabeth, căci văd în fața mea un cap frumos în a cărui contemplare m-am adâncit. Exprimă atâta forță juvenilă, dârzenie, dar în același timp și ceva interiorizat, iar în jurul gurii văd chiar o trăsătură de amărăciune; în orice caz, un tablou frumos.

— După original.

— De aproape?

— Din camera mea.

— Dar mai locuiesc și alții aici?

— Este un tânăr prieten de-al meu și locuiește la mine. Se numește Ernst Winter și studiază în prezent muzica la Berlin.

— Cred că ține foarte mult la dumneavoastră...

— Afecțiunea este reciprocă.

— Dar pare cu mult mai tânăr ca dumneavoastră.

— Păi tocmai pe aceasta se bazează prietenia noastră. El este tânăr, impetuos, nestăpânit, uneori și visător și plin de amărăciune, după cum ați remarcat și dumneavoastră. Eu, în schimb, am încheiat socotelile cu viața și încerc să-mi lărgesc orizontul în mod armonios

şi să-l aprofundez. Consecinţele: maturitate şi experienţă. În felul acesta ne completăm unul pe altul. Prietenia mea include poate şi o doză de... să o numim dragoste paternă; el are mai multă nevoie de mine decât eu de el. Dar când este vorba despre dragoste şi prietenie, nu ne întrebăm niciodată dacă ni se plăteşte cu aceeaşi monedă. Ernst nu este unicul meu prieten. Mă mai vizitează şi alţi oameni, oameni în devenire... şi sunt prietenii mei. Iubesc tineretul şi mă bucur dacă îi pot împărtăşi ceva din experienţa mea.

— Aţi încheiat socotelile cu viaţa?

— Poate că sună puţin cam dur, dar nu asta este intenţia mea. Din fire sunt un optimist. Nu vreau să însemne renunţare. Mai degrabă: mi-am trăit viaţa, am avut parte de tot ceea ce a putut şi a dorit să-mi ofere viaţa. Doar că totul a venit şi a trecut prea repede. Iată de ce mă situez, poate înaintea altora, în conul de umbră, în afara cercului luminos. Îşi are şi asta farmecul său. Actorul s-a transformat în spectator.

— Dar viaţa este un spectacol?

— Da... şi nu. Nu ne putem pronunţa cu toată certitudinea în această privinţă. Capacitatea noastră de înţelegere este ca un şarpe care îşi muşcă propria coadă. Nu există o cunoaştere obiectivă. Ne aflăm într-o luptă continuă. Cine are curajul să-şi dea verdictul, să separe adevărul de spectacol, esenţa de aparenţă? Iar acela de acolo – el arătă spre tabloul lui Ernst – este un luptător, un om dornic de fapte mari şi, ca atare, mai expus oprobriului public, decât ceilalţi, care sunt doar partizanii pasivităţii. Gândurile nu pot fi văzute, şi, ceea ce nu se

vede, este permis, în conformitate cu legile lumești. Dar faptele... o, vai! În orice caz, Ernst este destul de lipsit de scrupule ca să nu se sinchisească de aprecierile societății. Deocamdată nici nu are nevoie de așa ceva... ceea ce nu-i rău. Dar ce să mai vorbim de dreptate! Dacă cineva omoară un om, este pedepsit ca ucigaș... Dacă deschide o mare fabrică, distrugând în felul acesta o sută de existențe mai mărunte, este un bun negustor... Și iată că, între timp, v-am terminat capul și oricum se lasă întunericul așa încât trebuie să încetăm.

Îi arătă schița și își puse la loc ustensilele de desen. Apoi se uită la Elisabeth.

Aceasta se oprise în fața tabloului lui Ernst Winter fiind cufundată în contemplarea lui.

— Vine în curând, spuse Fritz, are vacanță câteva săptămâni. Pianul din atelier este pentru el. Îi place să improvizeze. Mie îmi place cel mai mult să-l aud interpretând Chopin și Beethoven. Dar, să trecem dincolo; este ora de efect maxim pentru cuibul visurilor: crepusculul.

Elisabeth ezită câteva clipe, apoi se îndreptă repede spre Fritz, și îi strânse mâna spunând:

— Sunteți un om foarte bun. Totul este atât de frumos aici, la dumneavoastră... cu totul altfel. Nu este ca în viața de toate zilele. Parcă ar fi mereu duminică. Ca o seară de vară. Și te simți acasă, și este atâta pace. Vreți să fiți și prietenul meu?

Fritz era emoționat. După atâta colb pe străzi și atâtea suflete obtuze și găunoase, dăduse de un suflet pur și curat ca lacurile albastre din Italia. O luă de braț fără să spună nimic și intră cu ea în cameră.

Amurgul își țesea visurile în miresmele de trandafiri care umpleau camera de la mansardă. Se opriră amândoi încântați. Crepusculul își trimitea ultimele raze aurii care poposeau pe trăsăturile grave ale lui Beethoven, și scânteiau reflectându-se într-o strălucire mirifică pe pietrele și scoicile colorate.

Pe o poliță veche, din lemn sculptat, erau niște cești colorate, o veselă veche și farfurii de cositor. Fritz luă cu grijă trei cupe verzi superbe și o sticlă prăfuită. Puse cupele pe masă și turnă în ele vin fără să spună nimic.

Îi oferi o cupă lui Elisabeth care îl privea tăcută și adâncită în gânduri, înconjură cea de-a doua cupă cu o ramură de trandafir din vasul lui Beethoven și luă a treia cupă spunându-i fetei:

— Să închinăm pentru proaspăta noastră prietenie, pentru tot ce este frumos în lume și pentru cineva care nu mai există.

Ciocniră. Elisabeth rămase o clipă nemișcată, apoi se simți străbătută de un tremur, duse paharul la gură și îl goli. Fritz rupse o floare din ramura de trandafir, o înmuie în a treia cupă cu vin, și i-o oferi lui Elisabeth. După care luă cupa și turnă vinul în vasul cu trandafiri din fața măștii lui Beethoven, mutându-l în dreptul tabloului îndoliat. Cu mișcări lente, scoase un sfeșnic și aprinse lumânarea.

— Ah, Lu... spuse apoi, nemaiputându-se controla și cu ochii ațintiți pe tablou. Flăcăruia pâlpâitoare a lumânării insufla parcă viață tabloului – ochii frumoși păreau să surâdă, iar buzele roșii să tresară.

— Scuzați-mă, spuse Fritz; câteodată mă copleșește

durerea. Mai ales când beau în amintirea ei. Vin pentru o gură moartă, flori pentru o frunte lipsită de viață... au trecut toate, au dispărut... „Cât de departe este ce-al meu a fost odată."

Apoi tăcu întorcându-se spre Elisabeth. Aceasta își înclinase puțin capul spre spate ținându-și ochii deschiși. Plângea în tăcere.

— Să nu plângeți, spuse Fritz. Să nu plângeți...

Crepusculul deveni mai albastru, iar flacăra lumânării mai galbenă. Un fluture intră pe fereastra deschisă, înconjură flacăra și căzu jos cu aripile pârlite.

— Fluturele... oamenii... Cine nu și-a pârlit aripile în contact cu lumânarea destinului?

— Povestiți-mi ceva despre viața dumneavoastră, îl rugă Elisabeth.

Fritz se uită la flacăra lumânării.

— Se numea Luize, dar toți îi spuneau Lu. Priviți tabloul în lumina pâlpâitoare a lumânării: exact așa arăta când era în viață. Am văzut-o pentru prima dată într-o seară de primăvară. Era frumoasă. Pentru mine a reprezentat portul în care au poposit vapoarele nostalgiilor mele, ochii ei erau aștrii care luminau bezna existenței mele, iar sufletul ei bunătatea izbăvitoare și puntea care trecea peste abisurile și sfâșierea din interiorul meu. Ne-am iubit nebunește o primăvară ametitoare și am ascultat timp de o vară fierbinte cum ne clocotește sângele în vine. Când a venit toamna, am început să ne dezmeticim. Eram bolnav de plămâni și sărac lipit pământului; ea era logodită cu un bărbat vrednic pe care îl aprecia... Cu inima sfâșiată m-am retras; pe atunci

credeam că nu mai am decât câțiva ani de trăit; să fi legat o ființă curată și înfloritoare de o existență ofilită care se apropia de sfârșit? Curând după aceea am vândut niște tablouri și am plecat în călătorie, deoarece nu o puteam uita. Peste câteva săptămâni, când dorul m-a mânat înapoi, am aflat că nici ea nu suportase despărțirea. Rupsese relațiile cu celălalt și cu familia și voia să se întoarcă la mine... în ciuda bolii, a sărăciei, a fugii de acasă. Nu m-a găsit și a revenit la ai ei. Acolo s-a îmbolnăvit. Ultimele ei cuvinte au fost cuvinte de dragoste și numele meu. Așa mi-a spus mama ei... Când am sosit, trandafirii roșii înfloreau pe mormântul ei. Nu am mai revăzut-o. Nu o pot uita. Viața fără ea este o amăgire, un vis. Abia aștept să se lase înserarea și să aprind lumânările în fața tabloului acesta pe care l-am pictat într-o oră de har. Ochii ei primesc luciul de odinioară, în lumina amăgitoare a lumânării, iar gura roșie și dulce zâmbește ca odinioară. O voce foarte dragă îmi șoptește cuvinte vechi, de mult amuțite, nostalgia mea se trezește tremurând, sufletul îi binecuvântează amintirea dureroasă și totul, totul intonează vechea melodie. Odinioară... odinioară... „Din anii tinereții, din anii tinereții"... „Cât de departe este, ce-al meu a fost odată."

Amurgul pătrundea tot mai adânc în cameră, iar lumina lumânării țesea o cunună în jurul părului auriu al lui Elisabeth. Fata plângea privind tabloul îndoliat al iubitei moarte. Se simțea cutremurată de fiorii marii enigme a vieții iar pulsul ei zvâcnea ca un memento: deșertăciune, deșertăciune. Oricât de mult s-ar avânta fericirea noastră spre stele și spre soare – cu oricâtă beatitudine

ne-am înălța mâinile: la un moment dat fericirea și visul se destramă, sfârșitul fiind mereu același: deplângem ceea ce am pierdut. Este foarte greu să fii om! Să vrei să mergi mereu mână în mână cu cineva, dar să rămâi mereu singur fiindcă așa o cer legile imuabile. Să te lupți o viață întreagă, să jubilezi, să suferi și până la urmă să rămâi doar cu cântecul rândunelei: Cât de departe este ce-al meu a fost odată. Nici o rândunică nu-ți readuce ceea ce ai pierdut, deși aceasta continuă să cânte, întocmai ca odinioară. Viața merge înainte, tot înainte, până ajungem să ne jelească și pe noi o gură iubită: Cât de departe este ce-al meu a fost odată.

Fritz continuă încet:

— Avea o voce dulce, parcă ciripea o pasăre. În seara când v-am cunoscut ați cântat liedul ei preferat: „Din anii tinereții...". Cântecul a devenit un simbol. Când am revenit la viață, după luni de suferință, nu-mi mai doream nimic. Ca să nu vegetez, ca să fiu cât de cât de folos, m-am înconjurat de tineret. A venit Ernst, apoi ceilalți. Ce-i drept, este un câmp de activitate foarte restrâns în comparație cu pretenția: să te pui în slujba omenirii. Dar nu am nici vocația nici puterea să fac mai mult. În felul acesta încerc să-i îndrum pe tineri să devină oameni. Și îmi sunt deja indispensabili. Iată cum mi se scurg zilele până când ursitoarea va tăia firul vieții mele, și mă va înghiți bezna neantului.

Se făcuse întuneric de tot.

În Elisabeth răsuna ecoul unor cântece necunoscute. O cuprinse o dorință de dăruire, dorința de a-i spune acestui om totul, tot ce avea pe suflet, dorința de a găsi

la el înțelegere și omenie. Se simți scuturată de fiori, confruntată cu singurătatea omului în viață.

Se ridică și îi luă mâna lui Fritz. Apoi izbucni cu lacrimi în ochi:

— Permiteți-mi să vă fiu alături; aș vrea să vă ajut, aș vrea să mă ajutați, viața este de multe ori atât de ciudată, și trebuie să ai pe cineva pe care să te poți baza.

Fritz se uită la ea:

— Elisabeth, spuse încet. Semeni mult cu ea. Te-am îndrăgit când te-am auzit cântând prima dată. Micuța mea prietenă...

— Vă mulțumesc, ah, vă mulțumesc, exclamă Elisabeth debordând.

— Nu așa, adăugă Fritz. Prietenii mei îmi spun altfel. Vrei să faci excepție? Tinerii mei prieteni mă numesc unchiul Fritz.

— Unchiul Fritz, repetă Elisabeth cu evlavie.

El o sărută pe frunte.

Razele lumânării cădeau pe fața dulce de pe tablou. Și aveai impresia că ochii frumoși scânteiază și strălucesc, iar buzele roșii zâmbesc.

III

— Pe unde o fi unchiul Fritz? se întrebă Paula scuturând din căpşorul capricios şi aranjând cu grijă crengile de liliac într-o vază.

— Las' că vine, zâmbi Fried. În fond de-abia ai sosit, nerăbdătoare ce eşti; eu îl aştept de o oră.

— Uşa era deschisă?

— Încuiată, dar cheia rămăsese în broască.

— Doar ştie că venim vinerea la el. Ah... Paula puse triumfătoare mâna pe agendă: Uite, că aici scrie ceva.

— Zău?

— Firește! Iar tu stai de o oră aici şi nu ai observat nimic! Fried! A trebuit să vin eu! Şi aşa ceva îşi imaginează că este culmea Creaţiunii! Prin urmare: mai întâi începutul unei poezii, iar apoi: „Dragii mei copii... aha... trebuie să merg în oraş să cumpăr zahăr pentru ceai, culori pentru paletă şi bomboane de ciocolată pentru guriţa pofticioasă a Paulinei. Biscuiţii şi untul sunt pe masă. Ceştile şi ceaiul ştiţi unde stau. Simţiţi-vă ca acasă. Fritz."

— „Guriţa pofticioasă" se referă la tine, spuse Fried.

— La mine? Dar... ah, unchiul Fritz ăsta! Eu nu sunt deloc pofticioasă, exclamă Paula indignată ronţăind un biscuit.

— Chiar deloc, confirmă Fried, oferindu-i toată cutia cu biscuiți.

— Fried, ești imposibil! Fata izbi din picior. Astea sunt consecințele prieteniei tale cu Ernst, care nu se poate abține de la ironii. Am împlinit 18 ani, te rog să nu uiți! Sunt o domnișoară, nu un copil!

— Nu se îndoiește nimeni de asta.

— Ba da! Chiar tu! Mă tratezi ca pe un copil! Îndoiala ta se exprimă prin fapte.

— Vă rog, chinuit de remușcări, să mă iertați, stimată domnișoară!

— Acum îți bați iar joc de mine.

— Ah... Atunci: lartă-mă, Paula, ești într-adevăr o domnișoară.

— Zău?

Ochii ei râdeau strengărește:

— Bine!... Ah, Fried, prostuțule, dar nici nu vreau să fiu o domnișoară. Paula începu să râdă din toată inima.

Fried o privea uluit.

Să mai înțeleagă cine poate făpturile astea cu păr lung, se gândi.

— Fried...

— Poftim?

— Mâine mergem la strand; de acord?

— Cu plăcere, Paula. Mergem și la lac să înotăm?

— Da, se poate! Cu cât ne expunem mai mult soarelui, apei și vântului, cu atât mai bine! Ah, Fried, ce minunat este să-ți dai jos hainele și să te lași alintat și mângâiat de aer și de soare! Imaginează-ți, i-am vorbit deunăzi unei prietene despre asta și mi-a spus că așa

ceva este indecent. Există încă asemenea oameni!

— Exact. Oameni care sunt de părere că trupul omenesc ar fi un păcat. Da, un păcat! Este tot ce poate fi mai frumos!

— Şi unchiul Fritz repetă mereu acest lucru. Să nu ne fie ruşine de trupul nostru, să ne bucurăm de el! El însuşi este un mare admirator al frumosului! Ah, un adevărat apostol al frumosului! Cât de minunat a prezentat goliciunea castă! Dacă mă voi mărita vreodată, bărbatul meu va trebui să fie ca unchiul Fritz. Dar nu mai există un al doilea ca el!

— Ştii că tabloul lui cel mare este acum pe calea cea bună? A găsit un model.

— Ştiu, drăguţule. Este o prietenă de-a mea de la şcoală. Elisabeth Heindorf.

— Se zice că ar fi un om cu totul deosebit...

— Fireşte.

— Nu-i de mirare. Din moment ce este prietena ta...

— Fierbe apa? Gândeşte-te acum la altceva, bine?

— A început să cânte.

— În acest caz, dă-mi ceaiul şi ceainicul. Şi pregăteşte farfurioarele şi ceştile. Să nu spună unchiul Fritz că am fost leneşi.

Fried aranjă, aferat, ceştile şi farfurioarele, în timp ce Paula prepara, cu mâini isteţe, ceaiul.

— Ah, Fried! Ai făcut totul pe dos! Du florile de aici... poate că din punctul de vedere al artistului ai dreptate, dar nu şi din punct de vedere practic. Ah, ce proşti sunteţi voi, bărbaţii. Ce v-aţi face fără noi!

— Ai dreptate, Paula, fără voi viaţa nu ar mai merita trăită, se auzi o voce râzând în uşă.

— În sfârşit, unchiule Fritz. Ia să vedem, ce-ai cumpărat? Iar te-ai lăsat dus de nas. Ah, bărbaţii ăştia!

Paula oftă, examinând cumpărăturile făcute de Fritz. Între timp Fried dădea mâna cu Fritz.

— Ai mai lucrat ceva, Fried?

— Nimic deosebit. Azi după-amiază am făcut o mică plimbare pe metereze şi am schiţat iar frumosul şi vechiul nostru dom. De data aceasta dintr-alt unghi. Apoi am stat la soare pe Schölerberg şi m-am lăsat dus de reverii.

— *Şi asta* înseamnă a lucra, Fried. A lucra nu înseamnă totdeauna a crea. Câtuşi de puţin. Mult mai mult loc ocupă înregistrarea impresiilor: o fază la fel de importantă. Pe lângă munca activă există şi una pasivă.

— Am urmărit norii... norii în veşnica lor mişcare şi transformare. Norii şi viaţa... în mişcare continuă, schimbători, agitaţi şi frumoşi.

— Să nu te audă Ernst. Dacă are o zi proastă începe să-şi bată joc de reveriile lipsite de maturitate ale unui adolescent...

— Lasă-l, Fritz. În schimb, dacă are o zi bună, nu e nimeni atât de înclinat spre reverie ca el. Lumea este frumoasă. Fără oameni ar fi şi mai frumoasă.

— În ultima sa scrisoare Ernst scrie următoarele: „Cel mai frumos lucru în lume sunt oamenii. Mă atrage doar ceea ce trăieşte. Iar acest element viu îl găsesc în cea mai pregnantă formă tocmai în om..." Amândoi aveţi dreptate şi probabil că vă veţi da dreptate unul altuia.

— Unchiule Fritz, lasă vorba şi veniţi la ceai. Am pregătit totul atât de frumos şi vouă nici că vă pasă, spuse Paula supărată.

— Într-adevăr, totul e foarte frumos aranjat!

— Zău, unchiule Fritz?

— Da, foarte frumos.

— Nu-i nimeni ca tine, unchiule Fritz. Firește că Fried nu spune nimic, probabil continuă să se gândească la nori și la sticleți.

— Spuneai că sunt ironii.

— Ai adus iarăși flori, Paula?

— Da. Ba chiar le-am șterpelit. Erau atâtea tufe de liliac în parcuri încât m-am gândit că nu se întâmplă nimic dacă o să fie cu câteva crenguțe mai puțin; pentru noi, însă, ele înseamnă foarte mult. După ce mi-am liniștit conștiința în felul acesta, le-am luat.

— Morală de adolescent, râse Fried.

— Îți mulțumesc, Paula. Dar să nu intri în conflict cu legea. Încep să mă tem că proxima ta scrisoare va veni din închisoare.

— Nu te teme, unchiule Fritz. Dacă mă prinde, îi arunc o privire galeșă polițistului, îi dau și lui o floare și îi spun: „Le-am cules pentru dumneavoastră.". Și îmi dă cu siguranță drumul.

— Sau primești o pedeapsă și mai mare din cauza tentativei de mituire.

— Ah, nici vorbă! Fetele își au legile lor proprii. Scapă totdeauna basma curată.

— În baza legilor valabile pentru minori și debili mintali, spuse Fried cu ironie.

— Iar băieții răi sunt scărmănați bine cu nuiaua, nu-i așa unchiule Fritz?

— Lăsați, lăsați cearta... îi molcomi acesta.

— A preluat de la Ernst tendința asta scârboasă de a-și bate mereu joc. Mai demult era cu totul altfel!

— Mai antipatic?

— Dimpotrivă, mai drăguț!

— Scopul vieții mele nu este să fiu etichetat „drăguț" de o fetiță.

— Ești un barbar necioplit!

— Iar tu o domnișoară...

— Sigur că sunt...

— ... cu rochițe încă prea scurte și părul împletit în cosițe.

— Unchiule Fritz, ajută-mă! Dă-l afară!

— Dar, Paula dragă, nu face decât să spună adevărul.

— Și tu îi ții partea?

— Nu. Dar, în fond, îți face complimente. Trebuie doar să asculți cu atenție ce spune. O domnișoară cu părul strâns în cosițe și un moț de păr rebel este ceva încântător.

— Da, poate, dar... Paula își bagă degetul arătător în gură, dusă pe gânduri. Asta ai vrut să spui, Fried?

— Desigur, Paula.

— Bine, hai să ne împăcăm. Unchiule Fritz, este vorba să primesc o rochie nouă. Mama te roagă să o ajuți la alegerea unei stofe potrivite. Vrei?

— Firește. Ce-ai zice de un albastru ca cicoarea?

— Am deja una.

— Mătase albă?

— Ah, alb...

— Ei, atunci un imprimeu fin de mătase pe fond negru. Și o croială mai deosebită. Mâneci bufante sau ceva asemănător. Îți fac un desen.

— O da, te rog!

— *Vanitas in vanitatum,* oftă Fried. Ce-ar însemna femeia fără rochii?

— Suntem foarte des fără rochii, când facem baie de soare.

— Mai mergeţi la ştrand, copii?

— Da, unchiule Fritz. Este atât de frumos şi cald.

— Foarte bine! Soarele purifică trupul şi spiritul.

— La revedere, unchiule Fritz!

— Dar mai rămâneţi puţin, copii.

— Nu. Trebuie şi tu să te apuci de lucru. La revedere... la revedere!

Fata ieşi cu un pas săltăreţ.

— Mica noastră vijelie, spuse Fritz. Asociaţia pentru cultivarea frumosului organizează diseară o prezentare de dansuri vechi germane. Duceţi-vă să le vedeţi.

— Bine! La revedere, Fritz.

Fried porni cu pas întins să o ajungă din urmă pe Paula.

Apoi se lăsă liniştea.

Razele soarelui intrau în cămăruţa de la mansardă, aşternând cercuri aurite pe duşumele. Fritz îşi umplu pipa. Apoi puse pe masă scrumiera fin cizelată, care arăta ca o cupă grecească din metal şi urmări cu privirile rotocoalele de fum albăstrui.

Din această cupă scânteietoare băuse, împreună cu Lu, vinul purpuriu în acea seară când se despărţiseră; nu aveau pahare şi nici nu voiau să aibă; în drum spre festivitatea de logodnă Lu se oprise încă o dată la el, îl îmbrăţişase plângând şi spusese: „Nu pot... nu pot, dragul meu...".

Şi pe el îl podidiseră lacrimile şi răspunsese: „Rămâi, rămâi la mine!".

Dar se despărţiseră cu toate acestea – trebuiseră să se despartă.

Copleşiţi de ultima întâlnire şi de cuvintele de adio, îşi înălţaseră în acea seară spre firmament cupa aurie plină cu un vin scânteietor, strigându-şi spre stele iubirea şi suferinţa.

Fritz lăsă pipa şi trecu în atelier. Puse pânza pe şevalet şi începu să lucreze. Trecu o oră după alta – el nu auzea nimic într-atât era de adâncit în activitatea sa. În cele din urmă, amurgul îi luă pensula din mână. Fritz îşi trecu mâna peste frunte şi contemplă rezultatul muncii sale. Satisfăcut, trase la o parte şevaletul. Fluierând uşor, îşi luă pălăria şi bastonul şi ieşi pe strada învăluită în lumina înserării.

Castanii foşneau paşnic.

După o oră Fritz se întoarse acasă. Aprinse lampa şi căută câteva numere ale revistei „Schönheit".

Afară se lăsa încet noaptea.

Contemplă, extaziat, nişte fotografii de nuduri superbe din revistă.

Deodată se auzi un ciocănit la uşă.

Crezând că este unul dintre tinerii săi prieteni spuse:

— Intră!

O femeie înaltă, elegantă apăru în prag şi o voce clară şi sonoră spuse:

— Bună seara, domnule Schramm.

Fritz sări în sus.

— Ce bucurie, stimată domnişoară...

— Vă deranjez?

— Doar dacă vreţi să plecaţi imediat.

— Deci nu. Mi-aţi vorbit atâta despre „cuibul visurilor" încât m-a cuprins curiozitatea.

Ea îşi depuse mantia de mătase în mâinile lui Fritz şi se uită în jur. Fritz o privi. O rochie de mătase moale îi învesmânta trupul până la picioare. Ceafa albă ca marmura se evidenţia din decolteul adânc al rochiei, iar capul frumos, semeţ şi nonşalant era înconjurat de o cunună de păr bogat şi întunecat. În jurul gâtului un şirag de perle cu un luciu mat.

— Nu aţi exagerat, domnule Schramm, este într-adevăr o cameră de vis. Atât de intimă şi familiară. Sunt sătulă de sălile împodobite cu făclii şi de încăperile cu lumină orbitoare; aşa încât savurez îndoit atmosfera de aici.

Fritz îi oferi un fotoliu în care ea luă liniştită loc.

— Vă servesc un ceai cu biscuiţi englezeşti – să nu mă refuzaţi – iar apoi, în loc de bomboane de ciocolată, imaginaţi-vă: cireşe. Cireşe în luna mai! Un prieten din Italia mi-a trimis un pachet. După care o ţigaretă. Sunteţi de acord?

Ea dădu din cap lăsându-l să se desfăşoare în voie.

— Este atâta pace aici, la dumneavoastră, domnule Schramm. Ceva mai rar de găsit în ziua de astăzi. Toată lumea goneşte în căutarea fericirii şi a banilor, căci nu înseamnă acelaşi lucru; şi cu toate acestea, de multe ori este acelaşi lucru. Dumneavoastră aţi găsit fericirea, domnule Schramm?

— Nu cunosc fericirea, dacă înţelegem prin ea acea noţiune obişnuită a filistinului, în conformitate cu melo-

dia: „Adevărata fericire este mulțumirea." Poate că, în medie, așa și este. Dar pentru noi, cei cu un sistem nervos mai fragil, mai diversificat, aș putea spune: Adevărata fericire o găsești în pacea interioară! Este aproape același lucru și totuși nu este. Mulțumirea poate exista oricum, fără efort, fără luptă. Chiar există de cele mai multe ori. Dar pacea interioară o cucerești totdeauna prin luptă, după multe rătăciri. Un eu purificat, înțeles...

— Și ați reușit să ajungeți la ea, domnule Schramm?

— Aș îndrăzni aproape să afirm că da, stimată domnișoară. Deși nu este o pace aurie. Mai degrabă una violetă, melancolică... Dar totuși pace.

— Cum se dobândește așa ceva?

— Găsind drumul spre tine însuți.

— Este foarte greu?

— Cel mai greu lucru!

Ea dădu din cap.

— Se mai adaugă o condiție: Să-ți rămâi cedincios ție însuți.

— Așa ceva nu este posibil, domnule Schramm.

— Ba este. Cu condiția să fi găsit în prealabil drumul spre tine însuți.

— Doar dacă devii pustnic. Dar să fie oare posibil și dacă trăiești în lumea asta agitată?

— Nu este ceva ce se dobândește. Ori ești, ori nu ești. Îți ai melodia ta, cântecul tău, tonul tău... și apoi ești ceea ce ești.

— Dar în societate nu găsești așa ceva. Oamenii din societate sunt, ce-i drept, spirituali, rafinați, bine educați... dar nu sunt oameni.

— Să fie chiar atât de grav? Nu trebuie decât să depunem puțin efort. Este adevărat că acești oameni nu sunt neapărat cei mai interesanți, cei mai frapanți.

Ea îl privi dusă pe gânduri.

— Sunteți cu totul altfel, domnule Schramm.

— De când doamnele fac complimente?

— Nu vrea să fie un compliment. În tinerețea mea mi-aș fi dorit un prieten ca dumneavoastră. Poate că multe ar fi fost altfel.

— Iubesc... asta e totul.

— Iubiți?

— Firește, nu în înțelesul obișnuit al cuvântului. Iubesc totul: natura, oamenii, copacii, norii, suferința, moartea, cu un cuvânt: viața! Sunt un optimist și un extremist al iubirii.

— Nu prea ați avut deziluzii...

— Ba chiar foarte multe!

— Și cu toate acestea?

— Da, cu toate acestea!

— Ciudat...

Lampa pâlpâi. Fritz luă un coșuleț cu cireșe de un roșu închis și i-l oferi.

— Nu aveți spectacol în seara aceasta, stimată domnișoară?

— De-abia mâine. Vedeți, tocmai de aceea m-am gândit la dumneavoastră și am simțit nevoia să vă fac o vizită.

Ea scoase un bilet din poșetă și i-l întinse.

Fritz citi încet:

— Boema. Operă de Puccini. În rolul lui Mimi: Lanna Reiner.

— Da. Trebuie să interpretez rolul sărmanei și micuței Mimi. În timpul repetiției generale de astăzi m-am gândit foarte mult la dumneavoastră și la cuibul visurilor. Artiștii din ziua de astăzi nu mai sunt boemi. Sunt foarte bine educați, foarte corecți, foarte ordonați. Aici, la dumneavoastră, mai găsesc o urmă de boemie.

— Interpretați mâine „Boema" spuse Fritz visător. Multă vreme nu am fost în stare să asist la acest spectacol, fiindcă mă impresiona prea tare. Se prezintă un destin asemănător, el făcu un semn spre tabloul de pe perete. Dar mâine voi merge la operă să-l văd.

— Mă bucur. Vreți să-mi împărtășiți după aceea impresiile dumneavoastră?

— Când îmi permiteți să o fac?

— Păi, în aceeași seară.

— Probabil că veți fi invitată undeva.

— Desigur... de către întreaga *Haute volée* masculină.

— În acest caz...?

— Tocmai asta e: nu mă tentează deloc. Oamenii ăștia anoști îmi repugnă. Vreau să stau și eu o dată de vorbă cu oameni adevărați. Lingușeli poți auzi de la oricine. Scopul lor este de fiecare dată foarte egoist și transparent. Nu am nevoie de așa ceva! Se ridică: Prin urmare în jur de ora zece, la intrarea laterală.

Fritz îi sărută mâna:

— Vă mulțumesc.

Ea îi aruncă o privire ciudată.

Apoi plecă. Fritz îi lumină scările până ajunse jos. Lampa arunca umbre grotești pe trepte și pe balustradă.

Fritz rămase încă o oră cu lampa aprinsă. Nu citea nimic ci reflecta asupra ciudățeniilor vieții omenești. Se cutremura când se gândea cât de fantomatic și fortuit este totul. Un strop de pâclă în univers – o adiere de vânt pe înserate – nu știi de unde vine și încotro se îndreaptă – viața omului – un vis confuz la revărsatul zorilor...

Dar lampa își arunca reflexele luminoase pe tabloul dulce.

Iar chipul de pe tablou zâmbea.

IV

Soarele de primăvară dănțuia și se zbenguia în spațiile verzi din fața gării. Rândunelele ciripeau deasupra porții late unde își făcuseră cuiburile în ciuda gălăgiei și a învălmășelii de oameni.

Elisabeth traversă încet piața. Tocmai sosise un tren, iar șuvoiul de oameni se revărsa în piață. Fata se opri o clipă în loc. Deodată simți că cineva o privește. O pereche de ochi cenușiu-albăstrui, impertinenți, o fixau dintr-o față bronzată. Zăpăcită, lăsă privirile în jos. Apoi se uită după tânărul zvelt, îmbrăcat într-un costum de călătorie cenușiu. Fața îi păruse cunoscută. Dar cu toate eforturile nu reuși să-și amintească de unde o știa.

Fritz era în cuibul visurilor și își combina culorile. Deodată auzi pași care urcau rapid scările, ușa se deschise, iar o voce strigă:

— Fritz, dragul meu Fritz...

Două brațe puternice îl înlănțuiră.

— Ernst, băiatule, ești tu în carne și oase? De unde pici așa, pe neașteptate?

— Am fugit, pur și simplu. Am tras linia cu opt zile mai repede și am părăsit pensionul pentru domnișoare bătrâne. Fritz, dragul meu, a venit primăvara, cine mai

este în stare să buchisească fugi și contrapuncte? Nu am mai rezistat... și iată-mă! Unde sunt fețele din oraș? Să vină toate încoace! Sunt în stare să consum o armată întreagă!

— Liniștește-te, liniștește-te băiete. Viața dintr-un orășel ca al nostru se scurge în ritm mai domol. Ai un tempo drăcesc. Ce-ar fi să te speli puțin și să bei după aceea o cafea?

— Bine, ai dreptate! Neglijez mereu ceea ce este practic și util. Deci, hai în sanctuarul tău, ca să-mi spăl ideile păcătoase de metropolă în apa cu conținut de radiu a unui orășel mic. Și apoi, un ceai, Fritz! Dar un ceai veritabil, autentic, așa cum îl poți bea doar în cuibul visurilor, bine?

După care începu să pufăie și să se spele în încăperea alăturată, în timp de Fritz prepara ceaiul.

— Iar acum, hai, povestește-mi, Ernst.

— Ah, ce să-ți povestesc... așa ceva fac doar babele. O s-o fac și eu când voi fi bătrân și cărunt și-mi voi redacta memoriile, ca boșorog neputincios. Dar acum? Iată-mă aici!... Și cu asta basta!

Fritz zâmbi blajin:

— Las' că vine și asta!

— În schimb povestește tu, Fritz! Ce mai faci *tu* și ce mai fac tablourile tale? Sunt gata? Au reușit?

— Am găsit un model pentru tabloul cel mare, iar în persoana respectivă o nouă și dragă prietenă.

— Este frumoasă?

— Foarte.

Ernst fluieră satisfăcut.

— Şi foarte pură, Ernst!

— Pură?... pură... el deveni serios: Asta înseamnă foarte mult, sau mai bine zis totul... Şi o iubeşti, Fritz?

— Aşa cum te iubesc şi pe tine, Ernst.

— Atunci va fi surioara mea!

— Am ştiut că va fi aşa, Ernst. Îţi mulţumesc.

— Dar este ceva de la sine înţeles, Fritz dragă.

— Cât timp poţi rămâne aici?

— Ah, destul de mult. M-am cam săturat să tot apăs pedala acolo, la noi. Vreau să plec la Leipzig, să mă perfecţionez. Ce mai face Fried? Este pe aici?

— Da, de câteva săptămâni. Şi-a terminat studiile la Düsseldorf şi lucrează acum aici. Are o comandă pentru două tablouri mai mari şi crează şi modele pentru o fabrică de tapete. Mai vinde câte un ex-libris, câte un monotip, uneori şi desene în peniţă sau umbre chinezeşti, face ilustraţii pentru cărţi, aşa că se descurcă.

— Îmi pare bine. Dar micuţa Paula?

— Argint viu, ca de obicei; războinică; vrea să pară deja adultă şi în curând chiar este.

— Vii cu mine până la gară, Fritz? Vreau să-mi scot valizele.

Se îndreptară împreună spre gară. În timp ce stăteau de poveşti, ceva învârtejit şi parfumat se repezi deodată, ciripind, spre ei. Paula...

— Ernst! Eşti chiar tu sau spiritul tău?

— Ambele, Paula dragă; un bărbat îşi duce totdeauna spiritul cu el, în timp ce spiritul unei adolescente constă de multe ori în spiritul entuziasmului ei.

— Au! exclamă Fritz.

— Vezi, unchiule Fritz, începe iarăşi! Pfui, Ernst!

— Unde mergi învăluită în acest fermecător nor trandafiriu, Paula dragă?

— La hoinăreală, dragă unchiule Fritz.

— La hoinăreală? întrebară amândoi cu un glas. Ce-i asta?

— Ei bine, la plimbare, dacă este mai pe înţelesul tău, domnule Ernst, pe Großestraße, de la cinci jumătate până la şase jumătate.

— Ah, da, înţeleg, spuse Ernst. Noi o numeam odinioară promenada gâştelor.

— Ţine-ţi gura, nesuferitule. La revedere, unchiule Fritz. O luă la picior, dar apoi se întoarse: La revedere, Ernst!

— Aşa se cuvine. Plimbare plăcută, Paula!

Cei doi îşi continuară drumul. La gară, Ernst îi înmână unui hamal recipisele, dându-i şi adresa. Apoi insistă să meargă cu Fritz la o cafenea.

— Dar unde? întrebă Fritz resemnat.

— La Witterkind. Hai, băiete, nu fii atât de posomorât. Trebuie să revăd fetiţele de aici.

— Păi acolo, la voi, n-ai avut parte de fetiţe?

— Dumnezeule, dar alea sunt cu totul altceva. Sunt, toate, „instruite": cu studii încheiate sau în curs de a studia. Semn distinctiv pentru ultima categorie: tocuri scâlciate, lornioane cu ramă neagră, rochii cu tivuri destrămate. Sau: părul lins, bluză *chemisier* cu guler înalt şi mâneci lungi. Speţa cea mai abjectă: studente la muzică. Soi deosebit: artistele înnăscute, rochii foarte decoltate în ciuda gâtului lung şi subţire, umeri ascuţiţi, pieptul plat. Nu dau doi bani pe aspectul exterior. În al doilea rând:

sunt foarte „culte". Varietate nouă. Beau ceai, pictează peisaje din ținutul Alpilor, cântă la pian: „Dorul de casă" al lui Steyner, „Rugăciunea unei fecioare" și „Tânguirea amoroasă"; citesc: „Iar dragostea este veșnică", „Cu inima sfâșiată" ș.a.m.d. Le-am arătat la câteva dintre ele numere din revista „Schönheit". Dumnezeule... ce izbucnire! Așa un popor! Nu au habar de soare, aer și frumusețe... șoarecii ăștia de bibliotecă defeminizați! Să știi, Fritz, că o femeie cultă este ceva îngrozitor. Avem tot felul de legi, dar ne lipsește una care să le mărite cu forța pe femeile plicticoase când încep să facă politică, să scrie cărți etc. După ce ai de-a face cu aceste mutre estetice te apucă nostalgia unei fetițe simple, dulci și drăgălașe, care te sărută și te iubește așa cum îi dictează mama-natură. Ergo: Hai să intrăm la abator!

Își căutară un loc în cafeneaua destul de plină. La una din mesele de la mijloc ședea o cuconiță tânără și foarte elegantă. Ernst se înclină în fața ei cu o expresie de ironie. Ea își ridică privirile ezitând:

— Domnul Winter?

Ernst îi dădu, zâmbind, mâna:

— Bună ziua, domnișoară Bergen. Caut două locuri libere și văd că ele există la masa dumneavoastră.

— Poftiți, cu plăcere!

Ernst îl prezentă pe Fritz și luară amândoi loc. Apoi se uită la Trixi Bergen.

Aceasta roși și spuse:

— Nu v-am văzut de mult, domnule Winter.

— Am fost plecat. M-am întors de-abia astăzi.

— Iar eu cu trei zile înainte. Unde ați fost?

— La Berlin.

— Ah, Berlin! Ce oraş frumos! Câte divertismente, ce festivităţi strălucite!

— Şi câte blocuri ca nişte cazărmi! replică Ernst cu ironie.

— Nu trebuie să te uiţi la ele. Trebuie să-ţi faci viaţa cât mai plăcută.

— Dar mai târziu? întrebă Fritz.

— Ah, mai târziu... astăzi este astăzi! Sunt încă tânără şi frumoasă. Ce rost are să mă gândesc la mai târziu. Ea fredonă melodia interpretată de orchestră, legănându-şi umerii:

— Aş vrea să dansez! În orăşelele astea scârboase de provincie nu este posibil aşa ceva. La Berlin găseşti peste tot săli de dans: boston, foxtrot, maxixe, uh, uite că începe. Dar aici... fata pocni din degete.

— În curând plec iar.

— Tot la Berlin?

— Firește... *acolo* e viaţa adevărată!

— Dar pentru a fi fericit nu ai neapărat nevoie de un oraş mare, spuse Fritz.

— Aveţi dreptate, poţi da de noroc şi într-un ungher.

— Există concepţii şi concepţii, spuse Ernst. O bună cunoştinţă îmi scrie că este foarte fericită. Are un copil.

Trix izbucni în râs:

— Ce ghinion!

Ernst se uită liniştit la ea:

— Este căsătorită şi şi-a dorit de mult un copil.

— N-are decât... renunţ la această plăcere... vreau să-mi trăiesc viaţa!

— Poți duce o viață interiorizată și una exteriorizată, observă Fritz. Se ridică însă întrebarea: care din ele este mai valoroasă? Șampanie, rochii, cavaleri, festivități... cred că pe termen lung începi să te plictisești și să te saturi de ele. Și care este sfârșitul? Ce mai rămâne din toate astea la bătrânețe? În schimb, celălalt mod de a trăi mi se pare mai profund. O femeie al cărui suprem ideal este feminitatea ei, care își găsește fericirea supremă în maternitate! Gândiți-vă, ce lucru frumos: să trăiești mai departe în copiii tăi, să devii în felul acesta nemuritor...

Trix îl întrerupse aproape cu vehemență:

— În fond, cine sunteți? Ce vreți de la mine?

Fritz continuă:

— O femeie care nu devine mamă a pierdut tot ce poate fi mai frumos – tot ce poate fi mai frumos pentru o femeie. De câtă fericire are parte o mamă în primii ani de viață ai copilului, de la primul gângurit nearticulat până la primul pas nesigur! Se recunoaște în fiecare stadiu, se vede renăscând, întinerită, în copiii ei. Indiferent ce ar fi făcut o femeie: *un* cuvânt trece cu buretele peste tot: A fost mamă. Poate că ați aflat și dumneavoastră de la propria mamă așa ceva.

Trix îl fixă cu ochii mari. Apoi se ridică deodată și ieși în grabă.

Ernst zâmbi plin de înțelegere. După câtva timp se duse după ea.

Când reveni era emoționat:

— Am găsit-o la garderobă, hohotind de plâns. Am încercat să o consolez și i-am dat adresa ta. Întreba

mereu: „Cine este omul acesta? Ce s-a întâmplat cu mine?". Probabil că te va vizita în curând.

— Am procedat intenționat, spuse Fritz. Am trezit sentimente ascunse și am făcut să vibreze corzi de mult uitate. Vor continua să vibreze și vor ajunge în disonanță cu celelalte, care au dominat viața dusă de ea până acum. Întrebarea este: care vor fi mai puternice?

Ernst dădu din cap:

— Este o fată bună. A avut sânge prea fierbinte și o minte prea scurtă. Restul ți-l poți imagina și tu. Este întreținută. Fritz, am impresia că am înmulțit iar cu unul numărul copiilor tăi.

— Cu cât mai mulți, cu atât mai bine.

Mai stătură câtva timp de povești, apoi plecară.

Orașul era învăluit în lumina asfințitului. Turnul verzui al domului înnegrit de trecerea timpului se înălța neclintit deasupra agitației orașului, ca un vestitor al eternității. Sub pod murmura râul. Despre ce? Despre oameni... despre oameni. În parcuri înflorea primăvara. Liliacul aproape că trecuse, dar din verdeață își scoteau capul primii boboci de trandafir.

Ernst se uita după fete.

— De parcă ar purta, toate, niște coroane nevăzute. Din cauza primăverii.

— Manifestă atât mândrie cât și smerenie. Simt cum se trezește feminitatea în ele. Asta înseamnă să dai și în același timp să slujești.

— Știi ceva, Fritz, femeile sunt, totuși, mult mai bune decât noi.

— Cum ai descoperit deodată așa ceva?

— Nu știu nici eu. Cea mai bună dovadă este iubirea. La bărbat ea înseamnă mai mult dorință, la femeie mai degrabă sacrificiu. La bărbat intră în joc vanitatea, la femeie nevoia de ocrotire. Mă gândesc la femeia adevărată, nu la femeiuști.

Fritz zâmbi:

— În tinerețe susțineam că bărbatul nu este în stare să iubească. Mi-am retractat apoi spusele. Trebuie să te înalți de la iubirea pur fizică la cea sufletească. Mulți confundă euforia simțurilor cu iubirea. Iubirea este în primul rând sufletească, psihică. Asta nu înseamnă că trebuie neapărat să rămână platonică, palidă, neîmplinită. Totuși, armonia fizică trebuie să fie o intensificare sau declanșare a contactului sufletesc. Iubirea este o beție. Nu a simțurilor ci a sufletelor. Nu sunt un fățarnic; disprețuiesc însă iubirea exclusiv carnală. O legătură spiritual-sufletească de maximă intensitate, concretizată fizic – iată ce înseamnă iubirea... Dar uite-o pe Paula. Pentru ea iubirea este încă o mare necunoscută; deși la cochetărie se pricepe. Și uite-l și pe Fried.

Fried se apropie cu multă bucurie și îl salută cu căldură pe Ernst.

— Bine Fried, spuse acesta. De când îți petreci timpul la expoziția de eleve și adolescente de aici, de pe Großestraße?

— Este un tablou atât de frumos... culorile vii, luminoase, primăvăratice etalate de fete, de rochii... totul reprezintă o personificare a lunii mai. Resimt multitudinea de culori și forme, de mișcări reunite în armonia numită luna mai, ca o mângâiere blândă care îmi învăluie sufletul după o zi de muncă grea.

— Frumos spus, râse Ernst. Nu dau doi bani pe mângâierea blândă. Prefer vijelia. Dar oare dorința ta impersonală de a fi mângâiat de tabloul ce ți se oferă nu ascunde una mai personală, și anume de a găsi o compensație în mâna și mai blândă a unei fete? Căci omul simte mereu nevoia să găsească o formă mai specială de concretizare a înclinațiilor sale generale. Iar forma de concretizare a dispozițiilor tale primăvăratice sunt fetele, întocmai după cum acordul de septă dominantă în do trebuie să treacă neapărat în fa major, altfel ar reprezenta o disonanță. Nu ne putem imagina luna mai fără fete! Sau preferi disonanțele?

— Când eram copil îmi plăcea să cânt la muzicuță. Iată de ce prefer armonia și acordurile armonioase.

— Prin urmare...

— De altfel, trebuie să plec. Fried roși și se uită spre partea cealaltă a străzii, de unde o adolescentă obrăznicuță îi aruncă o privire care ar fi trebuit să-l ardă.

— Bine, Fried, spuse Ernst care sesizase manevra; în acest caz modulează în fa major.

Fried râse, dădu mâna cu ei și o porni pe urmele purtătoarei îndrăznețe de cosițe.

— Știi ceva, Fritz, mă simt ca un Methusalem când circul așa, de unul singur... Măi-măi! Dar cine a fost asta?

Fritz salutase.

— Prim-solista de la Opera de vară.

— Ce elegantă!

— Nesatisfăcută.

— De ce?

— De viață și de oameni.

— Este rasată.

— Mama ei era rusoaică.

— Aha, așa bate vântul. Dar spune-mi, păcătosule, de unde o cunoști?

— A fost o întâmplare. Pictam turnul de la poarta Hase, fiind foarte adâncit în activitatea mea. Deodată am simțit că cineva mă privește, de parcă m-ar fi învăluit un fluid. Mi-am întors capul și am văzut doi ochi mari, negri. Zâmbeau... nici nu-ți pot spune cum... ciudat și enigmatic. A vrut să-mi cumpere tabloul de pe șevalet. Mi-am exprimat regretele, dar tabloul era o comandă; am invitat-o însă la expoziția de pe Möserstraße, unde putea vedea mai multe tablouri de-ale mele.

— Așa... Dar știi, Fritz, aș vrea totuși să am parte în seara aceasta de o prezență feminină, chiar dacă doar pentru o șuetă.

— Noua mea prietenă, Elisabeth, trece diseară pe la mine, poți face cunoștință cu ea cu această ocazie. În cinstea întoarcerii tale vom bea o sticlă cu vin... un vin vechi.

— Așa vom face, și nu ne vom opri la una singură. Ernst îl luă, voios, pe Fritz de braț și grăbiră amândoi pasul.

— Așa, băiete, spuse Fritz după ce ajunseră acasă. Ce vrei să fumezi: pipă, țigări sau țigarete? Servește-te după plac. Eu rămân la pipa mea dragă.

— Eu la țigaretă. Are mai mult stil.

— De când dai atâta importanță stilului?

— De fapt, dintotdeauna. Sunt pe cale să-mi scor-

nesc tot felul de forme de manifestare mai exclusive.

— Imposibil! La ultima noastră întâlnire arătai un dispreţ răutăcios pentru aşa ceva.

— Spun şi eu ca Nietzsche: Doar cel ce se schimbă rămâne un congener de-al meu. Sar de la o fază de dezvoltare la alta. Alţi oameni urmează o evoluţie lină, continuă. Eu, în schimb, evoluez în cicluri. Dintr-o dată mă trezesc în alt ciclu – în alt cerc. În salturi. Dar să nu mai vorbim despre asta. Cuibul visurilor este iarăşi fermecător. Ţi-ai păstrat vechea pasiune pentru flori.

— Şi mai demult era tot aşa. Pe vremea când eram un biet pârlit, preferam să n-am ce mânca, dar nu renunţam la flori. De multe ori am dat ultimii bănuţi pe flori în loc să cumpăr pâine. Florile poartă chiar răspunderea pentru o relaţie amoroasă – o relaţie cu profit. Am văzut într-o florărie o fată drăgălaşă care vindea flori.

Nu era nimic deosebit în asta. Doar că nu mai aveam bani, iar ea era vânzătoare într-o florărie. Aşa încât am cumpărat trandafiri cu ultima mea marcă – trei bucăţi, cu cozi lungi – am rugat-o să-i împacheteze, m-am dus până la uşă, apoi m-am întors, am luat unul din trandafiri şi i l-am oferit fetei care se zăpăcise complet. Ca să nu stric efectul, am plecat imediat. Îţi dai seama, că pe vremea aceea şi eu puneam preţ pe stil. În seara următoare am întâlnit-o pe fată din pură întâmplare. Spre marea mea ruşine trebuie să mărturisesc că mă interesau mai mult florile decât fata. A fost singura iubire din interes din toată viaţa mea. În curând am îndrăgit-o însă şi pe ea. Cuibul meu oficia pe atunci adevărate orgii de flori, în ciuda lipsei de bani. Acum este de mult

soția unui bărbat vrednic – micuța Margit – poate se mai gândește uneori la acel Fred care iubea atât de mult florile ei... De altfel, trebuie să mă reped până la tâmplar; mi-a găsit o ladă veche, foarte frumoasă și așteaptă să-i spun până diseară dacă vreau să o cumpăr. Era cât pe-aci să uit. O clipă, mă întorc imediat.

Ernst își fuma liniștit țigareta, privind, îngândurat, rotocoalele albastre de fum.

Deodată se auzi un ciocănit. Dus încă pe gânduri, strigă:

— Intră!

Apăru Elisabeth:

— Bună seara, unchiule Fritz...

La auzul vocii blânde, Ernst se ridică repede:

— Ah, exclamă râzând, frumoasa necunoscută de la gară. Ce coincidență! Unchiul Fritz nu este aici. Vă mulțumiți deocamdată cu mine? Mă numesc Ernst Winter, iar dumneavoastră sunteți domnișoara Heindorf, nu-i așa?

— Da. Elisabeth era intimidată. Deci acesta era Ernst Winter, despre care unchiul Fritz îi vorbise de atâtea ori. Închise o clipă ochii... nu știa nici ea de ce. Simți că i se urcă un val de căldură în piept, dar acesta dispăru repede. Rămăsese însă o senzație de stinghereală.

— Dar poftiți, ne aduceți primăvara; și nimeni nu vrea să renunțe la ea. Luați loc în fotoliul de aici... nici nu este posibil în alt fel. Conform tradiției, celălalt este locul obișnuit al lui Fritz. Iar locul acesta impozant de aici, de pe cufărul care seamănă cu un tron din cauză că a fost acoperit atât de pitoresc cu o husă de mătase, este locul

meu tradițional. Mai demult musafirii ședeau pe depozitul de cărbuni de acolo. Vedeți că este vorba de o lădiță de lemn îmbrăcată de Fritz într-o stofă elegantă; sus are chiar și o pernă. Dacă ridicați capacul, veți zări diamantele negre. Deși situația materială s-a îmbunătățit între timp, nu ne-am atins de pilonii de bază ai cuibului visurilor – ar fi însemnat un sacrilegiu –, dar am adus niște adăugiri în beneficiul musafirilor: fotoliul acesta din răchită. Totul are aici o semnificație proprie, un drept propriu, fiecare tablou de pe perete... și nu sunt puține. Ultima noutate este fereastra ca din basme, există de un an. Vedeți: o ferestruică de mansardă prin care intră, noaptea, stelele. Câtă poezie: o ferestruică de mansardă! Câtă intimitate în ea! Este o ferestruică de mansardă ca în basme. Peretele de aici, din jurul ferestrei, este vopsit în albastru, ca cerul, iar pe acest cer vedeți stele de aur și inimioare roșii. Pe fiecare inimioară este gravat un nume, și fiecare nume te duce cu gândul la un prieten drag. Aici, la margine, în imediata apropiere a razelor lunii, puteți vedea o inimioară palidă înconjurată de o cunună de trandafiri roșii. Puteți descifra și numele: Lu. Iar acolo, el arătă spre tabloul dulce din colțul lui Beethoven, acolo este și tabloul ei... a iubit-o foarte mult.

— Mi-a povestit, spuse Elisabeth încet.

— Înseamnă că vă acordă multă încredere. V-a spus totul?

— Da, totul.

— Este mult. Până acum doar mie mi-a povestit totul. Ceilalți știu doar că a iubit-o foarte mult și că ea a murit.

O poezie scrisă de el în acea perioadă exprimă însă mai mult. Vreți să vi-o recit?

Elisabeth dădu din cap.

Ești primăvara, viața mea
Ești tot ce am pe lume –
Ești steaua ce-mi va lumina
Viața pân' la moarte.

Ești cerul meu, liniștea mea
Ești raiul pe pământ –
Și ochii de mi-i vei închide
În pace voi dormi.

Într-o oră plină de har am compus melodia la acest text.

— Ați vrea să mi-o dați?

— Cu plăcere. Fritz are manuscrisul. Îi spun să vi-l dea. Dar iată-l că a venit.

Fritz intră.

— Bună seara, draga mea Elisabeth. Ei, copii, v-ați împrietenit deja un pic?

— Sper, spuse Ernst zâmbind.

— Primăvara, prieteniile se leagă mai ușor decât în alte anotimpuri, adăugă Elisabeth. Totul este mai intim, nu-i așa unchiule Fritz?

— Desigur, fetițo. Iar în primăvara vieții mai ușor decât către sfârșitul ei. Așa! Iată, am adus cireșe pentru Elisabeth și țigări egiptene *Papyros* pentru Ernst. Simțiți-vă ca acasă.

Elisabeth se ghemui în fotoliu și ciuguli din cireșele de un roșu închis.

— Şi ce-ai mai făcut astăzi, Elisabeth? Trebuie să ai parte de ceva frumos în fiecare zi, oricât ar fi de cenuşie şi posomorâtă. Mă întreb de multe ori seara: Astăzi te-ai bucurat de ceva frumos? Şi trebuie să admit că, oricât să fi fost ziua de urâtă, a existat totuşi un mic crâmpei de soare. Aşa că voi începe cu persoana mea: Ziua de astăzi mi-a rezervat o mare bucurie; mi l-a adus pe Ernst!

— Dragul meu, dragule... începu Ernst emoţionat strângându-i mâna.

— Iar acum, e rândul tău, Elisabeth.

— Au fost mai multe. Dar cel mai frumos moment l-am trăit în seara asta, în timp ce veneam spre tine, de-a lungul meterezului Herrnteich. Soarele care asfinţea tivea mirific bătrânii tei. Era linişte. Amurgul roşu se reflecta în râu şi un foşnet aproape ireal agita copacii. Era atât de frumos încât îmi venea să plâng. Şi apoi încă ceva! M-am oprit la capătul meterezului ca să arunc o privire asupra coridorului înverzit. Deodată apăru o păsăruică drăgălaşă, se aşează în imediata mea apropiere pe o creangă, se uită la mine cu ochişorii ei negri, rotunzi ca nişte mărgele, întoarse capul dintr-o parte în alta şi începu să ciripească... Ah, şi încă ceva! Am întâlnit o bătrână muncită, amărâtă, care ducea de mână un copilaş palid. Copilul avea în mână nişte flori. Deodată strigă: „Uite, mamă, ce flori frumoase!" oferindu-i-le... Femeia zâmbi privind spre asfinţit... ah, unchiule Fritz, un zâmbet... Acum ştiu mult mai mult... mult mai mult: întreaga lume este frumoasă!

Îşi împreunase mâinile ca pentru rugăciune.

Ernst rămăsese ca vrăjit. I se părea că în cameră se afla o zână, o nimfă a pădurii, atât de îngemănată cu natura arăta Elisabeth. Un copil cosmic, neatins de îndoieli și raționamente sofisticate, de cauzalitate și necesitate, întruchiparea simțirii pure, o ființă dăruită naturii, bunătatea întregii lumi personificată într-un om.

— Iar acum tu, Ernst, spuse Fritz.

— În tren. Era supraaglomerat. Iată de ce niște călători cu bilete mai ieftine au ajuns în compartimentul nostru. Și acesta era ocupat, deci oamenii rămaseră în picioare. Și anume patru persoane, printre care două fete. Aveam impresia că erau artiști de varieteu. Fata cea mai mică era încă frumoasă; deși tânără, trăsăturile ei erau deja puțin trecute. Nu stătea de vorbă cu ceilalți. Aceștia se țineau de asemenea mai de o parte, deși păreau îngrijorați de ea. Oamenii de soiul acesta sunt totdeauna buni camarazi. Fata părea obosită. Fața ei avea o expresie puțin visătoare, ceea ce îi conferea o notă de puritate. O doamnă de lângă mine își plasase cățelul pe unul din locuri. Ea își strânse fustele ca să nu ajungă în atingere cu oamenii aceștia. Fata observă gestul și pe buzele ei apăru o expresie de amărăciune. Părea să se sfădească cu destinul ei. M-am simțit ciudat; aș fi făcut orice că să șterg această amărăciune. M-am ridicat și am spus: „Domnișoară, pot să vă ofer locul meu?" Ea mă privi nedumerită. Două călătoare, niște gâsculițe pistruiate, chicotiră... le-aș fi dorit să aibă cel puțin o sutime din dulceața acelei fărpturi. Am spus foarte serios: „Vă rog, poftiți!" Ea îngăimă un „Mulțumesc" și se așeză. I-am luat valiza și am pus-o în plasa pentru

bagaje; doamna cu cățelul arătă o asemenea teamă de contactul cu valiza, încât m-am înfuriat și am spus: „Stimată doamnă, permiteți, vă rog, să ne așezăm aici", arătând spre locul ocupat de câine. Ea mă privi mânioasă fără să răspundă. Liniștit, am continuat: „Știți, în compartimentele pentru persoane câinii nu pot ocupa un loc de șezut; ei trebuie duși în compartimentul pentru câini, după cum vă poate confirma și conductorul." Acesta tocmai intrase la noi și îmi dădu dreptate. Stimata își luă odrasla canină în brațe, dar eu nu m-am așezat, ci i-am oferit celeilalte fete locul, bucurându-mă ca un hoțoman de furia balaurului care ședea acum între cele două fete, strângându-și fustele în jurul trupului. Unul din cei doi însoțitori intră în vorbă cu mine și îmi oferi o țigară, probabil în dorința de a-și manifesta recunoștința. Nu aveam chef de fumat, dar nu-l puteam refuza căci ar fi fost un gest de trufie. Am fumat-o prin urmare, deși aproape că mi s-a făcut rău din cauza ei. Apoi l-am servit eu cu una din havanele primite de la un coleg. Era un om simpatic. Studiase la Conservatorul din Leipzig și îmi povesti atâtea despre perioada petrecută acolo încât mi-a făcut poftă să merg și eu la Leipzig... Coborâră cu toții în gara următoare. Fata îmi aruncă o privire... o privire... ca o mătase de culoarea viorelei... a fost frumos.

Se așternu tăcerea. Crepusculul țesea pânze tot mai albastre în cuibul visurilor, iar umbrele deveniră mai dense.

— Unchiule Fritz, spuse Elisabeth, s-a întunecat...

Fritz aprinse lumânările din dreptul tabloului de pe perete și puse trandafirii în fața lui.

Licărul pâlpâitor al lumânării cădea pe chipul dulce insuflându-i parcă viață. Aveai impresia că ochii frumoși strălucesc iar gura roșie zâmbește.

Fără să spună nimic, Fritz luă un manuscris subțire și citi cu voce tare:

Ore-nserate – o, lume a mea!
Ore de tainic amor.
Coboară divină iubită din cer
Sărutul tău pace mi-aducă.

Drumuri pierdute – talazuri lovite –
Dorințe-arzătoare se sting.
Viață și moarte de văluri cuprinse,
De pacea a rozelor văluri.

Ore-nserate – o, lume a mea!
Vrajă, extaz plin de har.
Ore supreme, sunet domol
Al vechii și veșnicei strune.

— „Al vechii și veșnicei strune", repetă Ernst visător. Da, așa poate fi numită această melodie pierdută care plutește deasupra vieții, acest *ceva* țesut din dorința împlinirii, plânsetul de fericire și enigmă. Adeseori pare să fie un cântec uitat din copilărie; uneori este sunetul îndepărtat al viitorului; alteori îl auzi în imediată apropiere, când îți ridici ochii sălbatici, desanctificați, spre orizonturi îndepărtate, mânat de nostalgia unor ținuturi străine; și nu arareori adie ca o mireasmă de liliac în nopți pline de anxietate. Este zăpada rece de pe

gheţari, scânteierea zăpezilor veşnice pe frunţile înfierbântate, argintul stelar pe craterele învăpăiate ale voinţei şi ale nostalgiei; nu are un nume, este balanţa, echivalentul etern, *marele ceva,* care te împinge spre pace.

Ochii lui Elisabeth străluceau, aproape ireali.

— *Ceva,* spuse, iar vocea ei avea o rezonanţă zguduitoare...

— Mai demult vorbeam despre *marele Tu,* spuse Fritz gânditor, dar nu este numai atât. Este mai mult decât atât. Cuprinde o doză mare de izbăvire şi pace pentru enigmele eterne ale vieţii. Am spus izbăvire, nu soluţionare. Nu există o soluţie. Doar izbăvire! Când liniştea se aşterne pe gândirea crispată, sfredelitoare, iar sufletul este învăluit într-un sentiment de pace. Acesta este *marele ceva,* da, despre care nu ştim nimic: ce, de ce, când... *ceva...* un cuvânt care spune totul, inexprimabil, inimaginabil... liniştea profundă a simţirii.

— Domul visurilor, spuse Ernst.

— *Ceva,* şopti Elisabeth.

Orologiul din turn se auzi bătând în depărtare. Elisabeth se trezi din reverie şi se ridică.

— Mi-ar plăcea să rămân aici, unchiule Fritz, dar trebuie totuşi să plec.

Ernst o însoţi pe străzile care răsunau de zgomotul paşilor lor. O luă de braţ. Mâna ei tremura uşor. Aşa îşi continuară drumul prin noaptea de mai, fără să vorbească aproape nimic. Elisabeth se opri la poarta care ducea în grădină.

— Aici locuiesc. Noapte bună!

El se aplecă sărutându-i mâna și așteptă până când făptura ei grațioasă dispăru în casă. Apoi se întoarse și o porni cu pași repezi spre casă.

V

Scrisori colorate își luaseră zborul din „cuibul visurilor" al lui Fritz Schramm înspre camerele lui Elisabeth și Paula. Fritz și Ernst lansaseră o invitație la o seară albastră de vară.

Primele umbre ale înserării se lăsau încet în jos, ca un văl ușor coborât din cerul tot mai palid. Cuibul visurilor era împodobit în mod festiv. Grămezi de flori parfumate se alintau în diferite vaze și cupe. În fața tabloului dulce ardeau două lumânări de un roșu închis.

Ochii frumoși străluceau iar buzele păreau să zâmbească.

Elisabeth purta o rochie albă brodată, iar în părul ei lucea o diademă îngustă, din aur.

Arată ca o regină grațioasă, se gândi Ernst care manevra ceainicul. Îmbrăcase una din jachetele de culoare deschisă ale lui Fritz. Ceainicul zumzăia încet. Fritz aranjase vesela pe masa ornată cu flori. Ernst preluase rolul unui custode de muzeu care face reclamă pentru exponate. Prin urmare se dezlănțui:

— La început un ceai, ceaiul nostru, pe care nu-l puteți bea decât în cuibul basmelor. Cei ce se simt atrași de delicatese moderne, cum ar fi: homari, sardele, icre și altele

asemănătoare, să binevoiască să se delecteze cu ele. Noi, cei doi bătrâni, adică cel puțin eu, rămânem „cu fidelitate și credință", după cum se spune în cadrul societăților de tir cu ocazia sfințirii drapelului, adepții mâncării naționale din cuibul visurilor, care era aproape felul de mâncare cotidian pe vremea când lumea nu aprecia încă la justa ei valoare genialitatea locatarilor lui, în speță a lui Fritz. Se prepară în modul următor: se ia o felie de pâine neagră și se unge gros cu unt. Trebuie să subliniez că untul reprezintă o variantă mai târzie, apărută în urma ridicării nivelului de trai și din cauză că are gust mai bun. Prin urmare: se unge cu unt și se pune pe ea melasă, numită în alte părți, în mod cu totul eronat, un soi de sirop. Tehnica este următoarea: se înfige linguriță în masa dulce, negricioasă și lipicioasă, se învârte cu repeziciune, se scoate cu o mișcare bruscă, iar apoi se lasă compoziția să se prelingă în spirale frumoase pe pâine, scriind, de exemplu, cu mișcări abile, numele iubitei pe unt. Lama unui cuțit aduce după aceea, în originalitatea labirintului de zigzaguri, uniformitatea șablonului unei pâini cu unt netezite frumos. Pe pâine se așază felii subțiri de măr. Și modul de a o mânca își are farmecul său: trebuie să fii tot timpul atent ca melasa să nu se scurgă de pe pâine. În felul acesta ești mereu ocupat să ții pâinea în echilibru – un frumos exercițiu preliminar pentru răbdare, speranță, echilibru sufletesc și alte însușiri psihice asemănătoare. Cred că voi scrie la un moment dat un studiu despre funcțiile educative ale melasei.

— Încetează o dată! Paula râdea în hohote. Probabil că este prea cald și Ernst a făcut o insolație.

Ernst nu se lăsă intimidat:

— Iar acum le vine rândul minunatelor cești și căni cafenii și albastre ale lui Fritz, fiecare din ele o adevărată poezie. Se spune că nu s-a putut hotărî să le înstrăineze nici măcar în perioadele de maximă ananghie... prin urmare beți cu luare aminte din ele. Dar... pe dumnezeii lunii mai! cred că Paula mi-a trezit foamea. Deci, copii, poftiți: serviți-vă!

Se ospătară, cu toții, cu multă poftă.

Încetul cu încetul începu să se întunece.

Fritz ieși afară, apoi reveni și deschise ușa spunând:

— Haideți, să trecem dincolo.

— Vai, unchiule Fritz, ce frumos! Ce frumos!

Atelierul era învăluit în umbrele înserării. Perdelele ușoare, albastre, cădeau în falduri moi de o parte și de alta a ferestrei. În mijloc era pianul de culoare închisă; două lumânări ardeau în sfeșnicele cu luciu auriu, împrăștiind o lumină difuză în încăpere. Pe pian o vază mare plină cu trandafiri parfumați. De-a lungul pereților, în întuneric, taburete, un divan, câteva fotolii adânci.

Fritz spuse foarte serios:

— Ne vom mulțumi cu această lumină. Am aranjat locurile de șezut în așa fel încât fiecare să poată fi singur cu sine însuși, pe întuneric. Noi, oamenii, suntem o semințe ciudată. Ne este rușine să ne arătăm sentimentele, chiar dacă ne cunoaștem bine unii pe alții; ba de multe ori ne este rușine să le exteriorizăm chiar față de noi înșine. De aceea, să fie fiecare singur, atât de singur încât să nici nu poată distinge figura celuilalt în întuneric.

Ernst se așeză într-un fotoliu, ceilalți îi urmară exemplul.

— Să tăcem puțin, se rugă Fritz. Trandafirii, lumânările, seara de vară... toate acestea înseamnă tăcere.

Flăcăruile pâlpâiau. Elisabeth savura cu ochii larg deschiși tabloul frumos al trandafirilor în reflexele lumânărilor.

Se lăsă liniștea.

Apoi Ernst umplu cupele cu un vin rubiniu. Puse o cupă pe pian, lângă trandafiri, și o umplu până sus. Nu-și putea stăpâni tremurul mâinii.

— Copiii mei dragi, începu Fritz ridicând paharul, dar nu reuși să continue.

Își goliră cu toții în tăcere paharele.

Ernst se îndreptă repede spre pian, se așeză și începu să cânte. Un motiv furtunos se dezlănțui, apoi se stinse încet, se intensifică iar, trecu pe nesimțite în tonalitate minoră și se dizolvă într-o melodie vaporoasă. Aceasta se prelingea în încăpere ca niște perle într-o fântână argintie, fiind din când în când întreruptă de motivul tumultuos, după care reapărea. Și acum iat-o iarăși; ultimul acord se așternu în încăperea întunecată ca o piesă de sidef pe o catifea de culoare închisă. Ernst se ridică și se cuibări în fotoliul său.

Elisabeth îl ascultase uimită. Dulceața melodiilor îi pătrunsese până în adâncul inimii, creându-i o stare de neliniște – nu știa nici ea din ce cauză.

— Am regăsit câteva poezii scrise în timpuri fericite, spuse Fritz rezemându-se de speteaza fotoliului. Vi le citesc:

În liniştea serii
Gândul îmi zboară
Iarăşi şi iarăşi
Spre tine, iubito.
Iar paşii uşori ai dragostei tale
Vibrează în mine
La orice zgomot.

Şi vii! Iată că vii...!
Dar nu eşti aici.
Bucuria-aşteptării sufletu-mi scaldă.
A dragostei tale nostalgie
Delicat adie ca luciul
Azuriu al ochilor tăi.
Şi ca o nestemată se pierde
În vrăjita mantie a nopţii.

Şi vii! Iată că vii...!
Cu paşii uşori ai dragostei tale
Te-apropii plutind de mine.
Şi orice suflare e plină
De harul parfumului tău.
La pieptul tău cad pierdut
Şi la fericirea supremă m-adăp
În cer şi pe pământ.

— Iar acum să ne cânte Elisabeth, spuse Fried.

Ernst deveni atent. Şi Fritz îi povestise ceva... dar să cânte! Urechea sa de muzician se simţea uşor lezată. Se uită puţin agitat în jur. Oare va face faţă acestei încercări?

— Ai vrea să o acompaniezi pe Elisabeth, Ernst?

— Da... cu plăcere...

Se îndreptă pe întuneric spre Elisabeth și apoi se duse împreună cu ea la pian. Lovi câteva acorduri.

— Și ce să fie?

— Mignon, se rugă Fried.

Ernst zâmbi puțin ironic.

— Bine, Mignon să fie.

Îi întinse lui Elisabeth foaia, dar fata scutură din cap. Pe dinafară... bine... așa să fie. Ernst începu cu preludiul, iar Elisabeth intră cu vocea ei suavă, cristalină:

Știi tu de țara cu lămâi în floare,
Cu portocale-aprinse-ntre frunzare?
Un vânt ușor din ceru-albastru bate,
Tăcut e mirtul, laurul înalt e,
Știi țara, tu?
La ea, la ea
Iubitul meu cu tine aș pleca.

Ernst rămase uluit de ușurința cu care cânta. Vocea se desfășura fără nici un efort, devenind tot mai sonoră în versurile: „La ea, la ea“ apoi cobora până la o adiere plină de nostalgie în refrenul: „Iubitul meu cu tine aș pleca“.

Știi casa tu? Se-nalță pe coloane,
Strălуce sala, licăresc cotloane,
Și marmuri stau și mă privesc cu milă:
Ce ți-au făcut, sărmana mea copilă?
Știi casa tu?
La ea, la ea,
Cu tine-ocrotitorule-aș pleca.

Ernst rămăsese cu ochii ațintiți asupra lui Elisabeth uitând aproape să o acompanieze, atât de încântătoare era imaginea care i se oferea. Licărul pâlpâitor al lumânării se reflecta în părul ei și proiecta irizații pe diadema de aur. Aveai senzația că Mignon este chiar Mignon, atâta nostalgie indescriptibilă exprimau trăsăturile ei pure când atacă strofa:

Poteca știi, prin nouri, sus la munte?
Catâru-și cată drumu-n ceți cărunte.
În peșteri sta un neam străvechi de zmei,
Puhoaie cad, se prăvălește stei,
Poteca știi?
La ea, la ea
Ne duce drumul! Tată de-am pleca![1]

Rochia albă rotunjea tabloul. Era însăși Mignon care își împărtășea serii albastre nostalgiile. Lui Ernst i se părea că vede o regină, o prințesă inaccesibilă; nu putea pricepe cum de fusese în stare să rămână atâta vreme impasibil alături de ea. Când Elisabeth se uită la el cu o privire aproape absentă, serioasă, simți că inima începe să-i bată mai tare. Oare ce se întâmplase? Apoi își coborî ochii spre clape învăluind în sunete argintii vocea suavă pe care cu toții o ascultau fascinați. Toată greutatea telurică părea să se fi desprins, totul devenise sunet pur. Ernst avea senzația că această voce va răsuna în continuare, până în vecii vecilor. Mignon...

1 În traducerea Mariei Banuș (Goethe, Opere, Poezia, vol. 1, Editura Univers, București, 1984, pag. 82).

— De acum înainte te vom numi Mignon, spuse Fritz. Mignon... nostalgia infinită.

Ochii lui Elisabeth aveau un licăr întunecat când Ernst îi luă în tăcere mâna și i-o sărută.

Se lăsase noaptea. Analizară câtva timp problema nostalgiei, apoi reluară tema care îngemănează lumea și viața, cerul și iadul, adică totul, și anume: iubirea.

— Iubirea înseamnă contopirea supremă, egoismul maxim în dăruirea cea mai profundă a sinelui și a tot ce ai, spuse Fritz.

— Iubirea este o luptă, îl contrazise Ernst; pericolul provine din dorința de a se dărui. Cel ce o face primul, este pierdut. Trebuie să strângi din dinți și să fii nemilos... numai așa poți învinge.

— Dar bine, Ernst, interveni Fried, iubirea este frumusețea supremă în cea mai pură formă... iubirea este frumusețe!

— Iubirea înseamnă sacrificiu și fericirea de a sluji, spuse Elisabeth.

Tăcere.

— Ei bine, Paula, începu Fritz. Nu te-ai pronunțat încă. Ce părere ai?

— Ah, se auzi vocea ei din întuneric, ce mai atâta tura-vura. Iubirea este iubire... și cu asta basta!

Izbucniră cu toții în râs.

— De data aceasta Paula are dreptate, strigă Ernst. Ce rost are toată disputa: iubirea este iubire! Trebuie să o simțim! Nu să risipim vorbe goale.

Apoi se așeză repede la pian și strigă: Chopin! Spiridușii sonori se prelingeau ca licărul unei ploi de

stele pe fereastră, dănțuind în jurul lumânărilor și oprindu-se în trandafiri. Zâne mici se înlănțuiau într-o horă cântând cu voci subțirele și ușoare cântece din pădure. Încă un arabesc cristalin, un ultim acord debordant, prelungit – apoi o cascadă de sunete rapide și ușoare... și năluca se volatiliză.

Rămăseseră cu toții fascinați de această țesătură vaporoasă de melodii când Ernst spuse:

— Grieg... „Către primăvară"...

Acorduri lente, aurii. Printre ele o cantilenă de o extraordinară suavitate. Un tenuto, un crescendo... apoi un piano și iarăși norii ușori ai desprimăvărării care mângâie crengile fremătătoare. În cele din urmă clopote sonore – un vuiet – trezirea naturii – jubilarea – vinul vărsat, cununi de flori pe frunte. Urmară euforia luminoasă, procesiunea tineretului! Mări albastre, nori albi, munți îndepărtați și sonorități, sonorități, cântece, cântece – răsună tot mai pline, tot mai cristaline, o expansiune debordantă, înfloresc pomii: primăvară, tinerețe și apoi deodată liniște!

— Iar acum o compoziție de a ta, spuse Fritz.

— Bine! Ernst își dădu capul pe spate căci o șuviță de păr îi căzuse pe frunte, apoi își coborî iar privirile pe clape.

Un acord greu. Încă unul. Urmat de o adevărată baricadă de acorduri. Sumbre. Deasupra lor se înălța un tril sprințar, semeț, vesel care se prăbuși deodată cu un geamăt și o secvență de hohote de râs demonice. Un crescendo continuu, un crescendo susținut de rezonanțe profunde, o înălțare: în sus, tot mai sus, după

care totul se frânse, se înalță din nou – o muncă sisifică, un efort zadarnic, acompaniat mereu de un arpegiu demonic. Deodată o melodie întunecată, profund simțită. Ca ciripitul copilăros și vesel al unei ciocârlii – pași săltăreți, un legănat, un surâs și, brusc, un hohot de râs diabolic venit de sus, o disonanță stridentă și... gata.

Ernst se ridică repede și se cufundă în fotoliul său.

— Ernst! începu Fritz cutremurat.

Elisabeth se așeză încet la pian și risipi disonanța finală care plutea încă în încăpere continuând-o cu o consonanță frumoasă, profundă, armonică.

Ernst tresări, cu ochii strălucitori, cu figura încremenită:

— Elisabeth!

Aceasta se duse la Fritz, care o mângâie pe păr. Avea lacrimi în ochi.

— Mignon, spuse Fritz. Este totul în ordine. Și acum, cântă-mi, la despărțire, vechiul cântec, cântecul dulce, cântecul dureros, de care nu mă pot desprinde, cântecul *ei*.

Elisabeth se așeză la pian, și după un preludiu ușor începu:

Din anii tinereții, din anii tinereții
Un cântec mă-nsoțește –
Cât de departe este, cât de departe este
Ce-al meu a fost odată.

Ce rândunica spunea, ce rândunica spunea
Vestind primăvara, vestindu-ne toamna –
Oare-n sat și acum, oare-n sat și acum
Mai cântă aievea?

Fritz se cuibări în fotoliu. Ernst o privea pe Elisabeth cu ochii agitați și sufletul zbuciumat. În lumina lumânărilor aceasta părea un înger alb.

A patriei glie, a patriei glie
Lăsa-m-ar o dată, o dată măcar
La pieptul ei drag, la pieptul ei drag
În vis să m-alin.

Când plecai de-aici, când plecai de-aici
O lume plin-am lăsat.
La-ntoarcerea mea, la-ntoarcerea mea
Pustiu am aflat.

Dinspre scaunul lui Fritz se auzi un sunet înăbușit, de parcă ar fi plâns cineva. Ernst repeta cu o voce monotonă: Mignon... Mignon... în timp ce mâna lui făcea mișcări spasmodice.

Rândunica-napoi, rândunica-napoi
La cuib că venea –
Da-n inima mea, în inima mea
Pustiu rămânea.

Rândunica n-aduce, rândunica n-aduce
Ce tu ai pierdut.
Dar cântul ei dulce și-acum se aude
Se-aude în sat.

Fritz încremenise în fotoliul său, Ernst își simțea ochii arzând. Se ridică repede, se duse la Elisabeth și o con-

duse afară fără să rostească un cuvânt. Fried și Paula plecară și ei. Fritz rămăsese singur în încăperea întunecată în care trandafirii emanau un parfum îmbătător iar lumânările aprinse aruncau reflexe roșietice asupra vinului și a florilor.

— Să-l lăsăm singur, spuse Ernst afară, și să plecăm.

Fried se îndepărtă cu Paula, iar Ernst o însoți pe Elisabeth străbătând alături de ea străzile cufundate în întuneric.

Stelele licăreau în toată splendoarea lor. Elisabeth se opri șoptind:

— Stelele...

O, tu, harpă de aur pe care natura își cântă melodiile, se gândi Ernst.

Pâlpâitul felinarelor arunca lumini și umbre pe fețele lor. Grădinile din apropiere își răspândeau miresmele. Ernst o luă pe Elisabeth de braț și ei cotiră pe aleea de tei care se întindea de-a lungul meterezului. Râul susura adormitor, teii fremătau.

Elisabeth se opri iar murmurând:

— Teii...!

Lui Ernst i se părea că tot ce îl înconjoară este inedit și nemaiauzit: stelele, râul, teii. De parcă nu le-ar fi văzut niciodată. Simțea că îl trec fiori, în el se înfiripă o nostalgie profundă, gândurile sale păreau tivite cu argint. Se opri și spuse cu greu:

— Elisabeth...

Ea se uită la el în ochi.

Multă vreme.

— Elisabeth... Ernst îngenunchease în fața ei.

Se simţea dus de un val fierbinte spre meleaguri necunoscute, spre ţinuturile argintii ale nostalgiei.

Deodată simţi pe creştet lacrimile ei.

— Elisabeth! exclamă ridicându-se şi îmbrăţişând-o. Tu! Tu! Eşti liniştea şi steaua nostalgiilor mele. Învăluie firea mea intempestivă în visul sufletului tău! Tu!

Elisabeth plângea ascunzându-şi faţa la pieptul său.

Ernst se simţea ca un rege căruia i se ofereau mai multe coroane. Lumea luase proporţii incomensurabile, iar stelele de deasupra lor îi aduceau pacea.

Rămase aşa sub bolta teilor plecându-şi urechea la revelaţiile furtunoase ale sufletului său. Deodată se simţi copleşit de conştiinţa propriei fericiri ca de un vârtej şi, cu o exclamaţie de extaz, o ridică pe Elisabeth şi se avântă, cu ea în braţe, în întuneric.

— Ah, tu, lumina mea, harul meu, fericirea mea...

O lăsă cu grijă jos şi se uită la ea:

— Tu! spuse cu o voce imploratoare. Tu!... Tu!...

Cu lacrimi în ochi, ea şopti:

— Te iubesc...

În cuibul visurilor lumânările ardeau în faţa tabloului dulce. Flăcăruia lor pâlpâia, ochii luceau iar buzele roşii păreau să tremure.

Fritz citea scrisori vechi, îngălbenite de timp. Faţa lui exprima o emoţie profundă. Îşi sprijini capul în mâini şi rămase cu ochii aţintiţi în gol.

Uşa se deschise încet şi apăru Ernst. Dându-şi imediat seama care era motivul emoţiei prietenului său, îi înconjură umerii cu braţele şi spuse:

— Fritz...!

Acesta tresări și zâmbi îndurerat.

— Dragul meu băiat... lumea este confuză și ciudată, dar cea mai confuză și ciudată este inima omului.

Ernst îl ajută să se ridice din fotoliu.

— Fritz, m-ai încurajat adeseori în momente de cumpănă. Doar nu vrei să te lași acum răpus de disperare. Uită-te la stelele care ne zâmbesc prin ferestruica mansardei... prin ferestruica noastră ca din basme, Fritz. Sunt stelele *noastre.*

— Ce bine ar fi să ne putem smulge inima și să punem în locul ei o stea rece, zâmbi Fritz cu amărăciune. Ar fi foarte frumos și ar însemna de multe ori o ușurare.

— Fritz, nu tu spuneai că durerea înnobilează viața? Că nici nu ți-ai dori o viață lipsită de suferință?

Fritz se uită în gol. Apoi se dezmetici și spuse:

— Ai dreptate, băiete. M-am pierdut cu firea. Scuză-mă. Hai, aprinde-ți o țigaretă și rămâi încă puțin aici, cu mine. Ai dus-o pe Elisabeth acasă?

— Da. Și ea pe mine.

— Am știut.

— Mi-am găsit casa.

— Locul ei este alături de tine! Dar nu după șablon, așa cum burghezele brave își combină copiii. Nu. Ci structural; locul ei este alături de tine fiindcă sunteți congeneri.

— Țin foarte mult la ea.

— Să nu o uiți. Știi foarte bine că fidelitatea nu este o virtute pe care ți-o însușești odată cu un inel și nici nu o repudiezi scoțându-ți inelul. Ești încă tânăr; furtunile

vieții nu te vor ocoli. Convingerile își pierd fermitatea tocmai în asemenea momente și nu în sensul filistin care le concepe ca ceva ce poate fi dus de apă. Fidelitatea adevărată se dovedește doar dacă în cele din urmă revii la ea; căci locul ei este alături de tine! Să nu uiți acest lucru! Poate că mai târziu, când eu voi zăcea deja în pământ, cuvintele mele de acum te vor ajuta să-ți găsești drumul...

— Îmi simt inima atât de plină, Fritz.

— Te cred.

— Elisabeth este atât de curată sufletește.

— Și ține la tine. Știu de mult; mi-am dat seama de asta. Tu vei pleca în curând. Dar duci cu tine o comoară neprețuită: căminul tău în inima unui om... în inima unei femei.

— *Tu* ești căminul meu, Fritz.

— Nu este același lucru. Tinerețea își are locul în inima unei femei. Să i se dăruiască, dar să-și și extragă seva din ea.

— Ca să devină om...

— Ca din oameni să ia naștere omenirea.

— Există mulți oameni dar puțini oameni adevărați.

— Suntem prea dependenți de noi înșine. Egoismul este un mare defect. Nimeni nu vrea să fie egoist și, cu toate acestea, toți sunt egoiști. Eul! Fiecare își caută propria sa melodie, propriul său ton, propria sa modalitate de manifestare. Urmezi multe căi și trebuie să cunoști mulți oameni înainte de a găsi drumul spre tine însuți. Nici un drum nu este atât de dificil ca cel care duce la tine însuți. Trebuie să depășești o doză mare de

vanitate, de supraapreciere, de înfumurare. Şi nu este uşor. Să treci de la *eu* la *tu:* iată marele drum al omenirii. Urmăreşti mereu acest obiectiv dar nu-l atingi aproape niciodată. Şi cu toate acestea! De la *eu* la *tu*. La *marele tu*! Iar după aceea, de la *tu* la *universal*. La transpunerea în universal. La *marele ceva.* Dar ce înseamnă numele? Sunete şi fum. Simţirea înseamnă totul. Simţirea lipsită de cuvinte şi imagine, liniştea profundă.

— Moartea, spuse Ernst cutremurându-se.

— Eterna enigmă.

— Nu mi-o pot imagina, spuse Ernst. Nu ştiu de ce, dar mă trec fiori când mă gândesc la ea. Am mereu impresia că nici nu aş putea muri.

— Aşa crede tineretul. Omul tânăr tinde cu toată făptura sa spre zenitul vieţii. Drumul duce încă în sus. Când ajungi pe culme şi o porneşti pe drumul care duce în jos şi zăreşti valea cufundată în umbrele înserării, gândul morţii îţi devine mai familiar. Moartea este un cameleon amăgitor. Apare tot mereu în altă înfăţişare. Sau, mai bine zis, *noi* suntem cameleonii; căci ne schimbăm mereu atitudinea. Ba vedem în moarte un prieten, ba un inamic; doar Dumnezeu şi moartea nu ne pot dezamăgi; iar acestea formează o unitate. Adică: viaţa! Căci şi moartea înseamnă viaţă; şi anume viaţă negativă. Totul se împleteşte în marea armonie: universalitatea. Iar până la urmă te împaci cu toate.

Lumânările sfârâiră, stingându-se. Prin ferestruica mansardei se vedeau stelele. Fritz era învăluit în întuneric în timp ce pe faţa lui Ernst cădea o rază de lumină.

— Ah, spuse Ernst, totul este atât de ciudat și încâlcit. Sau le văd doar *eu* așa? Absolutul rămâne îndepărtat și veșnic inaccesibil, dispărând în spatele bietei amăgiri multicolore pe care o numim lume sau viață. Depunem eforturi ca niște furnici și totuși ne învârtim mereu în cerc. Oare ne vom atinge obiectivul? De ne-am putea măcar da seama care este obiectivul! Dar în cazul acesta l-am fi atins. Prin urmare, ar trebui să fie doar o pornire nedeslușită, un instinct. Dar nu dispunem nici măcar de un instinct nedeformat. Ferice de animale, căci ele îl au! Uită-te la acel instinct sfâșiat, încâlcit, contradictoriu pe care îl numim rațiune, în comparație cu cel sigur și neviciat al animalelor. Lumea asta este foarte stranie, Fritz.

— Nu, se auzi vocea din întuneric, totul este bine! Chiar și faptul că un om a putut ajunge la concluzia că: Totul este bine! reprezintă o dovadă concludentă. Totul curge, se echilibrează, este corect, în pofida a tot ce nu este corect; și totul este bine. Binele și răul: ceea ce pentru tine este bine poate fi rău pentru mine. Ceea ce este bine pentru individ poate fi rău pentru specie. Ceea ce privit de jos, din vale, pare înalt, poate părea scund dacă privim de pe deal. Ceea ce pare rău de la înălțimea spiritului, poate fi bun din punctul de vedere al unui for superior; în schimb iarăși rău din cel al unui for mai îndepărtat; și, în fine, indiferent din perspectiva cea mai îndepărtată. Aceasta este infinita și eterna compensare. Noi, oamenii, ne-am făurit prea multe valori proprii. Acestea se volatilizează rapid. Universul este o pădure uriașă. În care rațiunea noastră nu reprezintă decât un

centimetru, în lungime, lățime și înălțime. Cum să o putem măsura în cazul acesta? Ce criterii valorice să aplicăm? Ce nebunie! Să fim fericiți dacă o adiere va aduce *marele ceva* și în sfera măruntă a sentimentelor noastre: Totul este bine! Și, în fond, ce rost are să spunem că totul este confuz, lipsit de sens; sau că viața este un tobogan, o scară din cotețul găinilor? Admit că aparențele pledează pentru asta; dar oare chiar așa să și fie? Stupidă întrebare. În realitate, nu avem de-a face decât cu aparențele. Ce sens are pesimismul? Nici unul! Prin urmare, de ce să frângem, cu sfâșieri, forma vieții? Aproape că îmi vine să spun: Pentru omul pur totul este pur; pentru un porc totul pare porcos. Și, în mod analog: pentru cel bun totul este bun, iar pentru cel rău totul este rău. Dar nu-mi place să argumentez cu ajutorul unor proverbe sau analogii. Toate șchioapătă. Totul este bine! Omul este bun, viața este bună, lumea este bună. Bun înseamnă frumusețe interioară. Deci: Totul este frumos! Privește lumea care te înconjoară, stelele, norii, râmele și soarele. Totul este frumos! Și privește omul! De câte ori nu m-am gândit în timp ce pictam un nud: „Ce frumos și cast este un om gol!". Îmbrăcămintea este o profanare. Odată cu îmbrăcămintea omul și-a însușit și poftele ordinare. Acestea se aneantizează la vederea castității. Un desfrânat mi-a spus la un moment dat: „Dacă aveți de-a face cu o fată, să nu-i permiteți să dea jos toate hainele. Starea de euforie ar dispărea în acest caz. Ea trebuie să mai păstreze totdeauna ceva pe ea: ciorapii, sau cămașa, sau chiloții, sau pantofii, sau o blană... ceva, ca să nu fie goală de tot." Îți dai seama de

aici cât este de cast şi de frumos nudul. Omul este bun. În ultimă instanţă: Totul este bine!

— Dar nu-ţi poţi schimba sufletul şi convingerile aşa cum îţi schimbi o haină; nu poţi crede într-un lucru pe care până acum l-ai blestemat.

— Nu ar fi pentru prima dată. Gândeşte-te la cazul Saulus-Paulus. Trebuie doar să vrei! Şi poţi să crezi în multe lucruri despre care odinioară spuneai că nu o să poţi niciodată crede în ele. Dar, în mod ciudat, pesimismul este apanajul tinereţii, care ar avea cel mai puţin dreptul să o afişeze. Este un joc cu tragismul vieţii... în orice caz un joc plin de credinţă.

— Şi cu toate acestea, Fritz, în realitate este vorba despre un optimism cu aparenţe de pesimism. Omul fericit este mai în măsură să simtă compasiune pentru alţii. Cel fericit simte cu mai multă intensitate nefericirea decât cel nefericit. Chiar dacă ajunge uşor la contrarul ei. Şi mulţi din cei care fac caz de nefericirea lor se complac, în fond, în ea. Unii oameni nici nu pot trăi fără nefericirea lor. Omul este un actor desăvârşit şi are o pasiune pentru rolurile lacrimogene. Aureola de martir este agreată de mulţi. Nu toţi oamenii au curajul să fie fericiţi. Dacă dă fericirea peste ei, o repudiază. Fiindcă *vor* să fie nefericiţi, chiar dacă, în fond, nu sunt; fiindcă pentru ei nefericirea reprezintă adevărata fericire. Fiecare se plânge celorlalţi cât de rău îi merge. Ce-ar fi să inversăm o dată situaţia? Ce-ar fi să scoatem în evidenţă ceea ce este bun? Cel ce nu vorbeşte decât de neşansele sale ajunge să creadă cu adevărat în ele. Ce sens are ca omul să-şi amărască mereu viaţa când, de

fapt, aceasta este frumoasă! Să nu fim meschini... să fim generoşi. Căci, în acest caz, şi viaţa va fi generoasă!

— Aşa este, băiete! Să nu ne lăsăm doborâţi de nimic, să vedem în toate un stimulent. Mă bucură forţa ta neînfrântă. Să înfrunţi viaţa cu zâmbetul pe buze! Iată este apanajul tinereţii! Până vine ora când îngenunchezi în faţa duşmanului din tine însuţi, când eul întoarce armele împotriva ta însuţi. Este ora adevărului. Ora când o gură roşie şi o mână blândă te vor ajuta să te redresezi.

— Elisabeth, spuse Ernst cu o voce profundă. Apoi continuă:

— Da, Fritz, totul este bine, în pofida tuturor relelor; ai dreptate, totul este bine. Şi acum, hai să ne culcăm.

Zilele se înşiruiau ca mărgăritarele. Dumnezeieşti de frumoase. Soarele răsărea în fiecare dimineaţă strălucind toată ziua pe cerul azuriu. Fritz îşi amintea de zilele petrecute în Italia. Şi împreună cu el doamna consilier comercial, care îl invidia tot mai mult pe Fritz pentru călătoria în Italia, deşi era prea comodă ca să întreprindă ea însăşi o călătorie asemănătoare. Fritz o vizitase de câteva ori împreună cu Ernst. Făcuseră muzică fiind cu toţii încântaţi de virtuozitatea tânărului pianist şi de colaborarea armonioasă cu Elisabeth care cânta acompaniată de Ernst. Nu-şi dădea nimeni seama de dedesubturi. Bătrâna doamnă Heindorf bănuia ceva, dar zâmbea blajin spunându-i lui Fritz:

— Copiii se plac. Să-i lăsăm în pace. Tinereţea trebuie să-şi trăiască primăvara vieţii. Părinţii şi educatorii procedează în mod stupid şi lipsit de inimă când le

interzic copiilor lor un lucru de care ei înşişi au avut parte odinioară sau pe care şi l-au dorit. Am toată încrederea în dumneavoastră şi în prietenul dumneavoastră, care îmi este, de altfel, foarte simpatic, întocmai ca Fried. Fried pare mai blând şi mai liniştit, în timp ce prietenul dumneavoastră Ernst are o trăsătură faustică, problematică, foarte atrăgătoare deoarece este proiectată pe un fond de amabilitate combinată cu reveria.

Şi doamna consilier comercial resimţea componenta atractivă a lui Ernst. Voia să-l ia cu forţa sub aripa ei ocrotitoare şi îl invită în salonul ei unde urma să cunoască artişti şi critici influenţi.

Ernst refuză râzând. Pentru moment intenţiona să petreacă un an la Leipzig, să se perfecţioneze, iar apoi să-şi încerce norocul în oceanul viitorului. În relaţiile sale cu Elisabeth manifesta o tandreţe aproape timidă scoţând în evidenţă mai degrabă componenta visătoare a firii sale. Cei doi făceau de multe ori muzică împreună. Elisabeth studiase cântecele compuse de Ernst pe versuri de Fritz şi le interpretară împreună, în semiîntuneric, în faţa tabloului dulce; în reflexele pâlpâitoare ale lumânărilor ochii frumoşi străluceau, iar buzele roşii păreau să zâmbească.

În sfârşit, Ernst primi răspuns de la Leipzig şi se apropie momentul plecării lui. De la Elisabeth îşi luase deja rămas-bun cu o seară înainte.

— Adio, Mignon... gândeşte-te la mine... nu mă uita!

— Niciodată, niciodată...

Acum rămăsese cu Fritz. Ultima oră petrecută în cuibul visurilor.

— În mine s-a trezit iarăşi spiritul de aventură al tinereţii, spuse Ernst. Ştii foarte bine cât sunt de legat de acest oraş, şi, cu toate acestea, totul trepidează deja în mine în perspectiva necunoscutului care mă aşteaptă la Leipzig.

— Farmecul necunoscutului reprezintă totdeauna o consolare când trebuie să-ţi iei adio.

— I-am spus lui Elisabeth să te viziteze cât mai des.

— O va face.

— Ai grijă de ea!

— Da!

— Şi acum, dragul meu Fritz... Nu sunt un sentimental... Rămâi cu bine! Şi rămâi aşa cum eşti! Pentru mine!

Îşi strânseră mâinile.

— Cu bine, Ernst. Să revii aşa cum eşti!

Ernst se îndreptă spre gară. Pentru o clipă îl copleşi durerea despărţirii. Dar îşi ridică semeţ capul spunându-şi: Leipzig! Deşi nu-şi putea înfrâna sentimentul de jale pe care i-l trezea glasul monoton al roţilor de tren, se încuraja de fiecare dată spunându-şi: Leipzig!

— Ah, stimate *Maestro,* ce căldură e astăzi, insuportabil! Doamna consilier comercial îşi depuse, oftând, suta de kilograme în fotoliul rezervat musafirilor; acesta scârţâi din toate încheieturile. Şi cât de sus este locuinţa asta! Desigur, e foarte poetic, ea se uită la pereţi, foarte poetic. Dar ştiţi ceva: poezia nu trebuie să fie neapărat lipsită de confort.

— Deci un fel de poezie de salon, stimată doamnă?

— Păi bine, dragă prietene, *quelle idée!* Este încântător, aici, la dumneavoastră. Bănuiţi de ce am venit?

— Nici nu încerc. Mă bucur doar că vă văd.

— Prin urmare, dragă *Maestro.* Portretul pe care i l-aţi făcut lui Elisabeth Heindorf îmi place atât de mult încât m-am decis să-mi fac şi eu portretul la dumneavoastră. În aceeaşi poziţie, adică *en profil,* aşa...

Pe Fritz îl trecură fiorii. Se uită îngrozit la nasul borcănat şi bărbia triplă a cucoanei corpolente. Şi încă din profil! Îngrozitor!

— Dar, stimată doamnă, nu ar fi mai potrivită o fotografie? Merge mai repede. Să vă lăsaţi pictată este destul de plicticos. Gândiţi-vă câte ore ar trebui să petreceţi încremenită în aceeaşi poziţie...

— Minunat! gânguri doamna consilier comercial. Vom petrece cât se poate de plăcut aceste ore: îmi veţi povesti despre Italia!

Pe Fritz îl cuprinse disperarea. Nu se mai simţea în stare să vorbească verzi şi uscate inventând tot felul de amănunte despre Italia. Fantezia sa nu mai reuşea să facă faţă pretenţiilor inepuizabile ale doamnei consilier comercial. Nu văzuse şi nu apucase nici pe departe atâtea câte era dornică să afle aceasta; iar ceea ce trăise acolo nu putea fi redat cu cuvinte obişnuite. Şi acum perspectiva aceasta...

— Stimată doamnă, ştiţi, nu sunt portretist...

— Nu face nimic. Portretul lui Elisabeth este o dovadă a priceperii dumneavoastră.

— Stimată doamnă, cu ochiul dumneavoastră de expert (doamna zâmbi dulce) veţi fi observat probabil că portretul nu prea seamănă cu originalul, încercă să se fofileze Fritz; este foarte stilizat.

— Da, foarte bine, dădu cucoana din cap.

Fritz era mulţumit. Cucoana părea să se prindă în capcană.

— Dar aşa ceva nu este pe gustul tuturor. Mă pricep mai bine să pictez riduri şi zbârcituri decât feţe tinere, nete-de. Pictez de preferinţă oameni bătrâni, ridaţi, la tineri nu mă pricep deloc. Sau îi stilizez, după cum aţi observat şi dumneavoastră. Repet, feţele tinere nu sunt specialitatea mea. Iată de ce v-am refuzat, spuse Fritz contemplând cu toată seriozitatea faţa diformă şi buhăită. Nu mă pricep la liniile şi formele delicate. Dar am un prieten, un pictor tânăr, foarte talentat. A studiat la Düsseldorf şi a primit deja o serie de comenzi aici. Acesta portretizează mai ales feţe tinere. Ce-ar fi să încercaţi, stimată doamnă?

Cucoana îşi legănă capul. Complimentele exagerate i se suiseră la cap. Dar o femeie suportă multe linguşeli! Incomensurabil de multe!

— Aş fi preferat să mi-l faceţi dumneavoastră...

— Aş fi făcut-o bucuros.

— Ei bine, vreţi să-l trimiteţi la mine pe prietenul dumneavoastră?

— Bineînţeles. Când?

— Marţi după-amiază la ora cinci, la ceai... împreună cu dumneavoastră.

— Prietenul meu se va simţi foarte onorat. Vom fi punctuali.

— Bine, *Maestro,* spuse cucoana aruncându-i o privire galeşă. Iar acum arătaţi-mi ultimele lucrări.

Fritz o pofti în atelier. În cele din urmă dădu Dumnezeu şi cucoana plecă:

— Deci, rămâne pe marți... și va trebui să ne povestiți despre Italia.

Fritz respiră ușurat când o văzu plecată. Reușise. Două muște cu o lovitură. Fried primea încă o comandă, iar el scăpase de doamna consilier comercial. Mulțumit, se așeză să-și bea ceaiul cu miere.

În ferestruică se auzi un zumzăit ușor.

Ah, fabricanta de miere, se gândi Fritz. În ultimele zile primea în fiecare după-amiază o vizită: o albinuță. Intra pe ferestruică odată cu razele soarelui și zumzăia în jurul florilor. Fritz lua un pic de zahăr și miere și le punea cu grijă lângă flori. Albina le descoperea rapid, începând să se delecteze cu ele. După câtva timp se ridica, îl înconjura de câteva ori, zumzăind, pe Fritz, ca pentru a-și manifesta recunoștința, apoi își lua zborul ieșind pe ferestruică.

În dimineața următoare Fritz se trezi devreme. În fața ușii se auzea zgomot de pași. Acordul unei lăute. Liniște. Apoi trei voci tinere care începură să cânte acompaniate de lăută:

Un menestrel din țara Francilor veni
Dar pe drum moartea îl opri –
Și când la ușa raiului sosi
Cu zăvorul tras Petru-l opri.
Pe babe Dumnezeu le-ntreabă:
„Cu trupul lui ce ne-om face?"
„Să se ducă la dra-dra-drace!"
Roze în vale –
Fete în sală –
Frumoasă Rosemarie

Moşnegii a spune-ncepură:
„Un bine un veci nu ne-a făcut.
Piciorul în lăcaşul Domnului n-a pus.
Nici Tatăl Nostru nu l-a spus!"
„Scripca mea catolică nu-i –
Scripca mea cum ştie îşi cântă
Un Kyrie Eleis din zori până-n seară."
Roze în vale –
Fete în sală –
Frumoasă Rosemarie

Fetele prinser-a spune: „Sfinte Iisus
Iubirea el nu a cunoscut –
Ne-a sărutat, apoi ne-a lăsat
Pe nici una cu el n-a luat."
Menestrelul să plângă-ncepu:
„Cea mai frumoasă fecioară m-a-nşelat.
Cum să iubeşti de inimă n-ai?
La ea, la ea, inim-a rămas."
Roze în vale –
Fete în sală –
Frumoasă Rosemarie

O mie de copii acum că veniră:
„Ah, Petrus, dă-i drumul să intre!
Cu noi parcurse mări şi ţări
Şi scripca lui de roze ne cânta!"
Iar Domnul spuse: „Iertat să fie
Copiii de l-au îndrăgit!
Deschide, Petrus, lasă-l să intre!
Copiii să dănţuie vor!"
Roze în vale –
Fete în sală –
Frumoasă Rosemarie

După terminarea cântecului un trio debordant:

— La mulți ani, unchiule Fritz, la mulți ani! Mulți ani trăiască! Apoi zgomot de pași care coborau grăbiți scările.

Fritz era emoționat. Se sculă repede și se îmbrăcă. În fața ușii un coș mare plin cu flori și cu tot felul de dulciuri. Lângă ele o pungă din mătase, pentru tutun, brodată de mână, câteva cărți și o mapă cu gravuri. Fritz duse totul, cu grijă, în cameră și plecă în oraș după cumpărături. Cumpără tot felul de lucruri: stafide, unt, ouă, migdale, apoi se apucă, zâmbind, de treabă și făcu o prăjitură. Vecina îi promise că o va coace cu multă atenție:

— De ce nu cumpărați totul de-a gata, de la patiserie?

— Am cumpărat și de acolo. Dar prăjitura aceasta este ceva special. Am primit rețeta de la o prietenă care a murit.

După-amiază veniră cu toții. Cuibul visurilor era festiv împodobit. Paula îl îmbrățișă vijelios.

— Să trăiești o mie de ani, unchiule Fritz, și vom rămâne tot timpul alături de tine și iată și un pupic!

Râdeau cu toții, vorbind și strigând de-a valma:

— Ah, unchiule Fritz, ce prăjitură bună ai! Și: Tu ai făcut-o? Și: Ce miros bun de cafea proaspătă! Și: Ce frumos este să ai ziua de naștere!

Se așezară în jurul măsuței frumos puse, savurând totul.

— Iar acum urmează prăjitura „Luize", spuse Fritz. Am făcut-o cu mâna mea după rețeta lui Lu. Ia încercați!

— Unchiule Fritz, la toate te pricepi!

— Știi ce a făcut Paula? începu Fried. Și-a dat întâlnire cu doi studenți cu șapcă roșie, acum, la ora patru; cu unul lângă meterez, cu celălalt la Hegetor... și îi lasă pe amândoi cu ochii în soare.

— Dar bine, Paula, zâmbi Fritz. Știi să fii atât de nemiloasă?

— Ah, unchiule Fritz, nu-i chiar atât de grav! Sunt amândoi niște maimuțoi. Unul este un filfison înfumurat, celălalt se crede un Don Juan irezistibil. Nu le strică un duș rece.

Stătură de povești până seara. Se auzi o bătaie la ușă. Poștașul aduse un sul din partea lui Ernst.

— Deschide-l, unchiule Fritz!

Erau șase cântece compuse de Ernst pe versuri de Fritz, și o scrisoare.

— Citește-ne-o și nouă! insistă Paula.

— Bine. Deci: „Dragă Fritz! Există oameni care nu pun mare preț pe sărbătorirea zilei de naștere, deoarece faptul că te-ai născut este o fericire îndoielnică. Nu știi niciodată dacă e cazul să înjuri sau să te bucuri. În cazul de față, să ne bucurăm! Prin urmare îți strâng mâna dorindu-ți tot ce poate fi mai bun. Știi cum gândesc. Dacă aș fi și eu împreună cu voi am deschide o sticlă cu vin bun și am vorbi despre viitor. – Cursurile urmate de mine aici sunt foarte interesante, iar teatrul de clasa întâi. Sper să obțin un post de capelmaistru îndată după absolvire. Atât despre asta. În rest? Unii oameni nu sunt niciodată mulțumiți. Obiectivul atins nu reprezintă pentru ei un popas, ci punctul de plecare pentru noi năzuințe.

Viaţa mea înseamnă un război continuu; pacea înseamnă pentru mine moartea. Dar mă simt bine aşa. Nu aş vrea să fiu altfel. Îmi strâng voinţa învăpăiată în pumni şi mă înalţ în formă de vâlvătaie spre văzduhul albastru.

Probabil că sunteţi cu toţii împreună, în cuibul visurilor. Multe salutări tuturor, iar ţie, Fritz, tot ce poate fi mai bun din partea lui Ernst".

— Iar acum hai să vedem cum sunt cântecele! Se înghesuiră în jurul pianului şi le descifrară. Se întunecă. La plecare, Elisabeth ceru permisiunea să ducă acasă liedurile.

Se lăsase noaptea.

Fritz strânse vesela şi puse o faţă de masă albă. Apoi aprinse lumânările în sfeşnicele vechi, le aşeză în faţa tabloului şi scoase din scrin toate scrisorile primite de la ea.

Flăcăruia lumânării pâlpâia; ochii frumoşi străluceau, iar gura roşie părea să zâmbească.

Fritz îşi înclină capul şi începu să citească. Vânticelul de noapte adia prin fereastră, fără ca el să simtă ceva. Sălăşluia în altă lume, auzea cuvinte dispărute, asculta o voce mult iubită vorbindu-i de departe, iar doi ochi pe care nu-i putea da uitării îl priveau. Din foile îngălbenite ale scrisorilor se înălţa parfumul tinereţii sale, ameţindu-l. Fiecare cuvânt, fiecare pagină emana iubire. Iubire... iubire... doar iubire. Iar printre pagini: violete şi petale de trandafir presate, nu-mă-uita şi micşunele care răspândeau acelaşi parfum dulce ca odinioară. Fiecare scrisoare era expresia dragostei pure. Iată ce scria pe o

filă trandafirie: „Iubitule, nu mai sunt eu, sunt doar o adiere a vântului, o floare atinsă de rouă, un vis de seară. Porumbeii se apropie de mine cu mai multă încredere, de parcă ar fi înțeles și ei acest lucru. Mi se așază pe umeri și ciugulesc fărâmiturile de pe buzele mele. Iubitule, parcă aș visa, ba nu, tot ce vine de la tine înseamnă viață, doar când nu sunt cu tine am senzația că visez. Iubitule, nu mai sunt eu, sunt tu, un tu înlăcrimat și fericit."

Fritz oftă:

— Lu... iubirea mea, fericirea mea, unde ești?

Nu mai putea citi, așa încât se ghemui în fotoliu în fața chipului iubit.

Ochii păreau să fi prins viață, buzele roșii zâmbeau.

— Sunt atât de singur, atât de părăsit, spuse Fritz pierdut. Hai, vino, întoarce-te la mine, mă gândesc tot timpul la tine...

Luciul palid al lunii se contopea cu strălucirea lumânării.

— Ai venit Lu, iubito? șopti omul însingurat. Hai, vino, așază-te lângă sobă, apropie-ți scaunul de foc. Puneți picioarele pe cămin, așa, uite ce roșii par... la pătura... afară este noapte iar ochii tăi sunt încă înfrigurați. la niște ceai, ceai dulce așa cum îți place ție. Să-ți țin ceașca? Așa, bea iubito. Vezi, obrajii au început să prindă culoare. Cuibărește-te în fotoliu și dă-mi mâna. Mă ghemuiesc la picioarele tale. Hai să stăm de vorbă. Am știut că te vei întoarce la mine. Vezi, totul a rămas așa cum a fost când ai plecat. Focul pâlpâie, vântul cântă, amurgul visează. M-am simțit foarte singur fără

tine. Şi ştii ce mi-a lipsit cel mai mult? După furtunile zilei, după lupte, victorii sau înfrângeri mă învăluia împăcarea blândă a serii şi auzeam în inima mea o voce, ba nu, un copil, un copil obosit care se plângea: „Sunt obosit, iubito, binecuvântează-mă... să pot adormi". A fost atât de greu, Lu, atât de greu să reduc la tăcere vocea asta tânguitoare. Am încercat să o înăbuş, în băutură, în gălăgie, în cântece. Dar de îndată ce furia se potolea, de îndată ce amuţea, auzeam iar vocea înceată, insistentă: „Sunt obosit, iubito, vino, dă-mi binecuvântarea ta!" Am dat cu pumnul, am strigat: „Un vin, un vin cât mai tare, uitare uitare!" Muzica se dezlănţuise, se auzea clinchetul paharelor, feţele străluceau, ochii râdeau. Dar în inima mea mocnea disperarea, larma asta nu putea acoperi vocea, vocea aceea stinsă. O auzeam tot mereu: „Sunt atât de obosit... vreau să mă culc." Aşa încât m-am retras îngropându-mă într-o înţelepciune cenuşie, în filosofie. Primăvara înverzea, bobocii se deschideau, râurile susurau, soarele strălucea... dar eu nu vedeam nimic din toate astea. Şi totuşi, de îndată ce se lăsa întunericul, literele moarte reînviau, mă uitam în carte fără să înţeleg nimic, eram înconjurat de o beznă tot mai profundă, iar din depărtări răzbătea până la mine o voce blândă: „Sunt atât de obosit, iubito, hai, vino şi dă-mi binecuvântarea ta, să pot adormi." Şi aruncam cât colo hârţoagele cenuşii şi alergam afară, printre copaci, sub bolta cerească.

Mi-am dus activitatea mai departe, zi de zi, săptămână de săptămână. Lumea era neschimbată, mă

simţeam aproape mulţumit. Doar când se lăsa întunericul mă cuprindea neliniştea şi uneori mai auzeam vocea înceată.

Mai doreşti puţin ceai, iubito? Hai, să ne uităm în jăratic şi să visăm, ca pe vremuri.

Uită-te la buşteanul de brad. Mici vâlvătăi albăstrui aleargă de-a lungul său. Acum izbucneşte o flacără galbenă. Iar pălălaia roşie îl învelește încet într-un veşmânt alb, făcând trunchiul greoi să zboare, dându-i strălucire şi înconjurându-l cu o aureolă scânteietoare – aşa cum mă înconjori tu pe mine.

Din torentul luminos se înalţă încet o casă aurie. Iată pilonii, printre ei licăreşte argintiu amurgul. Livezi verzi, păduri întunecate, cerul siniliu care se boltește în depărtare deasupra munţilor albăstrui. Un crâng minunat de mesteceni. Terenul urcă pe nesimţite până la o culme teşită. Trandafiri, trandafiri, câţi trandafiri! Marmură aurie cu umbre cenuşii. În spatele grădinii un lac în bătaia soarelui. Hai să ieşim cu barca în larg, Lu, să ne avântăm pe luciul răcoros al apei.

Deasupra noastră velele albe, sub noi adâncurile insondabile. Zburăm pe valurile înspumate. Vedem doar apă, albastru şi luciu! În depărtare o dungă întunecată: Insula soarelui, insula noastră! Ne întindem pe nisipul albicios şi ne contopim cu soarele, cu valurile. Adierea caldă a vântului ne alungă toate gândurile. Ah, ce fericire să stai culcat în nisip, să fii una cu Dumnezeu şi natura! Câţiva fluturi trec în zbor pe lângă noi.

Lu, iubito, vezi fluturii –

E vară, e ora amiezei –

Lu –

Tăcere.

Vântul dinspre mare devine mai rece. Plutim iar pe valurile încreţite îndreptându-ne spre casă. Spre casă, Lu! Noi, cei lipsiţi de casă, ne-am găsit în fine un cămin!

Amurgul îşi ţese pânzele pe livezile înverzite. Te ţin strâns în braţe. Păşim încet, adânciţi în gânduri, spre casa noastră. Încet de tot. Pas cu pas, ca să savurăm din plin fericirea de a fi împreună.

Ne oprim în prag.

Mă uit la tine...

Îmi plec capul şi îngenunchez.

Şi îţi spun: „Sunt atât de obosit, iubito, hai, binecuvântează-mă ca să pot adormi".

Iar tu te apleci asupra mea, ca o sfântă, mă săruţi pe frunte şi pe ochi.

Împlinire.

Noaptea se lasă încet învăluind casa noastră. În întuneric se aprind puncte luminoase ca jăraticul. Flăcăruile dansează uşurel.

Ne-am aşezat iar în faţa sobei, Lu...

Visul nostru s-a sfârşit...

Ia ceaiul, Lu, uită visul şi dă-mi mâna.

Afară fredonează vântul.

Iau lăuta, iar tu cântă-mi ceva! Liedul pe care mi-l cântai odinioară.

Şi după aceea îmi voi lăsa iar capul jos în faţa ta şi îţi voi spune: „Sunt atât de obosit, iubito, hai, vino şi binecuvântează-mă ca să pot adormi".

De ce nu cânţi, Lu, iubito...?

— Am visat, murmură omul însingurat cu un surâs plin de amărăciune. Tot ce mi-a mai rămas sunt câteva file îngălbenite, câteva suveniruri îngălbenite.

Fritz se așează la masă și începu să scrie:

Gazéle în razele lunii – o, pală fericire
Ce-n pământ odihnește acum –
Figura ei palidă mi-o readu,
O, lume, redă-mi gazela pierdută!

Redă-mi nostalgia inimii mele
Pe care plângând mi-au răpit-o –
Învăluie privirea tristă, ascunde-o
Lună livid și nu te tângui!

A murit cea care și-n moarte
Nostalgia și durerea-mi încătușează –
Redă-mi-o, o, lume, o, pământ!
Redați-mi gazela, dulcea gazelă.

Apoi trecu în atelier și atinse câteva clape ale pianului. Tonurile erau melodioase și armonioase. Fritz le ascultă până se stinseră.

— Așa este și cu viața omului, murmură: Un sunet în noapte, stins repede, dispărut fără urmă, după care se lasă iar noaptea. Merg să mă culc, Lu, când vii să mă iei?

Se îndreptă spre ușă. Apoi se întoarse și spuse adresându-i-se lunii cu un zâmbet ireal și enigmatic:

— Și cu toate acestea, lumea, viața... *tocmai* de aceea sunt atât de frumoase!

VI

Începuse noua stagiune a operei. Lumea venea la spectacole veselă și frumos îmbrăcată, printre pietoni se strecurau automobilele și vâjâiau caleşti elegante. Opera „Carmen" atrăgea totdeauna mulți spectatori. Venise și Ernst însoțit de prietenul său Eugen Hilmer.

— Astăzi cântă noua Carmen, spuse Eugen. Sunt foarte curios. Se zice că este o femeie colosală.

— Mă interesează doar orchestra, răspunse Ernst. Sala oferea o imagine ameţitoare. Umerii palizi se profilau din decolteul adânc al rochiilor, mătasea foşnea, jupoanele și volanele fâșâiau, blănurile străluceau.

Toate locurile erau ocupate. Începu uvertura și cortina se ridică. Opera veșnic tânără a lui Bizet își revărsa melodiile asupra publicului. Apăru Carmen. Ernst o privea fascinat. Ce Carmen! Ce pasiune debordantă! Ochii îi ardeau, părul era negru ca pana corbului! Își ținea țigareta între buze fredonând seducător:

Amoru-i un copil pribeag
Ce-n veci cu legi nu poți să-l stăpânești.
De nu-ți sunt dragă, tu-mi ești drag
Dar de-mi ești drag să te ferești.

Aplauze furtunoase. Carmen trebui să iasă de nenumărate ori la rampă. Captivase publicul, după cum spunea Eugen.

Cei doi prieteni intrară după spectacol într-o berărie mică, intimă, ca să li se decanteze impresiile. Comandară o sticlă de vin de Burgundia discutând despre spectacol, mai ales despre Carmen. Eugen era extaziat. Ernst îi lăudă vocea:

— O voce de o minunată sonoritate. Colosal cum i-a reușit pasajul în forte.

Încetul cu încetul localul se umplu. Sosiră o serie de spectatori de la teatru. Deodată Eugen tresări:

— Iat-o, șopti, într-adevăr, a intrat în local.

O doamnă elegantă apăru însoțită de câțiva cavaleri. Singura masă liberă se afla în imediata vecinătate a celei la care se așezaseră Ernst și Eugen. Nou-veniții o ocupară. Ernst se uită lung la cântăreață. I se părea o figură cunoscută, dar nu-și putea aminti unde o mai văzuse. Când cucoana răspunse la salutul unui domn, își aduse brusc aminte. Această înclinare a capului plină de mândrie o mai văzuse o dată, în după-amiaza în care ieșise la plimbare cu Fritz. Era cunoștința lui. Ernst se uită pe furiș la ea. Era foarte frumoasă. Un păr negru bogat, o față îngustă, rasată, cu ochii mari de culoare închisă. Comandă cu o expresie de indiferență ceva de la chelner. Cavalerii păreau să fie bărbați din societatea mondenă a orașului.

Doamna îi măsură din priviri pe oaspeții din local. Zărindu-l pe Ernst, se uită o clipă cu mai multă atenție la el, de parcă și-ar fi amintit și ea de ceva. Ernst roși ușor.

Privirile sale alunecară încet în jos. De sub fustele de mătase ieșea la iveală o gleznă delicată și un picior mic încălțat în pantofi de lac. Ea îi urmărise direcția privirilor și zâmbi în mod ciudat, aproape știutor. Acest zâmbet îl irită pe Ernst; se simțea pueril, chiar absurd. Își goli repede paharul și se antrenă într-o discuție cu Eugen. Acesta era un băiat foarte deschis, puțin superficial. Îi povestea lui Ernst despre ultima sa aventură amoroasă.

— Știi, locuim în aceeași casă, ea jos, eu la etajul de deasupra. Eu sunt muzician, ea amatoare de muzică; interpretează sonatine și melodii ușoare, făcând doar puține greșeli. De preferință seara, când eu sunt obosit sau aș dori să lucrez. Fiind foarte conștiincioasă față de muzică exersează zilnic una până la două ore. Exerciții cu: u-na, do-ua, tre-ia, pa-tra etcetera. În primele zile m-a scos din sărite, mai ales fiindcă aveam impresia că trebuie să fie o cloșcă bătrână. Din când în când loveam cu mătura în dușumele ca să se liniștească. Ea cânta și mai tare. Eu loveam cu și mai multă furie. În fine, într-o seară când se desfășura iar din plin, am trântit masa de podea ca să o fac să înceteze și m-am repezit mânios jos, la administratorul casei, ca să mă plâng. Când colo, de cine dau la etajul de jos? De inamica mea, care voia să meargă, și ea, la administrator! Presupusesem că este o gâscă și am dat de un căpșor plin de cârlionți, fermecător; ea crezuse că sunt un bătrân ursuz, chinuit de podagră, și zări un flăcău tânăr și bronzat. Poți să-ți imaginezi ce a urmat: am sărbătorit împăcarea.

— Dar cântatul la pian? întrebă Ernst.

— Cântăm acum la patru mâini, râse Eugen.

Şi la masa învecinată se înfiripase între timp o discuţie mai animată, la care doamna nu prea participa.

Într-o pauză Ernst interceptă despre ce se vorbea la masa de alături. Cavalerii debordau de linguşeli şi amabilităţi. Ernst îşi ridică ochii albaştri-cenuşii, reci, şi privi adânc în cei negri. Apoi îi examină cu ironie pe cavaleri zâmbind puţin cu colţurile buzelor lăsate în jos.

Ea îl fulgeră cu privirile.

Ernst îşi lăsa iar ochii să alunece de-a lungul trupului cucoanei, oprindu-se fără să vrea la gleznele delicate.

Cucoana îi urmărise privirile şi, cu o mişcare aproape imperceptibilă, trase uşor în sus rochia, aşa încât Ernst putea vedea acum şi ciorapul de mătase şi începutul pulpelor frumoase. I se urcă sângele la cap când observă iar zâmbetul ei ciudat.

După câtva timp cucoana se ridică. Îşi întoarse capul aruncându-i lui Ernst încă o privire întunecată şi voalată, în timp ce el o privea cu ochi arzători. Apoi ieşi, mândră, urmată de cavalerii ei.

Sângele lui Ernst se înfierbântase. Oricum, spectacolul cu „Carmen" îi făcuse inima să bată mai repede, iar apropierea acestei femei frumoase, care îl fascinase în rolul titular, îl incitase şi mai mult. Îl asculta acum distrat pe Eugen şi după puţin timp se ridică să plece. Dar, ajuns acasă, nu reuşi să adoarmă. Vedea mereu în faţa sa luminile rampei şi auzea vocea captivantă: „Dar de-mi eşti drag, să te fereşti." Încercă să se gândească la Elisabeth. Avea însă impresia că întinează imaginea ei pură. Plin de îndoieli, se îmbrăcă iar şi ieşi în noapte. Fanteziile sale erau încă impersonale. Le atribuia sân-

gelui său fierbinte, tinereții, muzicii incitante; – și, cu toate acestea, în spatele tuturor scuzelor și subterfugiilor se ascundea un singur lucru: femeia.

În zilele următoare Ernst se duse în fiecare seară la operă. După reprezentație intra la același local mic. Dar nu o mai întâlni pe Lanna Reiner. După o săptămână starea lui febrilă se potoli; aprecia situația cu mai multă luciditate și zâmbea pe socoteala sa proprie. Își reluă studiile cu un nou avânt, căci le cam neglijase în ultima vreme. Evită să mai meargă la operă, în schimb făcu multe plimbări. Frunzișul fremătător al copacilor care tiveau cărările singuratice din pădure îi oferea un frumos motiv muzical pe care îl prelucră într-un quartet, în maniera unei serenade de Haydn, dându-i numele „Elisabeth". În seara în care termină lucrarea se simți cuprins de o neobișnuită liniște sufletească, plină de voioșie. Împachetă manuscrisul anexând și o scrisoare plină de căldură către Elisabeth. Apoi se rezemă de spetează scaunului cu privirile ațintite spre înserarea albăstruie. Acest sentiment de pace era atât de nou încât nu-l putea savura în liniște; cu o curiozitate nerăbdătoare începu să-l analizeze căutându-i rădăcinile. Dar vechii strigoi și demoni reapărură, iar sentimentul de pace se volatiliză; reîncepu lupta interioară cu sine însuși. Ce bine ar fi să poți fi onest față de tine, se gândi. Aparență, amăgire... și totuși: să crezi în ele...

Se uită la adresă: Domnișoarei Elisabeth Heindorf.

— Mignon, murmură visător, și iată că sentimentul de pace se reinstală.

— Deci tu ești, spuse emoționat sărutându-i numele.

— Tu, Mignon! Încercă să recompună imaginea ei, așa cum o văzuse la pian. Rochia albă, trăsăturile delicate, părul blond auriu și ochii plini de profunzime.

— Sufletul meu, murmură. Tu ești sufletul meu. Apoi se pierdu în amintirea momentelor petrecute alături de ea, până când noaptea îi aduse somnul râvnit.

În zilele următoare munci cu dăruire și zel. Eugen îl vizita din când în când povestindu-i aventurile sale. Vorbea cu mult entuziasm despre Lanna Reiner, relatând o serie de amănunte legate de ea.

— Imaginează-ți, spuse, nu de mult i-a dat pașaportul unui conte. Omul își manifestase admirația prin nenumărate coșuri cu flori și își permisese la un moment dat să o invite cu tot respectul la supeu. Ea începuse să râdă, acceptând invitația doar cu condiția să fie poftită și doamna Müller, o biată figurantă. Domnul conte încercase să se fofileze, dar ea insistase. Iar el se supusese în cele din urmă; în felul acesta sărmana doamnă Müller a putut mânca o dată pe săturate. Domnul conte a fost însă foarte jignit, așa încât s-a retras în curând.

Ernst se amuză auzind această istorioară. Dar râsul lui vibra ciudat. Era un om mândru; așa că îi impunea comportamentul Lannei Reiner.

Într-o seară Eugen apăru iar spunându-i lui Ernst că aflase unde merge de multe ori Lanna Reiner. Și anume într-un sătuleț, cunoscut ca loc de excursie.

— Hai să mergem și noi mâine, propuse Eugen.

Ernst nu voia.

— Ba da, ne-am înțeles, insistă Eugen. Mâine dimineață vin să te iau.

Ernst nu reuşi să doarmă în noaptea respectivă. Se simţea iar incitat şi o voce ascunsă îi şoptea: Du-te, du-te! Mândria sa se împotrivea însă. Hotărî să nu meargă şi adormi imediat.

Dar în dimineaţa următoare se îmbrăcă cu multă grijă.

— Ei şi, ce-i dacă! îşi spuse fluierând o melodie.

Eugen veni să-l ia şi plecară să facă o excursie de o zi. Cutreierară ţinutul, iar Ernst aproape că nici nu se mai gândea la Lanna Reiner. Ajunseră istoviţi la micul han din localitate. Se aşezară pe terasa încântătoare savurând priveliştea minunată. Soarele care asfinţea îşi trimitea razele aurii spre înălţimile albăstrui şi pădurile verzi, aşa încât vârfurile copacilor străluceau roşietic, de parcă ar fi vrut să avertizeze: Vine toamna! Cerul avea deja transparenţa cristalină a toamnei, aerul era curat şi călduţ. Ca să atragă excursioniştii şi în cinstea zilei respective, hangiul angajase doi lăutari care prelucrau cu mult efort pianul şi vioara scoţând sunete duioase. Ernst îşi astupă urechile.

În sala alăturată se împingeau mesele; se pare că cei de acolo doreau să improvizeze un ring de dans. Excursioniştii veniţi din oraş erau foarte bine dispuşi. Ernst se mira mereu văzând cât de lipsite de etichetă erau relaţiile dintre oameni şi cât de spontan era comportamentul lor în comparaţie cu Germania de nord. În timp ce acolo, într-o cafenea, fiecare şedea separat la o masă, aici i se întâmplase de multe ori să audă pe cineva spunându-i: „Sunteţi atât de singur. N-aţi vrea să veniţi la masa noastră? Să aveţi cu cine sta de vorbă." Iar odată aşezat la o masă străină erai imediat şi în mod foarte firesc atras în conversaţie.

Terasa se umpluse încetul cu încetul, iar glumele zburau de la o masă la alta.

— Iat-o! șopti Eugen.

Lanna Reiner se așezase la o masă dintr-un colț al terasei. Ernst se uită într-acolo și nu se putu împiedica să roșească. Ea nu-l vedea, nefiind așezată vizavi de el, ci întorcându-i doar profilul. Lăutarii atacaseră un vals de Waldteufel, când un domn mai în vârstă se îndreptă spre ei și începu ceva tratative. Ei ridicară de câteva ori din umeri, căutară însă cu toate acestea printre notele hangiului, apoi începură uvertura la „Carmen". Dar se încurcară după primele măsuri cântând fiecare pe cont propriu mai departe.

Auzind acest masacru muzical, Ernst sări repede de pe scaun îndreptându-se spre pian. Îl împinse la o parte pe pianist, și începu să cânte el. Pianul era bun și fusese de curând acordat.

Toată lumea ciuli urechile. Chiar și cântăreața care stătuse până acum impasibilă privind în gol.

După uvertură, Ernst trecu la variațiuni în care împleti ușor motivul Habanerei. Îl învălui într-o serie de arpegii, adaugă un crescendo, apoi atacă încet tema: „Amoru-i un copil pribeag..."

În timp ce cânta, Ernst simți că cineva îl fixează cu privirile și, atras parcă de un magnet, își ridică capul uitându-se direct în ochii Lannei Reiner. Un surâs fin, enigmatic îi juca iar pe buze.

Ernst se întrerupse în mijlocul ariei, își dădu, dârz, capul pe spate și se întoarse la masa lui fără a se uita la cântăreață. Era mânios pe sine însuși și pe acest

surâs ciudat, provocator. „Nu vreau", îşi spuse încăpăţânat. Zâmbetul Lannei Reiner se accentuă, când observă această reacţie juvenilă.

Domnul mai în vârstă veni la Ernst, se prezentă şi îi strânse mâna. Era dirijor la München şi, fiind în treţere pe aici, simţise dorinţa să asculte opera „Carmen". Credea că vina o poartă în oarecare măsură Carmen însăşi, pe care o ascultase şi o cunoştea.

Între timp un brav cap de familie saxon îi îndemnase pe lăutari să cânte un vals sentimental pe care îl deschise cu voluminoasa sa soţie. Tineretul întâmpină gestul lui cu ovaţii. În clipa următoare toată lumea se învârtea în ritm de vals în sala golită de mobilier. Ernst şi Eugen trecură dincolo privind dansatorii. Dirijorul se aşezase la masa Lannei Reiner.

— Ernst, hai să dansăm şi noi.

— Exact la asta mă gândeam. Hai să o invităm la dans pe fetiţa aceea drăgălaşă cu ciuful blond şi pe crinul în mătase albă...

Deodată Ernst se simţi prins de braţ. În spatele lui era dirijorul.

— Pemiteţi-mi să vă mai deranjez o dată. Am rugat-o pe domnişoara Reiner să danseze cu mine un Boston... V-aş fi foarte recunoscător dacă v-aţi mai aşeza o dată la pian.

Ernst voi să refuze categoric. Apoi se duse însă totuşi la pian. Eugen îi şopti:

— Fii atent, le joc acum o festă!

Ernst începu să cânte. Lanna Reiner plutea în braţele dirijorului. Ritmul Bostonului scotea şi mai bine în evi-

denţă statura ei superbă. În clipa următoare îl zări pe Eugen care o invitase la dans pe însoţitoarea Lannei Reiner. El îi făcu vesel cu ochiul lui Ernst, încântat de pozna lui. Peste câtva timp cântăreaţa încetă să danseze. Când trecu pe lângă Ernst îşi înclină puţin capul mândru spre el.

În clipa următoare Ernst se ridică de la pian. Îl mai auzi pe dirijor spunându-i Lannei:

— Nici în vis nu mi-aş fi putut imagina că, la vârsta mea, o să mai am prilejul să dansez cu dumneavoastră.

Apoi veni şi Eugen radiind de bucurie şi îi povesti:

— Şi ea face parte din personalul operei. Fii atent, avem noroc!

Ernst zâmbi. Când lăutarii intonară un vals, începu deodată să râdă, îşi dădu capul pe spate cu o mişcare bruscă şi spuse:

— Trebuie să o alegi pe cea potrivită, Eugen! După care se îndreptă spre Lanna Reiner şi se înclină în faţa ei invitând-o la dans.

Aceasta se uită o clipă la el apoi acceptă braţul lui. Nici Ernst nu crezuse că aşa ceva va fi posibil. În el se trezise acum toată mândria aşa încât păşea cu capul sus alături de ea.

Tot timpul dansului Lanna se uită drept în ochii lui. Ochii ei întunecaţi erau mari şi dominatori. În felul acesta îl fixă fără întrerupere.

Parfumul şi apropierea femeii frumoase îl ameţeau pe Ernst. Din când în când îl atingea şi rochia de mătase. În acele clipe îl treceau fiorii. Nu schimbară nici un cuvânt. Pe buzele frumoase ale cântăreţei mijise iar

acel surâs ciudat care îl zăpăcea pe Ernst. Dârz, își încleștă dinții și se uită drept în ochii ei, strângându-i mai tare mâna. În clipa aceea ea îi aruncă o privire enigmatică, aproape visătoare. Ernst o conduse înapoi, la masa ei, în timp ce sentimente contradictorii se luptau în el. Acolo se înclină deodată adânc și îi sărută ambele mâini.

Eugen îl aștepta cu sufletul la gură:

— Fericitule! Povestește! Ce a spus? Cum este? Dă-i drumul!

— Hai să plecăm, spuse Ernst dus pe gânduri. Avea impresia că simte încă atingerea rochiei de mătase foșnitoare.

În noaptea aceea Ernst nu reuși să adoarmă. Îl obseda perechea de ochi ciudați, ademenitori. Mușcă perna, se zvârcoli, strigă: „Nu vreau!" Se târî până la masa de scris și se strădui să se gândească la Elisabeth. Îi scriu o scrisoare, se hotărî, scoțând o foaie de hârtie. „Mignon..." începu după care rupse fila. Căută apoi fotografia lui Elisabeth și se cufundă în contemplarea ei. Aceasta părea să emane pace și liniște. Dar în clipa următoare văzu iar acel zâmbet enigmatic – o combinație de păcat, tristețe și nostalgie. Gândurile i se întunecară, simți că în el urcă un val fierbinte care deborda, înăbușindu-i toate intențiile. Deschise larg ferestrele aplecându-se în afară. Aerul nopții îi răcori ochii arzători.

Întunericul era străbătut de umbre profunde, grele și întinse; ici-colo se zărea câte o lumină. Nostalgie – nos-

talgie fără sfârşit! Ernst îşi întinse braţele înspre orizonturi îndepărtate, oftând. Linişte... linişte... unde eşti? Dar în clipa următoare trebui să râdă de sine însuşi. Cine să-şi dorească liniştea când are de-abia 23 de ani? Praf aruncat în ochi... linişte... vorbe goale pentru tinerii clorotici, cu ochelari pe nas; palavre pentru şoarecii de bibliotecă emaciaţi! Furtună! Vijelie! Daţi-mi vijelia! Învăluie-mă, noapte furtunoasă, sădeşte în pieptul meu vifore, uragane clocotitoare, dar scuteşte-mă de această pulsaţie, de aceste zvâcniri, de aceste convulsii distrugătoare, de aceste sentimente răscolitoare, dă-mi răcoare, dă-mi gheaţa! Stelelor, revărsaţi asupra mea găleţi de aur cu lumină rece... voi, care sunteţi ochii rubinii ai lui Dumnezeu! Luminiţe izolate se aprind în vale, licăresc, se sting, totul se îndreaptă spre un ţel, doar eu rătăcesc în derivă prin furtună? Dă-mi lumină, dă-mi un ţel, natură, şi mă voi linişti: „Tu"! strigă în noaptea înstelată, iar ecoul îi răspunse batjocoritor: Tu-u-u!

Simţi înfiripându-se în el versuri şi le aşternu pe hârtia cu portativ:

Pânze boţite, culcuşuri răscolite,
Un ţipăt: Atât de singur mă simt!
Beţie, dureri, bucurii, cărţi şi femei
În van am avut – al meu nimic n-a fost!

Un gând rece spre stele se-ndreaptă –
Pe Domnul îl caut şi pacea din urmă –
Un strigăt din piept disperat îmi ţâşneşte: Exist!
Dar batjocoritor o voce răspunde: Tu?

Oare asta ce-i? Mă cuprinde un foc arzător. Sfeşnic al Domnului! Un strigăt, apoi liniște. Mări grele tălăzuiesc însingurate. Un vuiet. Un şopot. Adânc, foarte adânc.

Oră plină de har.

Ernst îşi ridică pumnii. Ceva venea parcă spre el! Figuri fantomatice învăluite în pâclă. O lumină albăstruie se prelingea de undeva. Contururile se învăpăiau. Răsunau acorduri pline. Clopotele băteau asurzitor. Simţea că îi plezneşte fruntea, luă creionul şi o hârtie cu portativ şi scrise şi scrise... nu ştia nici el ce. În jurul lui rezonau melodii, el scria şi scria, despuiat în noapte, veşminte purpurii fâlfâiau, coroane scânteiau... el scria şi scria.

Iar la mare depărtare i se părea că vede o gură fascinantă şi roşie cu un zâmbet enigmatic... o combinaţie de păcat, tristeţe şi nostalgie.

Ernst îi predase profesorului său de muzică ceea ce compusese în acea noapte. Îşi botezase lucrarea: „Fantezie în roşu-argintiu". Profesorul o analizase, apoi îi strânsese mâna:

— Lasă-mi o copie; o să-ţi găsesc un editor.

Ernst plecase foarte voios gândindu-se cu recunoştinţă la cântăreaţa care îl inspirase fără să vrea în acea noapte. Eugen îi aducea în fiecare zi veşti proaspete despre Lanna Reiner. Capriciile ei ajunseseră să fie un inepuizabil subiect de bârfă. Îl invidia din suflet pe Ernst pentru că dansase cu ea şi îl critică fiindcă nu profitase de ocazie.

În cele din urmă Ernst ajunse să fie și el convins de asta.

Într-o dimineață Eugen veni la el și-i povesti că Lanna Reiner respinsese cererea în căsătorie a unui bancher foarte bogat, cu pretextul că acesta avea prea mulți bani.

Ernst deborda aproape de bună dispoziție. Își legă în jurul gâtului o lavalieră albastră ca cicoarea și spuse:

— Ies puțin la iarbă verde, în parc. Vreau să mă întind pe gazon și să mă las dus de reverii, cu riscul că un păzitor al ordinii mă va admonesta și amenda. Nu vii și tu?

— Vai, Ernst, ce idee! Vino mai bine la cafenea! Găsim acolo pipițe atât de drăgălașe!

— Oribil! Gândește-te ce grozav ar fi să stai întins în iarbă și să urmărești mersul norilor pe cer!

— Plictisitor! Hai, vino cu mine!

— Nici vorbă!

— În acest caz, la revedere până diseară, la operă.

Ernst se îndreptă agale spre parc. Se culcă în iarbă într-un colț mai izolat și lăsă frâu liber reveriilor.

Oare ce mai făceau cei din Osnabrück? Fritz... oare își găsise ceva prieteni noi? Dar Elisabeth... Mignon... Mignon a sa... Fried și Paula... departe... acasă.

I se închiseră ochii.

Un pițigoi ciripea ascuns printre crengile de deasupra lui. Se trezi brusc. De fapt, adormise. Ce plăcut a fost. Deodată... oare visa sau era treaz?... Nu venea spre el?... Era ea sau nu?... Într-adevăr: Lanna Reiner. Singură.

Ernst se ridică şi se îndreptă spre cărare. Dar ea îl zărise deja. Surprins în această postură neobişnuită, Ernst se simţi jenat. Nu ştia ce să facă şi voi să se întoarcă. Dar un braţ invizibil îl trăgea înspre ea. Se abandonă deci acestui impuls şi îşi continuă drumul. Deodată îi surprinse privirea. Era foarte blândă... într-adevăr, zâmbea! Ernst simţi că i se suie sângele la cap, făcu repede câţiva paşi, o ajunse din urmă, îi luă mâna fără să spună nimic şi i-o sărută. Când îşi ridică, roşind, capul văzu că ea îl privea cu multă căldură întrebându-l cu acea voce sonoră pe care o admirase de atâtea ori pe scenă:

— Aţi visat?

— Da. Despre tinereţe şi despre vara care se duce.

— Atât de grav? Despre despărţire?

— Şi despărţirea este frumoasă.

— Dar dureroasă.

— Şi durerile sunt frumoase.

Lanna îl privi gânditoare:

— Mi se pare că am auzit şi pe altcineva rostind aceste cuvinte.

Ernst îşi spuse numele.

— Deci, sunteţi amator de dureri, domnule Winter?

— Nu! De fericire! De fericirea luminoasă, senină! Şi o cuceresc!

— Frumos spus! Ea se uită drept în ochii lui: În fine un suflu nou în comparaţie cu vorbăria decadentă a tineretului modern. Am impresia că vă ştiu de undeva.

— Am avut o dată plăcerea să dansez cu dumneavoastră.

— Nu. De mai demult.

Ernst zâmbi.

— Din Osnabrück?

Ea își ridică ochii:

— Osnabrück...

— V-am văzut acolo o dată, când v-a salutat prietenul meu.

Lanna îi aruncă o privire interogativă.

— Fritz Schramm...

— Acum îmi amintesc, spuse ea repede. În atelierul său am văzut un portret de-al dumneavoastră. Deci sunteți prietenul său, despre care vorbea cu atâta căldură. Sunteți prieten cu un om adevărat, cu un om plin de noblețe. Țineți probabil foarte mult la el?

— Mi-aș da viața pentru Fritz Schramm.

Lanna se uită la fața lui bronzată, care devenise foarte gravă.

Îl credea. Și se simți cutremurată. Cât elan juvenil emanau aceste cuvinte!

— Dar el...? întrebă.

— Și el pentru mine.

Ernst se liniștise. Se străduí să pară cât mai spontan.

— V-am auzit de multe ori cântând la operă, stimată domnișoară. A fost foarte frumos.

Ea zâmbi:

— Așa mai merge. Să nu-mi faceți complimente. Lăsați asta în seama domnilor pleșuvi, îmbrăcați în frac. Nici Fritz Schramm nu a făcut așa ceva. Îmi plăcea să stau de vorbă cu el. Dar studiați muzica, nu-i așa? Ce secție?

— Compoziție, dirijat și pian.

— Aha, deci vreți să deveniți dirijor?

— Încă nu știu. Dacă mă apucă pofta o să mă fac poate pietrar sau cioban la oi. Îmi este indiferent ce voi deveni. Important este să găsesc cât de cât o satisfacție.

— Cât de cât...

— Da. Satisfacție deplină nu există.

— Niciodată?

— Niciodată! O voce din tine te îndeamnă mereu: Mai departe... mai departe!

— Dar există și culmi... puncte culminante.

— Încă nu am dat de nici unul. De-aș cunoaște vreunul!

— Sunteți încă tânăr.

— Am parcurs deja multe cercuri. Nu am găsit nicăieri satisfacția absolută.

— Poate că nu pe planul ideilor. Dar oare totul trebuie să treacă prin barajul anihilant al ideilor?

— Sentimentul?

— Da, sentimentul, spuse Lanna zâmbind.

— Prin urmare: punctul culminant al sentimentului...

— Este...

— Iubirea.

— Da.

— Iubirea! spuse Ernst cu un ton ironic. Un prieten de-al meu cataloghează iubirea drept o mixtură de închipuire și vanitate jignită sau lingușită.

— Este de multe ori înconjurată de afacerism, spuse Lanna Reiner cu o expresie de amărăciune în jurul gurii.

Dar, cu toate acestea: Să luăm ziua de astăzi. Omul sănătos şi voios spune: O, ce zi frumoasă! Cel bolnav şi suferind suspină: Ce zi chinuitoare! Ziua este însă aceeaşi. Depinde ce facem din ea. Aşa este totdeauna. Oare prietenul dumneavoastră ce părere ar avea despre sentiment?

Ernst roşi:

— Scuzaţi-mă! Am vorbit împotriva convingerilor mele. Adică, mai precis, am două păreri. Una ar fi cea frivolă a naturii mele aparente, cealaltă cea autentică, profundă, a naturii mele primare. Iar această din urmă natură a mea spune: Iubirea, euforia şi rugăciunea! Lumină şi har! Miracole pe culmi albăstrui! Gralul de aur! Împăcare universală!

Lanna Reiner îl ascultase zâmbind.

— Aşa îmi plăceţi mai mult. Nu trebuie să adoptaţi tonul majorităţii. Blazarea este oribilă. Dacă vreţi, puteţi să mă însoţiţi până acasă.

— Desigur că vreau!

Ernst era în elementul său. Îşi învinsese timiditatea. Avusese cu totul altă imagine despre această femeie. Iată că stătea de vorbă cu el de parcă s-ar fi cunoscut de când e lumea, exprimând o părere asemănătoare:

— Am impresia că vă cunosc de mult datorită faptului că sunteţi prietenul lui Fritz Schramm. Este unul din puţinii oameni pe care îl apreciez sincer, ba chiar îl venerez. Vorbiţi-mi despre el.

Ernst avea senzaţia că este un băieţaş. Păşea cu încântare alături de frumoasa cântăreaţă, simţindu-se foarte mândru de câte ori aceasta trebuia să răspundă

la numeroasele saluturi ale celor întâlniţi pe drum. Ernst îi povesti despre Fritz, despre „cuibul visurilor", despre flori şi lumânări, primăvară şi tinereţe.

Lanna îl asculta cu amabilitate.

— Dar aici ce faceţi?

— Studiez şi compun.

— Ce?

— Ah, cu puţin timp în urmă şase lieduri pe versuri de Fritz Schramm. Aş vrea să le aud o dată interpretate. Dar cucoanele de la noi cântă atât de urât, încât prefer să renunţ.

— Asta vrea să fie o ofertă disimulată?

— Depinde cum o luaţi, stimată domnişoară.

— Ei bine, sunt prin urmare lieduri pe versuri de Fritz Schramm...?

— Da, dar am mai compus şi multe altele.

— Ca să vezi! Păi atunci poftiţi mâine după-amiază la ora cinci la mine, la ceai. O să mai vină câţiva prieteni.

Ernst o privi radios.

Lanna Reiner îi dădu mâna cu multă căldură. El se înclină adânc, apoi plecă visător.

— Aceasta este deci frumoasa Lanna Reiner, îşi spuse încet.

Lanna Reiner avea o locuinţă foarte elegantă, aranjată cu luxul şi răsfăţul unei femei din înalta societate. În salonul asortat pe auriu şi nuanţe de roz ca piersica, o subretă prepara ceaiul.

Ernst şedea în faţa Lannei. Aceasta purta o rochie de mătase de un galben pal, cu mâneci bufante mari; îi

stătea foarte bine scoţând şi mai tare în evidenţă tenul şi părul întunecat.

— V-am rugat să veniţi ceva mai devreme ca să stăm puţin de vorbă, spuse Lanna. Aţi adus liedurile?

Ernst îi înmână manuscrisul. Ea le parcurse cu privirile şi întrebă:

— Când vreţi să facem o mică repetiţie?

— Când doriţi dumneavoastră.

— În acest caz, să spunem vineri după-amiază la ora cinci. Dar vom cânta şi alte lieduri şi arii din opere. De acord?

— Cu plăcere. Dacă mă acceptaţi ca acompaniator.

— Este doar o propunere. Corepetitorul nostru este un om îngrozitor. Putem deci repeta împreună. Dar nu vă răpesc prea mult timp?

— Învăţ şi eu cu această ocazie.

— Prin urmare... îi întinse mâna cu un surâs fermecător... batem palma pentru o bună camaraderie la studii? Încă o condiţie: Sinceritate absolută. Să ne spunem unul altuia fără cruţare ce nu este în ordine!

— O sabie cu tăişul îndreptat spre mine. S-ar putea să nu fie prea avantajos pentru mine. Dar tocmai în felul acesta voi avea parte de profit. De acord!

Subreta aduse două cărţi de vizită.

— Să poftească.

Intrară doi domni. Unul dintre ei era înalt şi uscăţiv, cu capul pleşuv şi monoclu. Celălalt, tânăr, dar cu cute adânci în jurul gurii. Lanna făcu prezentările: Contele Nieberg – locotenentul Harm.

Cei doi domni o întrebară pe Lanna ce mai face şi o

copleşiră cu măguleli. Subreta anunţă iar sosirea cuiva. Intrară două doamne şi doi domni.

— Ei bine, spuse cea mai trupeşă dintre doamne cu o voce ca o trompetă; tot linguşeli, tot linguşeli?

— Din păcate, oftă Lanna.

— Totul este o şarlatanie. Dar începe secolul femeii.

— Minunat, gemu locotenentul.

— Cum? Ce? Minunat? De ce?

— Păi, schimbăm rolurile. Dumneavoastră veţi fi de-acum înainte cele care veţi încerca să ne câştigaţi favorurile!

— Nu vă temeţi... femeia se emancipează.

— Asta ce înseamnă?

— Îşi câştigă independenţa faţă de bărbat! Doamna vorbea deja cu o voce de stentor.

Apoi îşi puse lornionul cu un gest energic. Contele râdea din toată inima.

— Statul amazoanelor.

— Starea de sclavie a femeii trebuie să înceteze.

— Dar se pare că până acum femeia s-a simţit foarte bine în această ipostază.

— Lăsaţi-mă să-mi duc până la capăt ideea, domnule conte. Femeia trebuie să aibă aceleaşi drepturi ca bărbatul.

— Imposibil, spuse Ernst fără să vrea. Bărbatul şi femeia sunt diferiţi. Legile valabile pentru un triunghi nu pot fi valabile şi pentru un cerc.

— Deosebirile există doar în închipuire. În ce constă?

— Acţiunile femeii se bazează pe afecte, cele ale bărbatului pe raţiune, spuse contele.

— Bărbatul este în stare să fie obiectiv, femeia rămâne totdeauna subiectivă, adăugă locotenentul.

— Egalitatea în drepturi mi s-ar părea dezgustătoare, spuse dirijorul. Fiecare să-şi urmeze propria natură. Sufragetele mă oripilează. Prefer tipul de gospodină casnică.

— Bravo! exclamă supărată doamna corpolentă. Vreţi să ne aduceţi iar în servitutea cratiţei şi a lingurii. O, tiranii ăştia!

— Ce părere aveţi despre acest caz complicat, domnule Winter, întrebă Lanna care asistase zâmbind la ostilităţile verbale.

— Unii vorbesc mult dar gândesc altfel. Femeia trebuie să rămână femeie.

— Dar dumneavoastră, domnişoară Schrant?

— Nu ştiu, zău; găsesc că, în ciuda răutăţii, bărbaţii sunt foarte simpatici.

— Bravo, bravo! aplaudă locotenentul.

— Şi acum, domnii mei, haideţi să renunţăm la război şi să ne ocupăm de teme mai paşnice.

— Nu-i vorba de inamiciţie, râse contele; a fost doar o glumă.

— Vai de mine, o asemenea controversă te înviorează cu adevărat.

— În concluzie: să trăiască doamnele!

Discutară încă de una şi de alta. Apoi o rugară pe Lanna să cânte ceva, iar Ernst o acompanie.

— Prin urmare? îl întrebă pe Ernst îndreptându-se amândoi spre pian.

— Vorbe multe... şopti acesta.

Ea dădu din cap. După care scoase notele. Ernst se simți străbătut de un curent electric. Vocea ei răsuna ademenitor:

„Amoru-i un copil pribeag...".

Când plecă acasă, Ernst era foarte liniștit.

— Suntem camarazi, se gândi.

Ajuns în camera sa, le scrise o scrisoare lungă lui Fritz și lui Elisabeth. Se calmase. Camarazi... da... dar în vis revăzu același surâs – o combinație de păcat, tristețe și nostalgie – care îl ademenea... îl ademenea.

VII

Înserarea își trimitea primii soli prin ferestrele înalte ale atelierului. Fritz puse jos pensula și paleta și se uită la ceea ce reușise să facă în ultimele ore. Apoi intră în „cuibul visurilor", își aprinse pipa și luă iar în mână ultima scrisoare a lui Ernst, în care acesta relata despre întâlnirea cu Lanna Reiner. Căzu pe gânduri. Oare Elisabeth va da dovadă de suficientă tărie? El știa că Ernst se va întoarce la ea; dar știa și că acesta avea sângele fierbinte și un temperament vulcanic. Mă rog, până era în viață, putea să-i ajute.

Dar apoi se uită îngrijorat în oglindă. Obrajii săi erau mult mai supți, iar tenul foarte palid. Suferea iar de dispnee și în ultima vreme avea de multe ori accese de tuse seacă și de transpirație în timpul nopții. Își dorise adeseori moartea și nu se temea de ea. Dar acum, chiar acum nu ar fi vrut să moară. Nu. I-ar fi plăcut să mai apuce o primăvară. Nu într-atât de dragul lui – deși euforia și miracolul reînvierii dumnezeiești a naturii îi înnoia și lui, de fiecare dată, sufletul – dar de dragul copiilor, cum îi numea. S-ar putea să mai aibă nevoie de el. Își simți inima cuprinsă de un sentiment de fericire plină de voioșie. Încă nu devenise inutil, mai existau oameni cărora le putea fi de folos.

Se auzi o bătaie în ușă.

Probabil că este Elisabeth, se gândi și strigă:

— Intră!

O cucoană îmbrăcată într-o rochie de mătase neagră foarte decoltată își făcu apariția. De sub fustă ieșeau la iveală niște glezne frumoase și picioare mici, cochete. În prima clipă Fritz nu-și dădu seama cu cine are de-a face. Pe urmă își aminti. Când fusese cu Ernst la cafenea, în ziua sosirii acestuia...

— Bună seara, domnișoară Bergen.

— Bună seara, spuse fata intimidată. Prietenul dumneavoastră mi-a lăsat adresa...

— Știu, știu. Îmi pare bine că ați venit. Sunt liber în seara aceasta și nu știam cum să o petrec. Acum iată că mi-ați făcut o surpriză. Vă rog luați loc, aici, în fotoliu.

— Ah, ce frumos este la dumneavoastră!

— Ernst a botezat camera aceasta „cuibul visurilor".

— Așa și este. Și locuiți totdeauna aici, nu-i așa?

Fritz trebui să zâmbească auzind întrebarea aceasta naivă.

— Da, cu excepția momentelor când ies în oraș.

— Adică nu locuiți niciodată la hotel sau în altă parte?

— Aproape niciodată.

— Și stați așa, de unul singur, sunteți liber de tot?

— Da.

— Ah, ce bine-i de dumneavoastră!

— Păi, orice om poate avea parte de acest bine.

Fata dădu din cap cu o umbră de cochetărie.

— Da, un bărbat poate; dar noi, fetele... Luă o curmală din coșulețul cu fructe oferit de Fritz și începu să o ronțăie cu dințișorii ei albi ca de șoricel.

— Chiar și ele...

— Dar nu singure, adăugă fata legănându-și piciorul delicat și aruncându-i, zâmbind, o ocheadă lui Fritz.

— De ce?

— Nu fără bărbați, continuă izbucnind într-un râs cristalin.

— Libertatea nu constă doar din independența materială. Este mult mai importantă libertatea interioară.

— Da, dar nu la ea m-am gândit. M-am referit la posibilitatea de a savura viața, de a fi fericit.

— Este același lucru?

— Da.

— De fapt, ce înțelegeți prin: a savura viața?

— Ei bine: să participi la toate, trăind-o din plin.

— De multe ori și pe termen lung?

— Da.

— Înseamnă că în acest caz ar trebui să fiu profund nefericit.

— Dumneavoastră...? întrebă fata cu respirația tăiată.

— Deși nu mă simt deloc nefericit.

— Doar nu poți să te acrești și să te abrutizezi...

— Astea sunt clișee care nu spun nimic! Cine știe câți oameni, despre care credeți că savurează viața, se acresc și se abrutizează în realitate, în timp ce alții trăiesc cu adevărat.

— Dar în ce constă valoarea vieții?

— Viața nu are nici o valoare. Nu intenționez să dau un verdict, trebuie să puneți accentul pe „valoare", nu pe „nici o". Viața pur și simplu există. Ca oameni vii nu o

putem aprecia, nefiind decât niște verigi, niște mlădițe. Viața înseamnă Dumnezeu. Ar trebui să ne străduim să trăim așa cum este potrivit pentru natura noastră interioară. Trăim cu adevărat sau doar vegetăm? Cine să știe? Nimeni. Tocmai fiindcă nu putem aprecia viața. Ernst spunea: „Copacul trăiește fiindcă reprezintă totdeauna un sentiment universal, pe când omul este foarte rar așa ceva." Alții spun: „Doar omul trăiește"... cine să știe? Presupun că a trăi înseamnă un proces interior, nu o afișare în exterior. Aceste valori interioare dobândite de individ prin modul în care se comportă au valoare pentru el, devenind unități de măsură. Dar adevărul este că dobândești puține valori interioare dacă te limitezi doar să participi la toate, să trăiești din plin. Dobândești rafinament, abilitate: pe scurt, o rutină comportamentală exterioară. Firește, ai nevoie și de așa ceva, dar dacă *te limitezi* la ea n-ai realizat mare lucru. Trebuie să se adauge și interiorizarea. Vederea unei flori, a unei musculițe îi poate adeseori oferi unui om mai mult decât o călătorie prin tot Egiptul.

— Vreți să spuneți că suprema fericire este cea trăită într-un ungher izolat?

— Dacă vreți să o numiți așa, atunci da! Există și naturi autoritare care trebuie să aibă parte de toate, atât de larmă cât și de liniște, pentru a găsi drumul care duce la propriul lor eu. Tocmai asta este problema: Să ajungi la propriul tău eu! Vechiul: Cunoaște-te pe tine însuți! În cazul femeii aproape că se poate statua o normă în această privință, în timp ce în cazul bărbatului procesul este mai individualizat. În cazul femeii drumul spre sine

însăşi înseamnă renunţarea la eu, înseamnă trecerea de la *eu* la *tu;* ca formă exterioară, care nu are de-a face cu catastrofa de profunzime a bărbatului, el constă în dăruirea ei bărbatului iubit şi în continuarea vieţii prin copil.

— La toate femeile?

— Aproape la toate!

— Dar restul? Trăirea plenară a vieţii şi participarea la tot ce îţi oferă viaţa?

— O amăgire! Nimic altceva decât o amăgire şi o beţie. O femeie autentică trebuie să simtă dezgust şi compasiune la vederea acestei sărăcii pline de strălucire create de iubirea venală. Pentru o şampanie şi alte nimicuri care îţi iau ochii femeile îşi vând nu numai trupul ci şi supremul bun, adică fericirea! Vă rog să înţelegeţi ce vreau să spun. Departe de mine de a fi un predicator sau un bigot fătarnic; nu apreciez fericirea doar din perspectivă legală sau morală. Sunt însă un om şi judec toate din punctul de vedere pur omenesc! Iar fericirea femeii este omenească: ea rezidă în iubire! Oare este bine să încheiem un târg murdar cu acest bun suprem, sublim, nepreţuit şi să-l vindem unor epave, unor ruine, unor libidinoşi ca să-şi satisfacă poftele? Scuzaţi-mă că vă vorbesc cu atâta francheţe. Am cele mai bune intenţii. Înţeleg foarte bine, înţeleg perfect ca o fată să se dăruiască unui bărbat din dragoste. Se întâmplă mereu şi nu este un fapt condamnabil! Înţeleg chiar şi ca o fată să se dăruiască de dragul unor ciorapi de mătase şi a unor sume de bani. Repet: *înţeleg!* Nu înseamnă însă că *aprob* aşa ceva! Căci în momentul în

care iubirea devine un obiect vandabil, încetează toleranța mea. Trebuie să ne fie milă de aceste sărmane fete. La un moment dat se vor trezi din amăgire. Și, credeți-mă: Nu există nimic mai îngrozitor decât să trebuiască să recunoști: Da, mi-am ratat viața!

Fritz se ambalase. Trix Bergen pălise.

— Dar dacă ai păcătuit din superficialitate și ai apucat-o pe drumul iubirii ve...? Ea se întrerupse.

— Înseamnă că femeia și-a ratat viața. Ar fi mai bine să nu se trezească niciodată din eroare... niciodată!

Trix respira agitat:

— Dar dacă... dacă... la un moment dat se trezește... totuși...?

Fritz se uită în gol:

— Este ceva îngrozitor... disperarea...

Trix sări de pe scaun izbucnind cu vehemență:

— Și moartea! Și moartea! În apă! și voi să o ia la fugă.

— Stai! strigă Fritz reținând-o cu o mână de fier. Stai!

Fata se trânti în fotoliu izbucnind în hohote de plâns:

— Lăsați-mă... Totul e în zadar... totul... totul!

— Nu, spuse Fritz cu fermitate și cu ochii strălucitori. Nu este încă nimic pierdut! Nimic nu este pierdut! Abia acum îți vei găsi drumul!

Trix zăcea în fotoliu plângând. Începuse să se întunece.

— Vezi, spuse Fritz încet și insistent, este minunat că noi, oamenii, nu putem niciodată retrăi în mod identic o anumită clipă. În schimb, ne regenerăm mereu. Putem cosi iarba de mai multe ori; dar din moment ce nu-i

smulgem rădăcinile, ea crește iarăși înapoi. Și cât timp capacitatea de a simți a unei inimi de femeie nu a secat, nu este încă nimic pierdut. Ea se descotorosește de tot ce a fost urât; și totul va fi iar bine. Citește parola înscrisă pe peretele meu: Totul este bine.

— Nu pentru mine, se tângui Trix.

— Ba da. Uită-te la mine!

Ea își ridică ochii frumoși.

— Regreți mult ceea ce ai pierdut?

Lacrimi grele începură iar să șiroiască din ochii ei când dădu, plângând, din cap.

— Înseamnă că resursele tale sufletești nu sunt secate. Acesta este aspectul enigmatic al femeii. Ea poate străbate o mocirlă, se poate aproape îneca în mâl, dar poate și să întoarcă, neprihănită, spatele tuturor vicisitudinilor. Poate fi o mare păcătoasă și cu toate acestea inocentă și plină de candoare. Femeia este ca pasărea Phoenix, care arde și apoi renaște, întinerită, din propria-i cenușă.

Trix întrebă deznădăjduită:

— Oare lucrurile ar mai putea lua o altă întorsătură?

Fritz răspunse cu blândețe:

— Vrei cu adevărat?

Trix își împreună mâinile șoptind cu o voce fierbinte:

— Da!

— Înseamnă că totul este bine! În interior! Și acesta este lucrul principal. Trebuie doar să ajustăm aspectele exterioare și să le aducem pe făgașul cel bun. Ai vrea să-mi povestești tot ce s-a întâmplat, ca să-ți pot da un sfat sau să te pot ajuta cu ceva?

Trix dădu din cap și își începu relatarea întreruptă mereu de hohote de plâns. Era vechea poveste.

Se trăgea dintr-o familie bună. Sângele ei fierbinte și spiritul de aventură intraseră în conflict cu severitatea exagerată și lipsa de înțelegere a familiei. Întâmplător făcuse cunoștință, la ștrand, cu un bărbat monden foarte bogat care îi povestise tot felul de lucruri despre lume și viața luxoasă. Fugise de acasă cu el scriindu-le părinților să nu o caute. Așa se întâmplase. Dar tipul despre care crezuse că o va lua în căsătorie se plictisise rapid de ea. Din disperare Trix se adaptase împrejurărilor, deoarece în jurul ei roiau destui bărbați. Așa trecuseră doi ani.

— M-am gândit de multe ori la visurile mele de fată și simțeam că mi se strânge inima de durere. Dar după aceea râdeam, beam ceva și plecam la dans. Probabil că lucrurile ar fi mers și pe mai departe tot așa, dacă nu v-aș fi întâlnit, pe dumneavoastră și pe Ernst. Nu am mai văzut în fața mea nici un drum care să poată duce înapoi. Cuvintele dumneavoastră au distrus oglinda care mă orbea. Am simțit că trebuie să vin la dumneavoastră!

— Dar părinții?

Buzelei-i începură iar să tremure.

— Dă-mi adresa lor.

— Vreți într-adevăr...?

— Da.

— Ah, iat-o... spuse scriind repede câteva cuvinte pe un bilețel.

— Iar acum, hai să vorbim despre altceva.

— Câtă pace aici, la dumneavoastră! Cu totul altfel ca în alte părți. Nu este elegant... dar mult, mult mai frumos.

Fata se uită în jurul ei.

— Cine este asta? întrebă arătând spre tabloul dulce.

— O femeie pe care am iubit-o foarte mult.

— *Ați* iubit-o?

— A murit.

Ea îi luă, timidă, mâna mângâindu-i-o ușor.

Fritz o întrebă:

— Ai cunoscuți aici, în Osnabrück?

— Nu; am trecut mai demult pe aici, dar doar pentru câteva zile.

El dădu din cap. Apoi îi arătă tablouri, îi dădu câteva cărți să citească și îi povesti despre tinerii săi prieteni.

La plecare fata întrebă cu timiditate:

— Și ce trebuie să... pentru asta...?

Fritz zâmbi:

— Trebuie să te obișnuiești cu noua ambianță, cu noua situație. Ca să nu mai pui asemenea întrebări. Treci cât mai curând iar pe aici!

Ea îl privi cu ochii mari:

— Nimic? O podidiră lacrimile. Dar cu ce am meritat atâta bunătate?

— Trebuie să te obișnuiești cu ceea ce este firesc. Doar suntem cu toții oameni!

După plecarea ei, Fritz rămase câtva timp pe gânduri. Apoi luă o cretă și scrise pe peretele cafeniu: „Femeia – eterna enigmă!".

Ceva mai târziu veni pe la el Elisabeth. Văzând cuvintele de pe perete întrebă:

— Ce înseamnă, unchiule Fritz?

— Mi-a trecut prin minte în seara asta.

Şi îi povesti ce se întâmplase în decursul după-amiezii. Elisabeth era emoţionată.

— Nu cunoaşte pe nimeni în oraş, spuse Fritz, şi nimeni nu o cunoaşte. Chiar mă gândeam dacă n-ai putea să te ocupi puţin de ea? Poţi s-o faci liniştită, căci aici nu o ştie nimeni.

— Unchiule Fritz, dar chiar dacă nu ar fi aşa... o fac cu plăcere.

— Am fost sigur.

— Ştii ceva, am chiar o idee. Vezi, ea este acum în criză, deci ar trebui să îi abatem gândurile. Ar trebui să lucreze ceva. Dar nu o muncă fizică sau mecanică, aşa ceva nu ar face decât să o deprime mai rău. Nu. O activitate care să-i dea motiv de bucurie. Când sunt tristă, încerc să-i fac cuiva o bucurie sau să fac un bine; căci până la urmă ajungi să te bucuri şi tu de bucuria celuilalt. Cel mai bun lucru este să poţi da cuiva un ajutor. Şi tocmai în acest sens mi-a trecut prin minte ceva frumos şi aş vrea să-ţi cer părerea. Am rugat-o pe mătuşa să o întrebe pe sora-şefă de la spitalul de copii dacă nu aş putea lucra acolo benevol ca infirmieră, în orele dimineţii sau la alte ore. Mătuşa a întrebat-o, iar sora-şefă, cu care este prietenă, a răspuns că, dacă doresc cu adevărat şi nu este doar un capriciu, să mă prezint la ea. Este totdeauna destul de lucru la spital. Îmi pare atât de bine! Imaginează-ţi, unchiule Fritz, toţi băieţaşii şi fetiţele de acolo... şi să ai grijă de ei... şi... ah, este atât de frumos să poţi ajuta pe alţii! O iau cu mine şi pe Trix!

O întreb cât mai repede pe sora-șefă, dar sunt sigură că nu va avea nimic împotrivă; îi spun că este vorba despre o prietenă de-a mea.

— Ideea este foarte bună, spuse Fritz; probabil că în momentul de față este tot ce poate fi mai bun. Îi voi spune chiar mâine.

— Da, fă-o, unchiule Fritz.

— Și vrei să lucrezi și tu ca infirmieră?

— Da, trebuie să am și eu o ocupație. Să ajut în mod practic pe alții. Iar acum, hai, citește-mi din poeziile tale!

Fritz luă volumul și începu să citească cu vocea sa lentă, voalată.

Despre odinioară.

VIII

Ernst o acompaniase deja de câteva ori pe Lanna Reiner. Aceasta avusese de fiecare dată o atitudine foarte camaraderească. Îl rugase să-i povestească tot felul de lucruri despre Fritz şi „cuibul visurilor". La un moment dat Ernst o pomenise pe Elisabeth, iar Lanna pusese câteva întrebări, dar el se făcuse că nu le aude. În acel moment pe buzele ei se ivise din nou acel zâmbet enigmatic. Lanna era profund impresionată de tinereţea vulcanică a lui Ernst, cu atât mai mult cu cât felul lui de-a fi se deosebea radical de cel al restului cunoştinţelor ei. Îi plăcea componenta juvenilă, semeaţă şi dârză a firii lui, precum şi fondul întunecat al artistului în devenire.

Ernst străbătu bine dispus străzile învăluite în lumina înserării şi sună la uşa locuinţei cântăreţei. Aceasta deschise chiar ea.

— Ah, domnul maestru de muzică! Subreta mea este liberă astăzi, deci trebuie eu să fac onorurile casei. Poftiţi înăuntru!

Lanna o luă înainte trecând printr-o serie de camere. Purta o rochie splendidă care îi scotea în evidenţă formele statuare.

Alături de salonul de muzică se găsea o încăpere mai mică, încântătoare, pe care cântăreața o numea budoarul de seară.

— Intrați în budoarul meu, spuse luând unul din trandafirii roșii din buchetul adus de Ernst și prinzându-și-l în păr. Mânecile largi alunecară dezvăluind rotunjimile frumoase ale brațelor albe ca fildeșul.

— Luați loc, aici, între pernele acestea. Lanna servi ceaiul, îi oferi zahărul și îi puse prăjituri pe farfurie. La apropierea ei Ernst se simți învăluit de un parfum dulce. Era amețit și mâncă prăjiturile dus pe altă lume.

— Aveți iarăși o privire stranie, domnule Winter.

— O privire desanctificată.

— Desanctificată...

— Tot ce văd se năruie sub ochii mei. Caut un țel, caut un echilibru; dar dau doar de aparențe și amăgiri.

— Nu mai tăiați firul de păr în patru.

— Nu intenționez să fac așa ceva.

— Ia uitați-vă, o clipă, la mine!

Ernst își aținti ochii reci, albastru-cenușii, asupra ochilor negri minunați.

— Iată că acum amăgirea din privirile dumneavoastră a dispărut.

Ernst ar fi vrut să rămână o veșnicie așa. Privea mâinile înguste care îl serveau și inhala parfumul dulce emanat de ființa din fața lui. Razele soarelui care asfințea pătrundeau estompat prin perdelele de la fereastră, inundând încăperea cu reflexe roșietice.

Ernst își trecu mâna peste ochi, dând uitării trecutul și viitorul. Lanna Reiner spuse cu vocea ei sonoră:

— Iar acum să savurăm amurgul.

Strânse masa cu mişcări graţioase, lente. Ernst contempla cu admiraţie făptura frumoasă, încadrată de razele aurii ale asfinţitului.

— Îmi place atât de mult crepusculul. Toate culorile şi formele devin blânde, estompate. Amurgul trezeşte visuri frumoase...

— Ce rost au visurile, stimată domnişoară?

Lanna îl privi cu ochii pe jumătate închişi.

— Visurile sunt doar pentru oamenii slabi, continuă Ernst dus pe gânduri. Importante sunt evenimentele, faptele. Şi cu toate acestea... visurile... Este frumos şi să visezi.

Visurile.

Lanna începu să cânte cu vocea ei superbă introducerea la studiul lui Wagner despre Tristan şi Isolda: „Ce visuri minunate..."

Ernst se îndreptă încet spre pianul din camera alăturată şi o acompanie. Ea îl urmase cântând în continuare cu o voce reţinută şi pusese notele pe pian.

Mâneca rochiei ei îi atinse fruntea. Îl străbătu un fior dulce care dăinui în sângele său ca un cântec tremurător. Acordurile de septimă şi de nonă aveau o rezonanţă foarte melancolică acompaniind melodia melancolică: „Visuri, visuri, în ore de har...". Şi încă o dată: „Visuri...", iar apoi, pierzându-se: „Visuri... visuri..." lăsând un ecou care vibra în pian.

Ernst îşi lăsă mâinile jos. Lanna Reiner stătea în faţa lui fixându-l cu priviri enigmatice.

— Viaţa este un vis... realitatea este cenuşie şi goală...

— Ba nu. Visul este vis.

— Iar viața... Ernst Winter? se auzi vocea din semiîntuneric.

— Un miracol... Lanna Reiner.

Razele asfințitului așterneau o cunună în jurul frunții lui Ernst.

— Credeți în miracolele vieții, Ernst Winter?

— Da, Lanna Reiner.

Buzele ei frumoase, roșii, începură să tremure. Cu o voce tărăgănată întrebă:

— Nu vrei să mă înveți și pe mine?

— Este doar o credință, spuse Ernst aproape absent, cu privirile ațintite în gol.

— Dar nu te amăgește, Ernst Winter?

— Niciodată... Lanna Reiner.

Crepusculul țesea din vocile lor o panglică ce unea visurile albastre.

— Mi-e dor de miracol... Ernst Winter... spuse femeia frumoasă care stătea lângă pian pierdută în reverie.

— Am... miracolul... murmură Ernst încet, îngenunchind, copleșit, în fața ei.

Ea îl privi câteva clipe, apoi își puse mâna îngustă pe fruntea sa.

— Oră crepusculară, șopti așezându-se într-un fotoliu.

Ernst se ridicase uitându-se la ea cu ochii mari, pierduți. Lanna ședea învăluită în ultimele raze ale asfințitului printre care răzbăteau deja reflexele întunecate ale înserării. Ochii ei îl priveau cu o expresie profundă.

El lăsă capul în jos.

Apoi se duse la fotoliu şi îşi ascunse capul în braţele ei. Lanna îl mângâie pe creştet.

Ernst se uită la ea. Era palid iar ochii deveniseră negri de excitaţie.

— Băieţaş, spuse Lanna încet sărutându-i ochii. Frumoşii tăi ochi interogativi. Apoi îl sărută pe gură: Băieţaş!

În noaptea aceea Ernst dormi adânc, fără să viseze. În dimineaţa următoare avea însă impresia că totul fusese doar un vis confuz dinainte de cântatul cocoşilor. Era într-o dispoziţie ciudată, pe jumătate trist, pe jumătate fericit. Se aşeză la masa de lucru, ca să nu se mai gândească la nimic. Lanna Reiner era departe, străină, aproape că nici nu se mai gândea la ea. Se gândi la Elisabeth pe care o simţea apropiată, pe care simţea că o iubeşte foarte mult. După-amiază optica sa se schimbase deja în oarecare măsură. Inima îi vibra de o aşteptare agitată. Scotea mereu din portofel biletul permanent pentru un loc în lojă, pe care îl primise de la Lanna, încercând să se convingă că totul fusese o realitate şi nu un vis.

Mai târziu se îmbrăcă cu grijă şi se îndreptă încet spre teatru. Pe un stâlp era afişat programul de la operă. Se opri şi citi: Madame Butterfly: Lanna Reiner. Oamenii care treceau pe lângă el se opreau şi citeau şi ei.

— Reiner în rolul lui Butterfly, spuse un domn. Trebuie să ne grăbim, dacă vrem să mai prindem bilete.

— Este bine? întrebă însoţitorul când se îndepărtară.

— Foarte bine... reuşi Ernst să mai audă. Pe buzele sale apăru un zâmbet plin de mândrie. Lanna Reiner.

Aseară îl sărutase. Apoi trecu pe lângă toţi stâlpii de afişaj oprindu-se în dreptul fiecăruia şi citind: Madame Butterfly: Lanna Reiner. Şi se simţi fericit.

Soneria ţârâia deja când Ernst intră în lojă. Muzica densă a lui Puccini îl fascină; încordarea se risipi deabia în clipa când îşi făcu apariţia Madame Butterfly.

Se simţi cuprins de o bucurie fierbinte. La fiecare ton se gândea: „Lanna a mea... pentru mine!". Iată că îl observase şi ea. Îi făcu un mic semn cu capul.

Ernst era extaziat. Când izbucniră aplauzele, conştiinţa că ea este a lui îl copleşi, de parcă ar fi băut un vin tare.

Se uită cu dispreţ la jerbele şi buchetele de flori care inundau scena. „Cârpacilor", se gândi. „Orice aţi face, băieţaşul ei sunt *eu*!"

Ernst se ducea la operă în fiecare seară. Lanna îl introdusese într-o serie de cercuri şi saloane ale înaltei societăţi aşa încât primea numeroase invitaţii. În felul acesta, timpul pe care nu îl dedica studiului sau Lannei trecea cu îndeletniciri mondene.

Într-o seară întunecată şi posomorâtă de toamnă o luă pe Lanna de la operă. Cântase în „Boema" şi Ernst se simţea încă impresionat. O ajută să urce în maşină şi parcurseră drumul lipiţi unul de altul. Lanna era foarte tandră. Când maşina opri în faţa locuinţei, ea spuse:

— Hai, urcă şi tu.

Ernst o însoţi până sus.

— I-am dat subretei liber până mâine dimineaţă, îi şopti Lanna pe scări, deschizând apoi uşa. Mama ei este bolnavă.

Atmosfera de complicitate a scărilor întunecate îi puse lui Ernst sângele în mișcare accelerându-i bătăile inimii. Într-o pornire nestăpânită o sărută pe Lanna după ureche, în timp ce stătea aplecată căutând gaura cheii. Ea se îndreptă repede, aruncându-i o privire ciudat de fulgerătoare.

— Ernst! îl admonestă cu un ton aproape amenințător.

Lanna aprinse lampadarul camuflat din budoar, apoi trecu în dormitor să se schimbe. Lăsă însă ușa întredeschisă, stând tot timpul de vorbă cu Ernst. Ușa crăpată și lumina rubinie care venea din dormitor exercitau o fascinație magică asupra lui Ernst. Sângele începuse să-i clocotească iar simțurile îi erau biciuite ca de talazurile unei mări. Dar strânse din dinți și își încleștă pumnii, zâmbind crispat.

— Așa, băiețaș, iată-mă iarăși. Mă scuzi, dar m-am făcut puțin comod.

Lăsă iar ușa dormitorului întredeschisă. Lumina rămăsese aprinsă, așa că prin ușa crăpată se zărea o porțiune din patul acoperit cu o cuvertură albă.

Lanna îmbrăcase o haină de casă ca o mantie largă, purpurie, care scotea în evidență paloarea minunată a feței ei ca de fildeș. Buclele negre și le adunase într-un coc grecesc prins cu o mică diademă îngustă și strălucitoare. Își strânse mantia în față și se îndreptă încet spre Ernst zâmbind fantomatic.

Ernst pierduse de mult noțiunea timpului și a spațiului. Lumea trepida pe undeva, pe afară. Totul părea un vis, o amăgire – singura realitate o reprezen-

tau pernele, încăperea slab luminată și femeia superbă din fața lui, care zâmbea ciudat... atât de ciudat...

— Băiețaș, spuse încet, ademenitor.

— Lanna... tu, care ești atât de misterioasă..., iubito...

— Băiețaș, șopti și mai încet, de parcă ar fi fost ecoul unei harpe în nopțile de vară.

— Iubita mea... atât de întunecată...

— Băiețaș, te iubesc, murmură încet de tot, aplecată ușor înainte.

— Ah, tu! Luminiță rătăcitoare și făclie! Vâlvătaie luminoasă a sufletului meu și al tău! Fibră vibrantă, inimă sfâșiată, fericire trandafirie, îngenunchez în fața ta, o, tu, flacără și beție a nostalgiilor mele! O, tu, fascinat de ochii tăi sângele meu îți înalță ode înflăcărate... tu... tu... tu!

Ernst își îngropă fruntea în mantia purpurie.

Lanna începu să fredoneze încetișor:

„Amoru-i un copil pribeag..." și continuă până ajunse la versul: „Dar de-mi ești drag, să te fereşti!"

Ernst se ridică brusc, o îmbrățișă și începu să o sărute... să o sărute... pe ochi, pe obraji, pe frunte, pe gură, pe ceafa albă, pe umerii sidefii; ea își dădu capul pe spate iar pe buze îi înflori un zâmbet seducător. Pe Ernst îl cuprinse o amețeală înfierbântată, luciul alb al umerilor ei îl orbea, îl făcea să-și piardă mințile; Lanna își deschise brațele minunate, îl înlănțui cu ele înăbușindu-și un oftat profund și murmură, pierdută, cuvinte de dragoste:

— Băiețaș, băiețașul meu, inimă din inima mea... iubitule... dragule...!

Părul i se desprinsese din coc revărsându-se pe brațele lui. El își cufundă capul în pletele ei, sărutându-le cu atâta pasiune încât Lanna aproape că își pierdu echilibrul. Cu buzele întredeschise și ochii înfometați în care se aprinseseră niște luciri ciudate, se întindea spre el sorbindu-i, cu pleoapele închise, sărutările care deveneau tot mai nestăpânite până când, cu un oftat adânc, Lanna se desprinse din brațele sale și alunecă pe divanul acoperit cu blană de urs fixându-l pe Ernst cu licărul misterios al ochilor ei.

Ernst clocotea de înfierbântare – orice judecată logică îl părăsise – i se părea că este un rege, un zeu, se simțea învăluit de eternitate, în fața lui se deschideau porțile cerurilor, se aprindeau mii de făclii, lumile se concentrau în mâinile lui, iar lava arzătoare a privirilor lui se revărsa pe obrazul Lannei.

Mantia purpurie alunecase dezvelind rotunjimile sânilor care se profilau în lenjeria albă, vaporoasă. Formele frumoase ale picioarelor ei zvelte, îmbrăcate în ciorapi de mătase, se pierdeau în minunile dantelate de deasupra genunchilor.

Ernst simți că îi plesnește fruntea; percepea ca printr-un văl roșu zâmbetul dulce și enigmatic care îl atrăsese de fiecare dată – acel zâmbet compus din păcat, tristețe și nostalgie – înregistrând în același timp, de parcă s-ar fi înălțat din talazurile mării, vocea ei ademenitoare:

— Hai, vino!

Pe Ernst îl cuprinse o beție purpurie; cu un țipăt de extaz se repezi la ea, o luă în brațe și o duse pe pernele care îi așteptau.

IX

Fritz se oprise iar în faţa oglinzii: „Oglindă, oglinjoara mea...!" Tuşea tot mai des în ultima vreme, iar transpiraţiile nocturne erau şi ele tot mai abundente. Cu toate acestea şi în pofida faptului că iarna bătea la uşă se hotărî să plece la Rostock, să stea de vorbă cu părinţii lui Trix. Le trimisese deja o scrisoare şi primise şi răspuns. Bătrânul domn Bergen îi scria, cu un ton rezervat dar totuşi amical, că va veni peste câteva săptămâni la Osnabrück cu care ocazie se va putea ocupa de situaţia lui Trix. Dar pe Fritz nu-l mulţumea această soluţie. Nu voia să obţină doar mijloace de subzistenţă pentru Trix; asta ar fi putut să o ducă iarăşi pe căi greşite. Aşa încât se hotărî să plece *el* la Rostock şi să pledeze personal cauza fetei. Într-o dimineaţă ceţoasă de noiembrie o porni la drum după ce o îmbărbătase încă o dată pe Trix.

Elisabeth şi Trix se împrieteniseră. Cu firea ei neproblematică Trix se ataşase repede de Elisabeth care, prin amabilitatea ei, îi uşură apropierea.

Elisabeth era foarte ocupată. Lucra mult la spitalul de copii şi amândouă – atât ea cât şi Trix – reprezentau un ajutor preţios pentru sora-şefă. Bunătatea echilibrată şi calmă o făcea pe Elisabeth să pară o sfântă în ochii

copiilor care manifestau o dragoste și o venerație înduioșătoare față de „sora Elisabeth".

În ultimele luni Elisabeth se maturizase. Trăsăturile ei copilăroase se transformaseră luând o notă de feminitate plină de bunătate. Fritz spusese la un moment dat că Elisabeth își urma drumul cu o siguranță aproape somnambulică, de parcă l-ar fi cunoscut cu ochii închiși.

Fried și Paula continuau să se tachineze. În Fried se înfiripase o ușoară slăbiciune pentru Elisabeth. Dar nu dispunea de cheia care putea deschide poarta spre inima ei și nici nu o cunoștea. Se asemănau prea mult într-o serie de privințe. Ea se purta cu el ca o soră. În schimb Paula privea uneori cu ochii pierduți portretul lui Ernst care atârna încă pe un perete din atelier.

Prima suferință de tinerețe.

Fritz își dădu seama de momentul critic în care se afla și într-o seară avu o discuție mai lungă cu ea, iar mai târziu cu Fried. În felul acesta bunătatea sa le aduse consolare ajutându-i să depășească primul contact mai dur cu viața.

Fritz se întoarse după câteva zile. Trix apăru cu sufletul la gură în după-amiaza aceleiași zile:

— Unchiule Fritz, începu privindu-l cu teamă.

— Totul este în ordine, Trix.

— O... ea începu să plângă și nu se mai putu opri.

— Nu plânge, Trix, nu plânge!

— Dar nu plâng. Sunt lacrimi de bucurie. În sfârșit, în sfârșit simt iarăși pământ sub picioare.

După câtva timp se calmă.

— Povestește-mi, unchiule Fritz. Cum a fost acasă, ce... ce mai face mama mea?

— A îmbătrânit, fetiţo. Îţi trimite salutări şi te roagă să... să te întorci cât mai curând... la ea.

Trix tresări:

— Unchiule Fritz, este... este adevărat?

— Aşa este, copilă.

— O, mamă... mamă, exclamă Trix profund mişcată, continuând: O, mamă, buna mea mamă! Iar eu...

Fritz simţi că şi lui i se umezesc ochii.

— Unchiule Fritz, doar o mamă poate să...

— Da, doar o mamă. Nu există în lumea întreagă ceva mai impresionant decât o mamă. Mama înseamnă iertare, sacrificiu.

— Dar tata?

— La început a fost mai rece şi distant. Probabil că se prefăcea în faţa mea, căci eram un străin pentru el; şi poate voia să se ascundă şi faţă de el însuşi. A spus că te-a repudiat şi că hotărârea sa rămâne irevocabilă. I-am amintit de cuvântul lui Christos: „Nu de şapte ori, ci de şapte ori şaptezeci de ori să acorzi iertare"; el rămase pe poziţie, sau, cel puţin, păru să rămână. Iar atunci i-am spus că are şi el o parte de vină, că nu şi-a dat osteneala să te înţeleagă, judecându-te doar din propriul său punct de vedere, iar în felul acesta te-a împins în braţele seducătorului. Nu este suficient să-ţi iubeşti copiii, i-am spus, trebuie să te pricepi şi să le-o arăţi. Copiii sunt ca nişte flori delicate, tânjesc după lumină, iar dacă nu o au, îşi lasă capul în jos. L-am întrebat dacă acum, când are ocazia să-şi repare greşeala, vrea să ia încă o dată asupra sa culpa de a te fi abandonat în braţele unei vieţi mizerabile. Şi încă multe

lucruri asemănătoare. Aceste vorbe l-au dat gata. Nu am cedat cu nimic, nici când era cât pe-aci să se înfurie şi în cele din urmă a depus armele. Avea însă acum alte obiecţii. Spunea că faima ta le-ar putea dăuna celorlalţi copii ai săi. L-am liniştit spunându-i că nu ştie aproape nimeni despre această poveste şi că tu ai rămas, în fondul tău, bună şi curată. În cele din urmă a cedat pe toată linia. „Spuneţi-i," zise, „că am trecut cu buretele peste aceşti doi ani". Iar fraţii şi surorile tale se bucură că sora care a fost plecată la pension se va întoarce în curând acasă. Deci, ai fost la pension; aceasta este versiunea cunoscută la Rostock, şi aşa va rămâne. Este suficient atât pentru restul lumii.

— Unchiule Fritz, dragul meu unchiule Fritz, ce bun eşti...

— Acum toate s-au aranjat, Trix. În curând vei fi în braţele părinţilor tăi.

— Ah, unchiule Fritz, înseamnă că va trebui să mă despart de tine.

— Da, copilă.

— Dar cum să rezist fără tine...

— Ai o mamă.

— Mamă... Trăsăturile feţei ei se îmblânziră. Dar totuşi, unchiule Fritz...

Ea încercă să-i ia mâna şi să i-o sărute. Fritz şi-o trase repede înapoi. O lacrimă mare se prelinsese pe ea.

— Pleci luni, Trix. Iar duminică ne vom întâlni cu toţii la o mică festivitate de rămas-bun.

— Da.

Trix se uită încă multă vreme la el fără să spună nici un cuvânt. Apoi plecă. Fritz aprinse lampa. Valuri de pâclă de noiembrie pluteau în jurul ferestruicii. Pe cer nu se zărea nici o stea. Dar lampa dădea o lumină aurie care emana pace.

Ceva mai târziu trecu pe la el Elisabeth.

— Ce bine îmi pare că te văd iar aici, unchiule Fritz.

— Şi eu mă bucur să sunt din nou acasă.

— Ce-ai aranjat?

— Trix pleacă luni acasă.

Elisabeth dădu din cap:

— Ştiam că aşa va fi. Numai ţie îţi putea reuşi aşa ceva. Dar m-am obişnuit între timp cu ea.

— Ce fac copilaşii tăi de la spital?

— Cresc. Şedeam azi pe pătuţul unuia din copiii grav bolnavi, sărmanul este paralizat, şi îi dădeam să mănânce, linguriţă cu linguriţă. Deodată m-a luat de mână spunându-mi cu o voce foarte serioasă: „Tanti Lisa, fii tu mama mea". A trebuit să-i promit. Nu mai are mult de trăit. Caşexie. Mama lui nu s-a prea interesat de el. Mai are alţi şase copii şi trebuie să facă rost de mâncare pentru ei. În felul acesta copilul a făcut transfer afectiv faţă de mine. Aş sfătui pe orice om care vrea să uite de ceva sau vrea să-şi redobândească liniştea sufletească, să îngrijească bolnavi.

— Da, este o compensaţie pentru multe altele.

— Şi o consolare; căci este greu să renunţi.

— Nu trebuie să fie totdeauna vorba de renunţare, Elisabeth.

Ea îi aruncă o privire plină de tristeţe:

— S-ar putea să fie doar o rătăcire, o evoluție inevitabilă, o amăgire, după care toate se îndreaptă iar.

— Crezi cu adevărat, unchiule Fritz?

— Da, Elisabeth.

Pe fată o podidiseră lacrimile.

— Cel ce nu a fost niciodată plecat departe de casă nu-i cunoaște farmecul și nu o poate aprecia. De-abia când ești printre străini începi să o apreciezi. Când ești printre străini nu te înstrăinezi de casă ci o îndrăgești tot mai mult.

— Îl iubesc foarte mult...

— Se va întoarce la tine. Iubirea înseamnă sacrificiu. Și egoismul este numit de multe ori iubire. De-abia cel ce reușește să renunțe de bună voie la persoana iubită, pentru a-i asigura fericirea, iubește cu adevărat.

— Nu pot. Înseamnă că ar trebui să renunț și la mine.

— Dar dacă asta l-ar face nefericit?

— Ne-fericit... Vocea ei tremura. Nu... nu..., asta nu. În acest caz... vreau mai degrabă... să renunț eu. Elisabeth își întoarse fața spre spetează fotoliului. Dar... dar.... este atât de greu... atât de greu.

— Să nu renunți, spuse Fritz încet. El este al tău și tu ești a lui. Știu că este așa. Și știi și tu că ești a lui; poate că el încă nu știe că este al tău. Dar, crede-mă, este! În profunzimea lui, sufletul său îți aparține ție.

Elisabeth îl privi cu ochii înlăcrimați.

— Ești o floare rară, Elisabeth. O floare care se deschide doar o dată, în bătaia soarelui, după care nu se mai deschide niciodată. La fel se deschide și inima ta spre iubire... o dată doar, și apoi niciodată.

— Sunt şi eu ca mama mea. Pot iubi o singură dată în viaţă, pe un singur om. Inima mea îi aparţine lui, pentru totdeauna.

— Da, Elisabeth. Iar Ernst?

— Îl iubesc.

Se aşternu tăcerea. Lumina lămpii se reflecta în părul auriu al lui Elisabeth.

— Mignon, spuse Fritz visător. Elisabeth, ştii foarte bine că viaţa îşi are căile ei, de multe ori ciudate. Ziua şi noaptea alternează... *şi* în cazul lui Ernst.

— Scrie atât de rar.

— Ai suficientă tărie să asculţi ceva?

Elisabeth dădu din cap.

— O cântăreaţă care a trecut în turneu şi pe aici, este acum la Leipzig.

— Iar el... o iubeşte?

— Altfel, nu aşa; de iubit te iubeşte doar pe tine. Este pentru moment fascinat de ea. Mi-a scris o scrisoare din care mi-am dat seama de asta. Ţi-o dau să o citeşti.

Elisabeth citi scrisoarea.

— Mi-am imaginat.

— Nu ţi-am dat scrisoarea ca să-ţi provoc o suferinţă, ci ca să-ţi demonstrez că este altceva în joc. Este vorba de beţia simţurilor care îl poate curpinde la un moment dat pe orice tânăr. În cazul lui Ernst, o natură de luptător, sălbatică şi ironică, nu a fost posibilă decât în această ipostază ademenitoare, în care îi revine şi vanităţii un anume rol. Ernst se va trezi şi nu se va mai înţelege pe sine însuşi. Trebuie însă să se trezească de la sine. În caz contrar va rămâne cu o rană adâncă: Nu

trebuie să recurgem în mod pripit la bisturiu și foarfeci. Ești în stare să aștepți, Elisabeth?

— Sunt.

— Știi, dacă i-ai întoarce acum, jignită, spatele, n-ar fi decât un gest uzual de vanitate rănită. Să lăsăm acest gen de iubire pe seama oamenilor interesați doar să facă impresie chiar și în dragoste. Să știi că el are acum mai multă nevoie de tine ca niciodată. Vrei să-l părăsești?

— Nu, unchiule Fritz.

— Ți-am spus acum totul. Te doare foarte rău?

— Nu-mi dau seama.

— Simți că lucrurile au rămas, cu toate acestea, neschimbate? Cunoști temperamentul faustic al lui Ernst, modul în care luptă cu sine însuși. Această rătăcire nu reprezintă decât o încercare de a uita, o expresie a luptei sale. Ba aș putea chiar spune că nu este vorba despre o rătăcire, ci de o componentă intrinsecă a acestei lupte. Este doar o exteriorizare a luptei duse de el. Dar nu va depune armele până nu va regăsi drumul cel drept. Iar acesta duce la tine. Ești convinsă de asta?

— Am redobândit acum convingerea. Știam și până acum. Dar am fost atât de deprimată în ultima vreme. Acum mă simt redresată.

— Noapte bună Elisabeth.

— Noapte bună unchiule Fritz.

Fritz o conduse luminându-i scările la coborâre.

— Se întunecă deja devreme, spuse Fritz.

În sobă sfârâiau mere coapte. Parfumul lor umplea cuibul visurilor. Așezați în fața focului care ardea în va-

tră se lăsaseră cu toţii pradă reveriilor; reflexele roşiatice ale flăcărilor dansau ba pe pereţi, ba pe duşumele. Lampa trandafirie lumina acum feţele mate.

— Pentru ultima dată în cuibul visurilor, spuse Trix cu buzele tremurânde. Oare este posibil, Elisabeth? Îţi vei aminti cu drag de mine?

— Dar bine, Trix. Ne vei vizita în curând. La Crăciun... sau la Paşte.

— Da, trebuie să vin să vă văd, altfel nu rezist.

Fritz aduse merele coapte.

— Haideţi copii. Toamna şi iarna avem în fiecare seară mere coapte. Îmi place să ascult pălăvrăgeala lor când se coc în cuptor. Creează o atmosferă intimă şi paşnică.

— Ca tot ce te înconjoară, unchiule Fritz, spuse Trix.

— Pacea exterioară nu are nici o valoare dacă lipseşte pacea sufletească, interioară.

— Ai dreptate, Fried. Dar nu ajungem la ea decât dacă facem pace cu noi înşine. Drumul care duce la ea presupune căutarea sinelui. Unuia îi reuşeşte mai uşor, altuia nu. Cele mai mari dificultăţi le întâmpină Ernst. El este însă onest faţă de sine însuşi, aşa încât se află pe drumul cel bun.

— Dar nu este uşor, unchiule Fritz. Am crezut totdeauna că poţi fi onest doar faţă de tine însuţi, nu şi faţă de ceilalţi oameni. Îmi dau acum seama că este mult mai dificil să fii onest faţă de tine însuţi, ciripi Paula.

— Şi tu începi, Paula? spuse Fried.

— Firește.

— Păi bine, în cazul tău nu se pune problema.

— Cum așa?

— Fiindcă pentru moment nu ești decât o puștoaică superficială, fără nici o aplecare spre onestitate.

— Unchiule Fritz, dă-l afară!

— Mii de scuze! spuse Fried.

— Nu. Afară!

— Hai Paula, fii mizericordioasă.

Fata se gândi o clipă:

— Spune: „Sunt o mare scârbă!"

— Sunt... o mare... scârbă.

— Îi este frică, unchiule Fritz, dar nu se îndreaptă. Mmm! Mere coapte și biscuiți! Sunt într-adevăr grozave! De unde ai biscuiții ăștia frumoși?

— A fost o adevărată comedie. M-am dus la patiserie și mi-am cerut biscuiții obișnuiți. „Regret, domnule", îmi spune o vânzătoare drăgălașă. „Tocmai s-au terminat." „Ah, Doamne, fiți amabilă, domnișoară, și vedeți dacă nu mai găsiți câțiva." Fata zâmbi: „Mai avem câțiva dar sunt pentru consum propriu." „Vai, domnișoară, am azi un botez, și nu știu ce să pun pe masă." Vânzătoarea roși și îmi umplu o pungă. Toată lumea începu să râdă. Trix zâmbi cu melancolie.

— Unchiule Fritz, hai, citește-ne o poezie.

Seară

Liniște-adâncă mă-nconjoară
Învăluindu-mi inima,
Dispari odată suferință!
Pace cerească mă cuprindă.

Tăcut-aşteptare adie lumină
Uşor în jurul ochilor blânzi,
Recunoştinţa sufletelor trudite
La potirul divin se adapă

Strălucirea roz-a lămpii
Mângâie mâini serìoase,
Împleteşte cununi de basme
În jurul astrului solar.

Al minutelor sfânt har
Îşi întinde-aripile –
Vis de fericire iartă
Ale omului păcate.

Atmosfera era foarte plăcută în încăperea cafeniu-aurie. Umbrele se ghemuiseră în unghere, lumina caldă a lămpii se reflecta pe mâinile şi feţele celor prezenţi.

Trix luă lăuta de pe perete şi i-o dădu lui Elisabeth:

— „Mâine trebuie să plec", îi spuse rugător.

Elisabeth luă lăuta şi începu să cânte cu vocea ei cristalină:

Mâine trebuie să plec
Rămas-bun îmi iau acum –
O, tu, prea frumoasa mea,
Despărţirea tristă e.

Despărţirea mă mâhneşte
Fiindcă mult te-am îndrăgit.
Mult eu te-am iubit pe tine,
Dar să plec sunt nevoit.

Se aşternu tăcerea. Trix nu-şi lua ochii de la Elisabeth. Un contur auriu îi evidenţia profilul, iar părul îi strălucea ca aurul vechi când, aplecată uşor înainte, continuă să cânte:

Doi buni prieteni
Când se despart,
Cât de trist este
O ştii şi tu.
Ah, mare e durerea,
Când o inimă dragă
Pe-ai săi pentru un timp
Să-i părăsească trebuie.

Din ochii lui Trix se prelingeau lacrimi grele.

Rămâi cu bine şi nu mă uita
Căci de-acuma eu voi pleca.
Dar pe veci şi pân-oi muri
Gândul meu la tine va fi.

Păsărele de vei vedea
Ele vin din partea mea,
Cu ciripitul lor
Să-ţi spună de-al meu dor.

Toţi erau emoţionaţi.

— Să ne luăm acum rămas-bun, spuse Fried cu o voce aspră.

— Trix mai rămâne puţin, declară Fritz.

Elisabeth o îmbrăţişă pe Trix:

— Mâine dimineaţă vin la gară.

Trix şi Fritz rămăseseră singuri.

Fritz stinse lampa şi aprinse lumânările în faţa tabloului dulce. Apoi luă trei pahare, le umplu, puse unul din ele sub florile din faţa tabloului şi i-l oferi pe al doilea lui Trix. Ea îşi ridică ochii înlăcrimaţi.

— Ajungi mâine în altă lume, Trix; speranţa este totdeauna însoţită de teamă. Dacă îţi simţi la un moment dat inima grea, gândul la cuibul visurilor să-ţi aducă alinare, iar aducerile aminte să-ţi ofere buchete de flori. Să nu mai regreţi nimic. Eşti acum pe drumul cel bun. Urmează-l plină de curaj. Nu da înapoi şi nu te tortura cu remuşcări inutile. Remuşcările reprezintă piedici. Sunt distructive. Orientează-te doar după lumina călăuzitoare dinaintea ta şi nu te mai uita înapoi. Lumânările însoţesc despărţirea ta de cuibul visurilor, lumânările care ard în faţa tabloului. Păstrează în inima ta amintirea lor. Femeia aceasta a iubit, a iubit foarte mult; acest lucru să fie şi pentru tine un far călăuzitor. Vei cunoaşte iubirea, vei dărui iubire, enigma şi izbăvirea femeii rezidă în iubire... punctul de plecare şi scopul existenţei ei. Şi acum, rămâi cu bine, Trix.

Fritz o sărută pe frunte.

Fata plângea în hohote. Deodată încetă şi spuse printre sughiţuri:

— Unchiule Fritz. În viaţa mea ratată a apărut iar lumina. Înainte de a o apuca pe cărarea care duce la linişte, aş vrea să-mi iau rămas-bun de la viaţă cu un gest frumos. Unchiule Fritz, acceptă unicul dar pe care ţi-l poate oferi o femeie de stradă: Permite-mi să rămân la

tine peste noapte. Trix îl îmbrăţişă, ascunzându-şi capul la pieptul său.

Fritz era zguduit. Prin urmare, Trix credea că pentru ea începea acum o viaţă bazată pe renunţare totală şi voia să-şi ia rămas-bun de la toate!

— Copila mea, spuse Fritz cu o voce blândă. Nu te aşteaptă o viaţă bazată pe linişte şi renunţare, ci o fericire interiorizată, echilibrată. Nu trebuie să-ţi iei rămas-bun, ci să o iei de la început! Sursele secătuite din tine vor reînvia, izvoarele pierdute vor ieşi iar la suprafaţă... iubirea şi omenia. Şi vei culege roadele îndreptându-le spre fluviul cel mare, iar acest fluviu se va vărsa în marea nesfârşită. Cu siguranţă că la un moment dat vei găsi un om pe care să-l faci foarte fericit; căci în tine zac multe comori neexploatate.

— Eu... eu îl voi face ... pe un om... fericit?

— Da, copila mea; şi tu însăţi îţi vei găsi fericirea alături de el.

— Este... este posibil... aşa ceva?

— Desigur!

— Ah, unchiule Fritz, unchiule Fritz, ai ridicat perdeaua cenuşie care îmi acoperea ochii; văd din nou un viitor frumos în faţa mea. Acum pot pleca. Ah, ce bine ar fi să vii şi tu! Îmi dai voie să-ţi scriu?

— De câte ori doreşti. Şi îţi voi răspunde de fiecare dată. Dacă ai nevoie de mine, vino sau scrie-mi. Voi veni dacă mă chemi.

— La revedere, la revedere, dragă unchiule Fritz!

Ea îi oferi buzele.

— Cu bine, Trix!

Fata se opri în prag uitându-se încă o dată în jurul ei: cuibul liniştit al visurilor, ferestruica de basme, colţul Beethoven, tabloul dulce şi lumânările care pâlpâiau, capul ca de Christ al lui Fritz în lumina slabă. O podidiră iar lacrimile aşa încât părăsi în grabă încăperea.

X

Venise iarna. Odată cu intrarea în funcțiune a primelor lămpi cu arc, la Leipzig începuse din plin și sezonul monden. Lanna Reiner atinsese apogeul triumfului ei în societate, fiind de-a dreptul copleșită de invitații.

Dirijorul Bonn se ținuse de cuvânt și găsise un editor nu numai pentru „Fantezia în roșu-argintiu", compusă de Ernst, ci și pentru o colecție de lieduri. Lanna cânta peste tot liedurile lui Ernst, așa încât acestea deveniră în scurt timp cunoscute, bucurându-se de o vânzare bună. De asemenea dădu, împreună cu Ernst, câteva concerte care aduseră încasări frumoase. În felul acesta el era văzut mereu alături de Lanna, fiind invitat peste tot împreună cu ea. Puțini credeau în existența unei legături mai intime între Lanna și tânărul compozitor, cântăreața fiind cunoscută ca o femeie foarte capricioasă și mofturoasă; lumea presupunea că era vorba despre interese muzicale.

Dirijorul organizase o serată mare. O parte din musafiri sosise deja și conversa cu animație. Doi domni se retraseră puțin mai de o parte.

— Domnule doctor, spuse cel mai scund și corpolent dintre ei. Am auzit că vine și frumoasa Lanna.

Fața uscățivă, caracteristică, a celuilalt tresări:

— În acest caz nici anexa ei nu va lipsi.

— Tânărul compozitor? Se zice că este foarte dotat.

— Cel ce este dotat cu Lanna Reiner poate fi mulțumit.

— Lăsați glumele, domnule doctor. O asemenea femeie și-ar putea găsi și ceva mai bun.

— Tocmai fiindcă îl are pe acesta.

— Mă faceți să devin curios.

— Păi, chiar așa de puțin cunoașteți femeile? Fiți atent: Lanna Reiner este o femeie *frumoasă*. Sunteți de acord?

— Superbă.

— Ei, vedeți? Și probabil foarte răsfățată.

— Din păcate.

— Deci mai mult decât sătulă.

— Posibil.

— Cu siguranță. De aceea este capricioasă. Dacă bei tot timpul vinuri bune și șampanie te apucă la un moment dat pofta de o stacană de bere. Când te saturi de rafinament, artă și mondenitate îți cauți refugiul în natură.

— Am înțeles. Un copil al naturii.

— Nu numai atât. Toată lumea este la picioarele ei aducându-i un prinos de adorație. Totul i se oferă cu atâta abundență încât începe să i se facă lehamite. Așa încât vrea să dea și ea ceva! Adică... după toate cochetăriile și flirturile... vrea și ea să iubească pe cineva cu adevărat.

— Iubirea este un banc frumos, domnule doctor. A existat doar în evul mediu.

— Dragul meu Levy, sunt sigur că vă pricepeți la probleme legate de valută, de Bursă, bănci și finanțe, dar pe femei nu le înțelegeți câtuși de puțin! O femeie în adevăratul sens al cuvântului se satură la un moment dat de toate zbenguielile și vrea să iubească! Dar deoarece este un pic demimondenă, sau, spus pe șleau: are și un mic os de curvă în ea, nu-și dorește ceea ce se practică îndeobște, adică un bărbat situat pe aceeași treaptă socială cu ea, eventual o căsătorie etc.; așa ceva ar fi prea plicticos. Iată de ce își ține un cățeluș de salon, ceva ce să poată fi mângâiat, un băiat bun, un băiețaș sau cum vreți să-l numiți. Ați priceput?

— Întru totul. Să-i povestesc și soției mele...

— Stop!

— ?

— Vă rog să-mi dați cuvântul de onoare că veți păstra tăcerea.

— Dar bine, domnule doctor!

— Fără subterfugii! Aștept!

— Mă rog, aveți cuvântul meu. Dar sunteți ciudat, doctore. În fond, de ce? Doar nu aveți nimic de-a face cu toată povestea!

— Nu-mi plac bârfele!

— Doamne, dar nu vă înțeleg. Cu așa ceva ați putea fi, o seară întreagă, centrul salonului și v-ați bucura, de-a lungul întregului sezon, de faima de a fi un bun cunoscător al femeilor. O marotă!

Apoi se îndepărtă, clătinând din cap.

— Nătărăule, murmură doctorul, fiindcă și eu o iubesc. Tocmai de aceea și în ciuda acestui fapt.

Se deschise uşa şi apărură Lanna şi Ernst. Toate privirile se îndreptară spre cei doi. Amfitrionul se duse cu paşi repezi spre ei salutându-i cu căldură. Lanna purta o rochie superbă, decoltată, din *Crêpe de Chine.* Punctul de atracţie al seratei urma să fie un rus, prinţul Rasnikow, multimilionar şi mare meloman. Amfitrionul răspândi vestea şi o întrebă pe Lanna dacă îl acceptă pe prinţ ca vecin de masă. Aceasta refuză spunând că se angajase deja faţă de domnul Winter. Amfitrionul îşi exprimă regretele: fusese dorinţa specială a prinţului.

— Îmi pare rău.

— În acest caz...

Uşile se deschiseră şi musafirii văzură masa mare în formă de potcoavă. Prinţul, un bărbat înalt cu o barbă întunecată şi aspect autoritar, o conduse la masă pe fiica gazdei. Lanna îşi avea locul vizavi de el stând de vorbă cu graţie şi naturaleţe. Prinţul, Ernst şi amfitrionul se lansară într-o discuţie despre Berlioz în care le atraseră şi pe doamne. Prinţul nu-şi lua ochii de pe Lanna. În timpul unei dezbateri aprinse Ernst simţi deodată genunchiul Lannei care îi şopti: „Băieţaş!" Apoi spuse cu voce tare:

— V-aş ruga: vin de Mosela, nu de Rin.

Pe Ernst îl cuprinse un val de bucurie.

După cină domnii serviră coniac şi ţigări în salonul pentru fumători. Dar nu peste multă vreme prinţul propuse ca partidele să se reunească iarăşi şi îl trimise pe amfitrion ca parlamentar la doamne. Acesta reveni comunicând că doamnele acceptă necondiţionat propunerea.

Trecură cu toţii în salonul de muzică. Prinţul o rugă pe Lanna să le cânte un lied.

— Îmi permiteţi să vă acompaniez?

— Trebuie să-i adresaţi domnului Winter această rugăminte.

— Bineînţeles, cu plăcere.

Lanna îi aruncă lui Ernst o privire şăgalnică şi îi dădu prinţului partitura. Acesta începu cu preludiul dar se opri deodată:

— Dar e imposibil, spuse. Întreruperea tactului, armoniile acestea ciudate... Înseamnă că trebuie să mă concentrez asupra descifratului şi nu mai am posibilitatea să vă acompaniez aşa cum ar trebui. Ce muzică bizară...

— Trebuie să-l întrebaţi pe compozitor.

Prinţul citi numele de pe copertă:

— Ah, dumneavoastră, domnule Winter? O, poftiţi, acompaniaţi dumneavoastră. Chiar că sunt curios...

Ernst se aşeză la pian. Cadenţe enigmatice şi succesiuni neobişnuite de armonii, o desfăşurare de flori rare, o cădere în mări purpurii, deodată un fâlfâit de aripi, apoi o linişte tristă, ca un suspans.

Lanna începu:

Ore-nserate – o, lume a mea!
Ore de tainic amor.
Coboară divină iubită din cer
Sărutul tău pace mi-aducă.

Drumuri pierdute – talazuri lovite –
Dorinţe-arzătoare se sting –

Viață și moarte de văluri cuprinse,
De liniște-a rozelor văluri.

Ore-nserate – o, lumea-a mea!
Vrajă, extaz plin de har.
Ore-ale orelor, sunetul blând
Al vechii și veșnicei strune.

Un cântec ciudat compus de Ernst într-o oră violetă, când viața și moartea se aflau pe muchie de cuțit. Auditorii erau impresionați într-un mod neobișnuit. Prințul îi sărută mâna Lannei și îl felicită pe Ernst:

— Sunteți un mare artist, îi spuse. Scuzați-mă că adineauri mi-am încercat norocul ca un ageamiu. Nu mi-a fost dat să aud vreodată un cântec atât de ciudat. De parcă tot ce este aici, lămpile, râsetele și chiar și noi înșine, am fi devenit cenușii și fantomatici; iar din depărtare se auzea o voce tristă. Cine este autorul textului?

— Un prieten de-al meu.

— Are o trăsătură rusească, meditația profundă, mistica stranie...

Ernst rămăsese tăcut.

În curând discuțiile se înviorară iarăși. În salonul de muzică se îndepărtară mobilele și începu dansul.

Fiica palidă a amfitrionului veni la Ernst, rugându-l să-i dea și ei cântecul.

Prințul se ocupa aproape exclusiv de Lanna. Îi făcu multe complimente și o invită la dans. Pluteau amândoi pe parchet pe melodia unui vals dintr-o operetă: o pereche mândră. Lanna era asaltată trecând din brațe în brațe. Ernst o privea zâmbind ironic.

— Ce nătărăi, își spuse. Fiți fericiți dacă reușiți să dansați cu ea, și umflați-vă în pene când vă surâde. Dacă ați ști...! În fond, este a mea.

Și continuă să asculte trăncăneala timidă a fiicei amfitrionului. Lanna îl căuta din când în când pe Ernst cu privirile – se mira că nu o invită la dans. Dar el se întreținea cu fata palidă. O asemănare ciudată a ochilor îl duse cu gândul la Elisabeth. Îi povesti fetei despre cuibul visurilor; aici putea să o facă; nu știa nici el de ce, dar cu Lanna nu vorbea niciodată despre acest subiect.

Lanna obosise. Intercală o pauză retrăgându-se pe o sofa. Prințul nu o slăbi; și alți domni îi urmară exemplul. Lanna adunase în jurul ei un cerc de admiratori.

Doctorul o invită la dans pe fiica amfitrionului. Ernst o căută din priviri pe Lanna și trebui să zâmbească văzând cum se îmbulzesc toți în jurul ei. Apoi se îndreptă încet spre grup și se înclină în fața ei. Lanna se ridică imediat, luându-l de braț. Când se avântară în ritmurile dansului, îi șopti:

— Băiețaș...

Ochii săi se aprinseră.

— Ești trist, băiețaș...

— Nu mai sunt.

— Ba da. Am obosit... hai să mergem la culcare.

— Da... tu!

În curând Lanna își luă rămas-bun. Observând că prințul vrea să o conducă, îl rugă cu voce tare pe Ernst să o însoțească.

Se duseră cu mașina până în apropierea casei, parcurgând ultima porțiune de drum pe jos.

— Eşti atât de tăcut, băieţaş.
— Din moment ce eşti alături de mine...
— Nu. Este altceva la mijloc. Ai ceva...
— Absolut nimic.

Lanna descuie uşa şi aprinse lumina. Ernst era în spatele ei. Ea se aplecă înapoi, îi trase cu ambele mâini capul peste umărul ei şi îl sărută lung. Deodată Ernst se gândi la Elisabeth şi încercă să se desprindă. Dar imediat după aceea se lăsă târât de beţia momentului...

În dimineaţa următoare făcu un duş şi porni spre casă simţind în el o uşoară undă de împotrivire. Acasă găsi o scrisoare de la Fritz. Desfăcu în grabă plicul. Rândurile lui Fritz emanau atmosfera casei; Fritz relata despre ultimele evenimente, despre Elisabeth şi despre toţi ceilalţi. Spunea de asemenea că ar fi cu toţii bucuroşi să-l vadă pe Ernst acolo. Casa... casa... Ernst aproape că se împleticea. Văzu în faţa sa, cu toată claritatea, chipul lui Elisabeth, aşa încât îi veni să întindă braţele după ea. Casa... casa... rezonau nişte clopote din el. Hotărî să plece în zilele următoare acasă, la Fritz.

Se culcă după-amiază şi dormi până seara. După ce se trezi se îmbrăcă cu grijă şi trimise de la florărie nişte orhidee la teatru, pentru Lanna. O simţea iarăşi foarte departe de el şi străină – ca de obicei când nu era lângă ea. Voi să-i scrie că va pleca acasă. Dar apoi i se păru că ar fi un gest de laşitate. Aşa încât se decise să meargă la operă şi să-i spună după aceea. Când o văzu în rolul din opera „Tiefland" simţi un junghi dureros: „Este atât de frumoasă", se gândi. Se dezlănţuiră ropote de aplauze iar inima sa se înfierbântă din nou.

În drum spre locuința ei nu avu curajul să-i spună nimic. Ea îi săruta mereu ochii spunând:

— Băiețaș, nu vreau să văd tristețe în ochii tăi.

Aproape că se simțea prost; îi era totuși dor de manifestările ei de tandrețe.

— Ce-i cu tine, băiețaș, la ce te gândești? întrebă așezându-se pe brațul fotoliului său.

— Am primit vești de la Fritz.

— Și te întristează?

— Da.

— Băiețaș... spuse Lanna speriată. După care pe buzele ei înflori din nou acel zâmbet ciudat, seducător. Cu o mișcare ascunsă lăsă să-i alunece breteaua dreaptă și își apropie sânul cald de obrazul lui.

Ernst închise ochii.

— Spune-mi, iubitule, începu Lanna înlănțuindu-i umărul cu brațul drept, ce s-a întâmplat? Îi luă mâna liberă și o puse pe genunchiul ei. Scrisoarea conține ceva trist?

— Nu, doar lucruri bune.

— Dar bine, dragule, în acest caz de ce ești trist?

Ernst se îmbărbătă ca să nu se lase fascinat de mirajul atmosferei.

— Vreau să plec la Fritz. Mi-e dor de casă.

Ea își mușcă buzele.

— Cum să-ți fie dor de casă, băiețaș? Eu nu mai reprezint casa ta?

— Ba da, dar cu toate acestea, mi-e dor de casă.

— Ți-e dor de Fritz?

— De toți.

— Deci și de mutrița blondă?

Ernst sări în sus:

— Ce-ai spus?

— De maimuțica ta blondă virtuoasă? repetă Lanna liniștită ridicându-și breteaua pe umăr.

— Te rog să nu vorbești așa despre Elisabeth.

Lanna nu răspunse, ci îl privi cu acel surâs misterios legănându-și vârful piciorului.

— Te rog să retractezi cele spuse.

Lanna zâmbi batjocoritor:

— Dacă pleci mâine, plec și eu. Plec în concediu. Și s-a terminat totul între noi.

— Retractează!

— Ți-am spus cum stau lucrurile.

— Tu! El îi strânse cu putere mâna privind-o cu ochii plini de mânie.

— Vrei și un bici? Ochii ei împroșcau scântei.

Ernst îi dădu imediat drumul, continuând să o privească.

Pe buzele-i frumoase înflorise zâmbetul acela straniu – un amestec din păcat, tristețe și nostalgie.

Ernst se ridică și plecă în grabă.

Ajuns acasă începu să împacheteze. Voia să prindă acceleratul din dimineața următoare. Când își aruncă lenjeria în valiză, un batic de mătase căzu și se desfăcu. În el: șuvițe de păr negru. Părul Lannei.

În prima clipă voi să-l arunce pe fereastră. Dar se opri, de parcă l-ar fi reținut o mână invizibilă. Se uită la păr și simți că emană un parfum ușor. În aceeași clipă își aminti de o noapte plină de pasiune și tandrețe...

— Ce demon, își spuse ținând încă părul în mână. Nu se putea hotărî să-l arunce. Furios pe sine însuși închise valiza zvârlind părul pe masă. Apoi se întinse, așa îmbrăcat, pe pat ca să doarmă. Dar nu-i venea somnul. Se uita ca hipnotizat spre masa pe care stătea părul întunecat. Avea impresia că luminează fosforescent. Încercă să se gândească la Fritz și la cuibul visurilor, apăsându-și ochii cu pumnii. Nu vedea însă decât o față luminată de reflexe roșiatice, niște ochi mari negri și o gură care zâmbea ademenitor și ciudat.

— Nu vreau... nu vreau, scrâșni îngropându-și capul în perne. O serie de umbre zburau deasupra lui – umbre uriașe, fantomatice, aruncate de norii care treceau pe firmament în timpul nopții, alternând cu lumina selenară, și iarăși umbre... umbre. Avea senzația că umbrele îi străbat trupul sfâșiindu-l în mod dureros. Ochii săi înfierbântați vedeau peste tot un amurg zăpușitor și niște buze roșii, roșii și lascive.

Își mușcă pumnii de dorință și încăpățânare zvârcolindu-se în așternut. Îl asalta amintirea unor perne moi de mătase și a unui val de bucle negre deasupra unei perechi de ochi negri. Torturat, sări din pat și începu să alerge de colo-colo prin cameră: „Dacă m-aș duce la ea!?" Ideea îl lovi ca un trăsnet. Se opri. În clipa următoare se blestemă scoțând un țipăt sec. Ideea prinsese însă rădăcini înșurubându-se tot mai adânc în mintea lui. Ernst se gândea la zâmbetul batjocoritor cu care îl va întâmpina Lanna. Dar un val roșu alungă toate îndoielile în timp ce părul negru arunca reflexe fosforescente.

„Trădare... trădare... sunt un trădător, un ticălos!" gâfâi Ernst gândindu-se încă o dată la Elisabeth. Apoi se cramponă de pervazul ferestrei ca să nu fie dus de valul purpuriu care îl copleşea, în timp ce hohotea: „Fritz, Elisabeth!" de parcă ar fi rostit o formulă magică „Fritz... Elisabeth" – şi apoi încă o dată: „Fritz, Elisabeth!" Deodată simţi că mâinile îi slăbesc, că ochii săi ard de nostalgia zâmbetului ciudat, seducător... şi, sfâşiat de dorinţă, de dispreţ faţă de sine însuşi şi de furie se repezi la masa de scris şi scoase un pumnal vrând să şi-l împlânte în piept.

Dar în această clipă se ivi de după nori luna inundând cămăruţa cu lumina sa lividă. Observând pumnalul pe care îl strângea în mână, Ernst îl aruncă cu un hohot de râs plin de amărăciune. „Sunt prea laş... prea laş... un trădător... un câine... prea laş", îngăima spasmodic, aproape distrus de dispreţ. Acum e momentul, acum du-te la ea, îi insinuau nişte voci cenuşii. Şi auzi iarăşi sunetele ademenitoare care se amplificau ca o vijelie albastră, ca un uragan purpuriu, bubuind şi desfiinţându-i gândurile, alungându-l de la spate, îngropându-l – un val roşu, scânteietor care se spărgea în talazuri purpurii.

Străbătu străzile ca mânat de furii până ajunse la locuinţa Lannei.

Poarta nu era încă încuiată. Ernst năvăli în vestibul, parcurse în goană camerele şi văzu că în budoar ardea încă o lumină slabă. Trase cu o mişcare bruscă portiera.

Din dormitor răzbătea, prin draperiile date la o parte, o lumină roşiatică, mată, care se prelingea în semiobscuritatea budoarului. Lanna stătea întinsă pe divan.

Trupul ei gol era acoperit parțial cu o cuvertură de mătase verde. Mâna în care ținuse o carte, îi alunecase lateral. Părul ei bogat era răsfirat, încadrându-i fața palidă cu ochii strălucitori și revărsându-se ca o noapte întunecată pe mătasea verde.

Ernst se oprise în prag, livid ca un cadavru și cu privirile rătăcite. Sorbea imaginea, cu ochii mari, pierduți.

Lanna ridică ușor capul și spuse încet, cu vocea ei sonoră:

— Băiețaș, iubitule, mi-a fost atât de dor de tine. Hai, vino, adăugă întinzând brațele.

Această reacție îl lăsă înmărmurit. Se așteptase la batjocură, la ironii... dar așa o primire îl dădu gata.

Căzu în genunchi în fața ei.

Buzele mândre ale femeii frumoase se schimonosiră într-un zâmbet straniu, iar ochii ei scăpărară un fulger scurt.

— Vrei să rămâi la mine?

Ernst începu să plângă, cu capul îngropat în brațele ei.

— Trebuie, trebuie să rămân...

Lanna zâmbi, ciudat, dulce; un zâmbet în care se îmbinau păcatul, nostalgia și tristețea înflori pe buzele roșii. Apoi luă cuvertura de mătase verde și o întinse pe trupul ei și al lui.

XI

Stelele își trimiteau razele prin ferestruica mică a cuibului visurilor. Geamul lucarnei era acoperit de un strat gros de zăpadă. Cu atât mai plăcută și intimă era atmosfera din interior. Reflexele calde, aurii ale lămpii răspândeau peste tot pace și liniște. Beethoven cel atât de grav luase o expresie de-a dreptul voioasă. Elisabeth cânta lieduri frivole acompaniindu-se la harpă. Întunericul se cuibărise în unghere, iar paharele și pietrele aveau sclipiri fantomatice.

Începu iar să ningă și se putea auzi cum se depun fulgii pe geam. Din când în când se auzea un foșnet. Însemna că zăpada adunată aluneca în jos. În cuptor bolboroseau merele coapte, iar ceaiul aburea în ceștile cafenii. Numeroasele tablouri de pe pereți zâmbeau, dând parcă din cap.

— Unchiule Fritz, de ce ai crizanteme albe pe masă? Sunt flori pentru morți.

— Nu știu nici eu. Le-am văzut și am simțit că trebuie să le cumpăr. Sunt atât de frumoase, atât de liniștite, atât de albe... ca zăpada de afară. Îmi amintesc de multe lucruri. Am avut totuși parte de o viață plină, în ciuda suferințelor; pe plan sufletesc a fost plină și frumoasă.

— De ce vorbești despre asta, unchiule Fritz?

— Florile m-au dus la această constatare.

— Eşti atât de solemn. Alungă-ţi gândurile sumbre. Gândeşte-te la primăvară... o vom sărbători cu toată energia acumulată în timpul iernii.

— Da. Aş vrea să mai apuc o primăvară! Să mai culeg o dată maci roşii pe care să-i pun în vasele mele... maci roşii ca focul, floarea arzătoare, simbolul superficialităţii; şi trandafiri. Lumea a devenit atât de liniştită, Elisabeth.

— Dar şi liniştea îşi are viaţa ei.

— Nu o simt. Parcă ar fi ultima pregătire pentru un somn îndelungat. Am o singură dorinţă: o moarte frumoasă.

— Unchiule Fritz!

— Da, copilă. Să mor cu faţa senină. Să nu trec în marele neant cu faţa schimonosită. Să fie şi sfârşitul ca restul vieţii: nici voios, nici râzător, nici plin de amărăciune, nici bazat pe renunţare, nu; ci marcat de acea seninătate elenă care include totul: bucurie, renunţare şi victorie finală, seninătate echilibrată.

Fritz luă o cretă galbenă şi scrise pe perete: Sfârşitul să fie plin de seninătate.

— Unchiule Fritz, alungă-ţi gândurile astea triste.

— Lumea este ciudată, Elisabeth. Deunăzi *tu* ai venit la mine ca să te încurajez şi redresez. Iată că acum rolurile s-au inversat. Ai evoluat, Elisabeth, ai devenit femeie. Ultimele luni te-au maturizat. Ernst nu o să te mai recunoască.

— Ernst... Elisabeth se uită în gol, dusă pe gânduri.

— Nu a mai scris de mult?

— Nu.

— Este criza.

— Sau sfârșitul.
— Criza, Elisabeth.
— Da, unchiule Fritz.

Se auziră pași pe scări. Plini de zăpadă, Fried și Paula intrară râzând în cameră. Paula adusese un bulgăre de zăpadă pentru Fritz; văzând că acesta căuta deja acoperire, îl ferici în ultima clipă pe Fried cu el, lipindu-i-l de ceafă, ceea ce îl făcu să se scuture. După ce se așezară cu toții, Fried își povesti aventurile cu doamna consilier comercial. Avusese ideea năstrușnică să pozeze îmbrăcată într-o rochie subțire de vară, cu o expresie șăgalnică și privită din semiprofil.

— Imaginați-vă, copii, ce agitație! Apare de fiecare dată însoțită de o subretă care cară o valiză după ea. Irupe ca o Diană, ca o Junonă, ca o Athenă, îmblănită, cu manșon și voaluri, iar apoi dispare împreună cu însoțitoarea în spatele unui paravan, de unde apare țopăind, transformată într-o tinerică drăgălașă, pudic de strengărească. Am câștigat deja două sute de mărci cu caricaturile pe care i le-am făcut. Fața ei buhăită, ornamentată cu o expresie de strengăriță, este de-a dreptul dumnezeiască. Și paznica virtuții, adică însoțitoarea ei, se amuză copios. Dar, în fond, este o ființă foarte bună.

În felul acesta, seara aduse râsete și voie-bună.

În pofida crizantemelor albe.

Doamna Heindorf îl invitase pe Fritz să facă împreună cu familia o excursie. Ziua era frumoasă și aproape călduță. Dar seara se făcu iar frig și se lăsă gerul. Când ajunse acasă Fritz se simți înfrigurat și bolnav.

În timpul nopții îl apucă un acces puternic de tuse și valuri de transpirație. Dimineața avea deja febră. Când veni femeia care îl ajuta în gospodărie o trimise după medic. Acesta scutură îngrijorat din cap.

— Aveți plămânii slabi, domnule Schramm.

— Sufăr de ani de zile de astm și emfizem.

— Locuiți singur?

— Da.

— Hm, ați avea nevoie de o infirmieră.

— Este chiar atât de grav?

— Se impune prudență. Trec spre seară să vă văd. Dacă starea nu se ameliorează va trebui neapărat să chemați o infirmieră.

Fritz era somnolent.

Spre seară veni Elisabeth, care se sperie.

— Dar ce s-a întâmplat, unchiule Fritz?

Acesta îi povesti ce îi spusese medicul.

În curând apăru și doctorul în persoană. Îl examină pe Fritz, apoi spuse:

— Vă voi trimite o infirmieră.

Fritz zâmbi obosit și ațipi din nou.

— Infirmiera este aici, spuse Elisabeth din întuneric.

— Dumneavoastră, stimată domnișoară?

— Da. Lucrez de jumătate de an ca infirmieră auxiliară la Spitalul Sf. Maria. Rămân aici.

Medicul îi aruncă o privire scurtă.

— Bine, spuse, explicându-i ce are de făcut.

— Dar, de fapt, ce are, domnule doctor?

— Congestie pulmonară și pleurezie. Plămânul este slăbit, foarte slăbit.

Fritz începu să delireze în timpul nopții.

— Ce întunecime... este atât de întuneric... de ce este atât de întuneric... aprindeți lumânările... ce noapte neagră... Apoi oftă și adormi iar.

Elisabeth ședea la căpătâiul lui, pătrunsă de o voință fermă de a-l vedea iar sănătos. Schimba cu grijă compresele, întreținea focul, să nu se stingă și urmărea cu atenție respirația lui Fritz care devenea tot mai precipitată.

— Ce cald este, gemea, puneți-mi gheață pe frunte, mâinile tale răcoroase, Lu...

Elisabeth își puse mâna pe fruntea lui Fritz, care spuse foarte clar:

— Îți mulțumesc, după care se cufundă iar într-o picoteală agitată, întreruptă din când în când de cuvinte rostite cu jumătate de voce:

— Lu... ești aici... o... de ce plângi... să nu plângi... Mi-a fost atât de dor de tine, atât... de... dor... Unde sunt ochii tăi albaștri... dulci... tu, fericire înlăcrimată a zilelor mele amărâte... acasă... acasă...

Căzu iar în toropeală. Elisabeth îi puse, încet, încă o pernă sub cap.

Zorii zilei se prelingeau, cenușii, prin ferestruică. Temperatura creștea.

Elisabeth îi înștiință pe Fried și Paula și îi trimise o telegramă lui Ernst.

Deodată Fritz își deschise ochii.

— Elisabeth!

— Da, unchiule Fritz.

— Ce s-a întâmplat cu mine?

— Eşti puţin bolnav, dar acum mergi spre bine.

Fritz scutură din cap. Apoi citi maxima de pe perete şi întrebă:

— În ce zi suntem astăzi, Elisabeth?

— În 6 martie.

— Ştii cine are astăzi ziua de naştere? *Ea!*

— Înseamnă că după-amiază venim cu toţii la tine.

— Da! Să vină şi Ernst!

— Îi expediez o telegramă.

— Da! Să vină şi el. Am încă multe să-i spun. Dar acum mă simt obosit. Voi mai dormi vreo oră, după care te rog să mă trezeşti. Bine?

— Desigur, unchiule Fritz.

La prânz veni medicul.

— Se apropie de sfârşit.

Elisabeth se ţinu cu mâinile de tăblia mesei.

— Nu mai are nici o şansă?

— Nu. Doar dacă se întâmplă un miracol. Probabil că după-amiază se va mai trezi o dată, adăugă văzând expresia de spaimă care apăruse pe faţa fetei.

Elisabeth se crampona de acest miracol. Apărură Fried şi Paula. Ochii Paulei erau plânşi.

— Doarme, şopti Elisabeth. Medicul spune că se va trezi după-amiază. Duceţi-vă şi cumpăraţi flori. Astăzi este ziua de naştere a lui Lu.

— Trandafiri, şopti Paula.

— Probabil că nu există acum.

— Trebuie să facem rost de ei, spuse Fried strângând din dinţi. După o oră apărură cu trandafiri şi alte flori. Fried şi Paula aveau braţele încărcate cu trandafiri.

Umplură toate vasele și ulcelele. Trandafirii îi puseră lângă patul care, la dorința lui Fritz, fusese tras lângă sobă.

Flori peste tot, flori, miresme și parfumuri îmbălsămate. Încăperea era dominată de mirosul dulce al trandafirilor.

Fritz se trezi după-amiază și se uită în jurul său.

— Unde sunt? întrebă.

— La noi, spuse Elisabeth cu vocea sugrumată de lacrimi.

Fritz se uită la flori:

— Trandafiri, trandafiri, spuse. Iată că mai am o dată parte de trandafiri.

Se adunară cu toții în jurul patului.

— Astăzi este ziua de naștere a lui Lu, spuse Fritz cu o voce slăbită. Aduceți lumânări albe și aprindeți-le.

Elisabeth puse lumânări în fața tabloului înconjurat din toate părțile de trandafiri.

Lumânările pâlpâiau și licăreau. Și aveai impresia că ochii dulci strălucesc și buzele roșii zâmbesc.

— Împingeți patul să o pot vedea și eu.

După care Fritz își fixă privirile asupra tabloului.

— Mai multe lumânări!

Cuibul visurilor era acum inundat de lumina blândă, auriu-roșiatică și pâlpâitoare a lumânărilor.

— Unde este Ernst?

— Vine și el.

— Da. Ernst trebuie să fie aici. Elisabeth, gândește-te la... el! Aduceți vin, vin roșu, șase pahare, haideți! Se ridică puțin cu multă greutate. Luați măsuța rotundă.

Elisabeth o acoperi cu o cuvertură, puse pe ea o cupă cu flori și o apropie de pat.

— Șase pahare... unu... doi... trei... patru... cinci... șase. Da... unul pentru Ernst... unul pentru Lu. Smulse petalele unui trandafir și le puse în paharul pentru Lu. Apoi turnă vinul cu o mână tremurândă.

— Copii... trebuie să vă părăsesc... nu-mi vine ușor. Găsiți-vă echilibrul în voi înșivă! Rețineți ce vă spun: nu căutați fericirea în lumea mare... fericirea rezidă în voi... rămâneți-vă credincioși unul altuia; și urmați drumul plin de har care duce de la *eul* regăsit la *tu,* iar de acolo la universal... înfrățirea universală... totul este înfrățit cu voi: copacii, deșertul, marea, norul de pe cer la asfințit, vântul care adie în pădure, nimic nu înseamnă despărțire și dezbinare, totul reprezintă unitate și armonie, frumusețe eternă. Dacă le simțiți sfâșiate, acordați-vă sufletele în funcție de marea harpă, natura... Totul curge. Nimic nu se anchilozează. Să înțelegi orice înseamnă să ierți orice. Mintea omenească întâlnește multă amărăciune, multe enigme în viața de pe acest pământ... dar sensul cel din urmă rezidă de multe ori într-un trandafir... într-un surâs... într-un vis. Îmi împreunez mâinile obosite ca să-mi păstrez echilibrul în fața hăului albăstrui... și înainte de a mă prăbuși în el vă spun vouă, care vă țineți încă sub soare: Rămâneți-vă credincioși unul altuia! Să ridicăm acest pahar... luați-o ca un testament, ca un legământ... să închinăm acest pahar pentru viață și moarte... pentru eternul *ceva*... și pentru defuncta mult iubită.

Lacrimile lor se prelingeau în pahar; dar și-l goliră, cu toții, până la ultima picătură.

Fritz inspiră adânc, apoi continuă cu o voce slabă:

— Rămâneți împreună, găsiți-vă echilibrul în voi înșivă și fiecare în celălalt. Să nu-i nesocotiți pe oameni, nu-i dați uitării! Dăruiți! Nu așteptați recunoștință! Conștiința că ați dat oferă suficientă satisfacție. Dăruiți valori sufletești... lumea suferă de lipsa lor. Mulți au redevenit oameni după ce li s-a adresat un cuvânt bun, deși banii nu le fuseseră până atunci de nici un folos. Încercați să aveți un alt fel de relații cu oamenii... relații omenești, nu mecanice... și veți descoperi adevărate comori. Omul este bun! Nu uitați acest lucru! Cuibul visurilor vă rămâne vouă. Lu... Fritz respira tot mai greu: Visul meu minunat, pierdut în grădinile întunecate, încărcate de flori... dispărut... îngropat... în curând se stinge și lumânarea... și totul este...

Capul îi căzu iar pe pernă.

— Elisabeth...!

Ea se aplecă spre el.

— Cântecul... cântecul ei...

Elisabeth începu încet să cânte cu o voce gâtuită de lacrimi:

Din anii tinereții – Din anii tinereții...

Se lăsase întunericul. Pâlpâielile lumânărilor înconjurau fruntea lui Fritz cu reflexe blânde. În ochii săi căprui se aprinseră licăriri de fericire:

— Lu... șopti; Lu...

Cântecul vibra în parfumul de trandafiri din cuibul visurilor ca razele asfințitului care cad pe un aur vechi – plin de nostalgie și melancolie:

La pieptul ei drag – la pieptul ei drag
În vis să m-alin.

Din întuneric răzbătea plânsul înăbușit al lui Fried și al Paulei. Ca o adiere îndurerată cântecul plutea în continuare:

Rândunica-napoi – rândunica-napoi

până la versul sfâșietor:

Dar cântul ei dulce și-acum se aude

și, în fine, ca o strună îndepărtată care se pierde în întuneric:

Se-aude în sat.

Fritz adormise.

Lumânările pâlpâiau. Afară începuse să ningă.

Temperatura urcă iar.

— Pasărea neagră... oare ce caută pasărea neagră... ce tot zboară pe aici... o, îmi arde fruntea.. Lu... este atât de auriu și de plin... dar pasărea întunecată... pasărea neagră... Ernst... unde... unde... trebuie, Elisabeth... cu toate acestea, ți-a păstrat fidelitatea... să-l ierți, Elisabeth... lertarea este singurul element divin din om... nu o face din frivolitate... duce încă o luptă... și ajută-l când te va chema... Elisabeth... promite-mi!

— Da, da, dragă unchiule Fritz! Elisabeth îngenunchease lângă patul lui Fritz sărutându-i mâinile.

Dar el nu o mai auzea.

— În fond vreau... totdeauna am vrut... picioarele astea obosite... picioarele pline de răni... ah, am umblat atât de mult... iar acum, casa, căminul... spălați-mi bietele picioare... copii!

Și deoarece revenea mereu asupra acestei idei, aduseră un lighean, îi spălară picioarele și le șterseră ușor. Dar acestea se udau mereu din cauza lacrimilor care cădeau pe ele.

Se apropia sfârșitul.

— Cântecul... cântecul pentru Lu... Lu, Elisabeth! Fritz se uită fix la ea. Iar Elisabeth începu plângând:

Ești primăvara, viața mea
Ești tot ce am pe lume –
Ești steaua ce-mi va lumina –
Viața pân' la moarte.

Deodată Fritz se ridică puțin și spuse cu o voce clară și răspicată:

— Vă iubesc pe toți... la fel de mult.

După care căzu înapoi în perne îndreptându-și privirile spre tabloul dulce.

În reflexele lumânărilor ochii frumoși străluceau iar buzele roșii păreau să zâmbească, spunând: „Întoarce-te acasă..."

Ești cerul meu, liniștea mea –
Ești raiul pe pământ –
Și ochii de mi-i vei închide
În pace pot să dorm.

cânta Elisabeth cu vocea strangulată, apoi încă o dată, încet de tot, ca într-un cântec de leagăn:

În pace pot să dorm.

Fritz zăcea liniştit. Era frumos.

Murise.

Lumânările din faţa tabloului dulce pâlpâiră de câteva ori, apoi se stinseră.

Plânsete.

Plânsete neconsolate.

XII

Lanna Reiner plecase cu Ernst la Dresda, unde avea programat un concert. Acesta trebui repetat în seara următoare. Petrecură și dimineața de după al doilea concert la Dresda și se întoarseră la Leipzig de-abia către seară. Ernst stătea mai mult la Lanna. Îi era groază de singurătate și ducea o viață agitată și febrilă. De la gară se duseră direct la Lanna. Se întunecase și începu în curând să viscolească. Lanna trase draperiile și se așeză într-un fotoliu.

Ernst o privea gânditor.

— Spune-mi, draga mea, în fond de ce mă iubești? Doar nu este nimic deosebit de capul meu. În fața ta se prosternează cu totul alți oameni.

— Nu știu nici eu, băiețaș. Ai ceva ce nu au ceilalți. Și anume ceva primordial, nu găsesc un cuvânt mai potrivit. Dar tu de ce mă iubești?

— Ești demonul sângelui meu...

— O spui cu o mină atât de sumbră!

Lanna îi aruncă o privire seducătoare.

— Ești beția și pacostea vieții mele, exclamă Ernst îmbrățișând-o furtunos.

— Iubitule? Băiețaș?

— Trebuie să plec. Am promis să fiu la ora 9 într-o bodegă a Conservatorului.

— Ah, băieţaş...!

— Am promis şi trebuie să-mi respect cuvântul.

— Bine, dar te întorci iar, nu-i aşa?

Lanna se apropie de el şi îl sărută.

Bodega era deja deschisă, iar atmosfera foarte animată. Ernst se văzu întâmpinat cu urale.

— Unde este... renumitul Ernst... la mulţi ani... hai, închină cu noi...

Ernst dădu repede peste cap câteva pahare cu vin simţind imediat efectul lor. Se cântă şi se goliră multe sticle. Cineva ţinu un discurs hazliu. Vinul li se urcase la cap. Intonară cântecul de pahar „Frate, iubita-ţi se numeşte?" – „Lisbeth, să trăiască!" Îi veni fiecăruia rândul, fiecare spuse numele iubitei sale şi de fiecare dată se ridica paharul în cinstea ei. Un pian acompania hărmălaia, iar în încăpere pluteau nori groşi de fum de pipă. Eugen se urcă pe un scaun: „Frate, iubita-ţi se numeşte?" întrebă corul. „Toţi, toţi..." strigă Eugen în aplauzele tuturor.

„Frate, iubita-ţi se numeşte?" cântecul ajunsese la Ernst.

Acesta râse, fredonă melodia şi bău fără să pronunţe nici un nume. Hohote de râs.

— Chiulangiule... perfidule...! se auziră mai multe voci.

— Nu-i! exclamă Ernst.

Proteste vehemente.

— Cel ce are o iubită atât de frumoasă nu trebuie să o renege!

Ernst roșise ca para focului. Parfumul iubitei sale îi dăinuia încă în păr, amintirea sărutului ei îi ardea încă pe buze. Cu o săritură se urcă pe masă cu paharul în mână și strigă înconjurat de ceata care chiuia:

— Fraților, tineri suntem încă și iubirea ne-nconjoară! În curând vom fi bătrâni și cărunți... Să fim fericiți acum! Tinerețe... trandafiri... iubire: ridic paharul pentru ele și pentru buzele roșii ale unei femei!

Se înghesuiră cu toții țipând de bucurie și închinară hăulind împreună cu el; Ernst își domina, ca un rege, supușii: cu priviri arzătoare, cu inima înflăcărată!

Și nu reușea să înțeleagă ce voia omul în uniformă care apăruse lângă el. Luă mecanic telegrama, fără să-și dea seama ce face, o desfăcu mecanic cu ochii încă râzători, citi, citi încă o dată, scăpă paharul din mână, se făcu alb ca varul, coborî împleticindu-se de pe masă și se prăbuși la pământ, bâiguind ceva.

Eugen se repezi la el susținându-l. Ernst bolborosea cuvinte ininteligibile. Lângă el zăcea telegrama. Eugen citi: „Unchiul Fritz a murit. Elisabeth."

Ernst avu o criză de nervi cu țipete și convulsii. Îl transportară într-o încăpere alăturată.

După o oră reapăru. Eugen îl privea îngrozit. Ernst era alb ca varul și avea o privire sticloasă. Eugen se oferi să-l însoțească, dar Ernst se uită prin el de parcă nu l-ar fi auzit și plecă.

Afară se aruncă într-o trăsură, dar după câteva minute îl rugă pe vizitiu să oprească, îl plăti și porni pe jos mai departe.

Ajuns acasă își împachetă mecanic valizele. Îi căzu

în mână fotografia Lannei. O rupse, se opri din împachetat și căzu pe gânduri. Apoi scutură din cap. Fără lașități! Se duse, foarte hotărât, la Lanna.

Auzindu-l, aceasta strigă ademenitor:

— Băiețaș!

Ernst era cuprins de dezgust simțind că îi stă plânsul în gât. În timp ce se delectase aici, demn de tot disprețul, în cuibul amorului, bunul său prieten murea singur și părăsit.

— Băiețaș... ești bolnav? Lanna veni în grabă spre el, înspăimântată de înfățișarea sa.

— Sfârșitul, spuse Ernst rece întinzându-i telegrama.

— Săracul de tine, băiețaș, spuse Lanna încet. Rămâi peste noapte aici, la mine, și mâine... să nu fii singur.

— Plec la noapte și nu mă mai întorc.

— Băiețaș!... Vrei să mă părăsești?

— Te-am părăsit deja.

Lanna îi văzu fața rece ca marmura și își dădu seama că se trezise din beție și din starea de euforie. Îl iubea cu atât mai mult.

— Băiețaș, dar nu se poate! Trebuie să rămâi la mine! Ce mai cauți acolo! Nu mai poți fi de folos nimănui! Rămâi aici! Plecăm, mergem în Franța sau Italia și ne continuăm viața acolo. Dă totul uitării și fii fericit alături de mine! Ce mai vrei să faci acolo?

Ernst îi înlătură mâna.

— Ce vreau? Să mă regăsesc la catafalcul celui pe care l-am trădat!

— Ah, băiețaș, lasă astea și rămâi la mine!

— Nu!

— Dar când te întorci?

— Niciodată!

Lanna îl fulgeră cu privirile și scoase un revolver din masa de scris.

— Vei rămâne aici!

Ernst își încrucișă brațele cu o mină glacială, privind-o cu dispreț. Apoi îi întoarse spatele dând să plece.

Lanna azvârli arma cât colo, îi tăie drumul și se cramponă de el începând să plângă.

— Băiețaș, dragule, dragul meu băiețaș, rămâi, întoarce-te la mine, nu mă omorî... băiețaș...!

Ernst o împinse la o parte și părăsi casa.

În urma lui auzea plânsete:

— Băiețaș, ascultă-mă, băiețaș...!

Ernst se îndreptă cu fruntea în sus spre gară. La colțul străzii se opri extenuat și își propti capul de zidul casei:

— Fritz, dragul meu prieten! murmură.

Apoi își continuă drumul.

Stelele nu mai licăreau pe cer. Începu iar să ningă încet și liniștit, un fulg după altul. În dimineața următoare orașul Leipzig era acoperit cu un strat gros de zăpadă.

XIII

Trandafirii din cuibul visurilor începuseră să se ofilească. Pervazul exterior al ferestrei și geamul erau încă acoperite de un strat gros de zăpadă. Ușa se deschise încet. Ernst se opri la catafalcul prietenului său.

Fața lui Fritz emana pace. Trăsăturile sale frumoase erau marcate de o seninătate aproape supranaturală.

Ernst se uită în jur. Totul era așa ca de obicei, doar că... nu mai era nimic ca de obicei. Se simțea ca în stare de transă. Nu îndrăznea nici să respire.

— Fritz, spuse încet.

Dar morții nu vorbesc, iar pe Ernst îl cuprinse groaza. Ochii i se măriră. Vedea în fața sa cercuri, linii, un aer negru...

— Fritz, strigă căzând în genunchi lângă catafalc și gemând. Își mișca spasmodic mâinile, horcăia și striga mereu:

— Fritz! Fritz!

Apoi se aruncă asupra cadavrului încercând să-l încălzească, să-l însufleţească. Răceala glacială a trupului lipsit de viață reînvie groaza în el și, țipând, își dădu seama că tot ce ai avut mai drag pe pământ poate să te înfioare, că un trup inert este ciudat de străin, că

totul, totul se sfârșise. Se izbi cu pumnii în frunte țipând tot mereu:

— Fritz, dragul meu prieten, ia-mă și pe mine cu tine... ce mă fac fără tine, prietene...

O mână îngustă îi atinse umărul. Ernst se uită, zăpăcit, înapoi. În spatele lui era Elisabeth.

— Ernst! Fata dădu mâna cu el.

În prima clipă Ernst nici nu o recunoscu, părea mult maturizată.

— Povestește-mi, spuse Ernst îngropându-și fața în mâini.

Elisabeth îi relată cu vocea tremurândă despre ultimele ore dinaintea morții. Nu-i tăinui nimic; doar cele spuse de Fritz despre Ernst. Apoi se așezară amândoi privind în gol. Elisabeth se ridică fără să spună nimic și se uită la Ernst. Acesta nu se urni:

— Veghez la căpătâiul prietenului meu.

După-amiază sosi sicriul. Ernst nu permise nimănui să se apropie de Fritz. Îl culcă cu mâinile lui în sicriul de zinc căptușit cu scânduri, în care urma să rămână până va fi transportat la crematoriu. Apoi duseră sicriul în atelier.

Doamna Heindorf trimise câțiva arbuști de dafin. Atelierul era plin de coroane și flori. Ernst cumpără toți trandafirii din oraș acoperind aproape cu ei sicriul.

Așa sosi și ultima seară înainte de transport. În jurul sicriului ardeau zece lumânări mari, galbene. Ernst stătea de veghe. Se ghemui la capătul dinspre picioare al sicriului nedesprinzându-și ochii de pe fața îndrăgită. Se lăsă noaptea. Cerul era plin de stele care sclipeau și licăreau ca în basme.

— Fritz, îți dormi somnul cel de veci. Eşti mort... mort... o, ce cuvânt îngrozitor... trăieşti doar în amintirea mea... vei deveni tot mai palid, până când umbrele întunecate şi reci mă vor chema şi pe mine. Prietene drag, este prima ta infidelitate, căci nu m-ai luat şi pe mine cu tine. Ascultă-mă pentru ultima dată: Îți jur credință... fidelitate față de mine însumi, aşa cum pretindeai tu. Ah, prietene drag... nu... să nu-ți dormi somnul cel de veci de unul singur!

Ernst intră în cuibul visurilor şi desprinse de pe perete tabloul.

— Tablou dulce, nostalgia care te chema a amuțit, gura din care ieşeau cântecele ce te învăluiau a murit. Ce să mai cauți aici fără el... Hai, să-l însoțeşti pe ultimul drum.

Ernst se duse cu tabloul în atelier.

— Să nu porneşti singur pe ultimul drum, Fritz. Visul dorurilor tale este alături de tine.

Apoi puse tabloul în sicriu, aduse şi toate scrisorile lui Lu şi le aşează în mâinile lui Fritz. Şi continuă să privească fața dragă, cu ochi uscați şi fierbinți, până când sosiră şi ceilalți. Mai târziu apărură cioclii. Ernst se ridică.

— Nici o carte nu va relata despre acest om, nici o cronică nu va consemna existența sa. Vântul va bate deasupra mormântului său, şi în scurt timp nu va mai şti nimeni unde se află. Cu toate acestea, el a fost jelit cum nici un rege nu este jelit. Căci este mai mult decât atât... pierderea aceasta este mult mai profundă. Cutremurați-vă cu toții: Cel ce zace aici a fost *un om adevărat!*

Ernst luă ustensilele de la cioclii și nu permise nimănui să pună mâna pe sicriu. Toți izbucniră în lacrimi când Ernst acoperi sicriul și bătu piroanele în capac. Ochii lui rămaseră uscați, doar două picături de sânge se prelingeau din buzele sale. Sicriul fu scos afară.

Ernst rămase în atelier până la plecarea lui Elisabeth. Deodată auzi pe cineva plângând cu disperare:

— Unchiule Fritz! Dragă unchiule Fritz! Am rămas iar singură.

Trix Bergen îngenunchease la catafalcul pe care stătuse sicriul.

La ora prânzului sicriul ajunse la crematoriul din Bremen fiind expus în hala pentru incinerări. Ernst cântă la orgă. Angajații nu auziseră încă niciodată pe cineva cântând în acest fel. Valurile de sunete exprimau o durere nestăpânită din care se înfiripa cântecul: „Din anii tinereții", amplificându-se într-un crescendo impetuos, pentru a trece apoi, cu o delicatețe plină de melancolie, în melodia lui Fritz: „Ești primăvara – viața mea/Ești tot ce am pe lume..."

Întors acasă, Ernst se îmbolnăvi de febră cerebrală. Timp de șase săptămâni se zbătu între viață și moarte. Elisabeth îl internă la spitalul în care lucra și îl îngriji. În fine sosi și ziua când se ridică iar din pat. Era un om frânt. Stătea zi de zi la soare, pe verandă, citind și recitind scrisorile și poeziile lui Fritz. Mâhnirea îl făcuse foarte taciturn. Pe Elisabeth o venera așa cum un cerșetor venerează o sfântă. Nu putea înțelege cum de

traiectoria ei curată se putuse încrucișa la un moment dat cu traiectoriile sale întunecate. Dăinuise încă o ușoară zvâcnire dureroasă care se manifesta ori de câte ori se uita, dus pe gânduri, după ea. În această perioadă descoperi o poezie a lui Fritz, scrisă cu creionul pe hârtie neagră:

Din întuneric dacă vii
Învață-te iar cu lumina –
Uimit rămâne cerșetorul
Coroană dacă-i pui pe creștet.

Am stat atâta timp, iubito,
În întunericul cel negru
Că-n strălucirea de afară
Mizeria nu o pot uita.

Găsi de îndată și melodia adecvată – sunete tărăgănate, melancolice, sumbre – și îi dădu lui Elisabeth notele.

După două săptămâni se simți restabilit și o luă, cu pași ieșiți, pe drumul cunoscut care ducea la cuibul visurilor. Îl aștepta de mult o scrisoare din Leipzig, scrisă de Eugen. Amicul său punea tot felul de întrebări, relata despre una și alta, iar la sfârșit îi comunica: Lanna Reiner se logodise cu prințul Rasnikow.

Ernst zâmbi obosit. Deci se încheiase și povestea asta. Se mira cât de repede poate să treacă în viața asta ceva ce cu puțin în urmă reprezentase atât de mult.

— Îmi simt inima golită, se gândi mâhnit. Ai luat totul cu tine, Fritz.

Amurgul se prelingea prin lucarnă. Ernst se cuibări în fotoliu ascultând vocile tainice din jurul său. Pereții șopoteau și viețuiau, încăperea își povestea istorioarele în timp ce se lăsa întunericul.

— Nu te pot uita, Fritz, spuse Ernst încet. Ție îți aparținea totul deoarece erai un mare cunoscător al sufletului omenesc. Sufletul... mi-am irosit sufletul, gemu, adăugând apoi încet: Fritz, ajută-mă să-mi regăsesc sufletul... ce vis greu mă apasă... oare acest sacrificiu a fost necesar ca să mă trezească?

Ernst rămase acolo până când noaptea pătrunse prin lucarnă. Scormoni printre cărțile și scrisorile vechi.

— Fritz, dragul meu, cui să-i împărtășesc durerile și bucuriile vieții mele...? Deodată exclamă: Elisabeth... Mignon... iubita sufletului meu... te-am pierdut și pe tine, am pierdut totul, totul e cenușiu și mort.

În seara următoare se întâlniră cu toții în cuibul visurilor. Afară ploua și era răcoare. Picăturile de ploaie se izbeau de fereastră.

Toți erau destul de tăcuți.

— Ce ciudat este acum, spuse Paula, de parcă ar fi dispărut sufletul camerei.

— A dispărut liantul. Noi suntem doar piesele componente. S-a rupt veriga care ne unea, răspunse Fried.

Ernst le citi fragmente din ultima scrisoare a lui Fritz. Apoi spuse trist:

— Moartea este moarte. Nu-l mai vedem niciodată.

— Nu, spuse Elisabeth cu o voce fermă. Moartea nu înseamnă moarte. Circuitul vieții este etern și inepuizabil. Amintirea sa, sufletul său trăiesc mai departe în

noi. El vieţuieşte în noi. Întinerit. Nu uitaţi cuvintele lui: Totul este înfrăţit cu voi: copacul din crâng, norul de pe cerul înserării, vântul care adie în pădure. Trebuie să vă simţiţi înfrăţiţi cu toate. Şi nu uitaţi de povaţa sa: De la *eu* la *tu*, apoi la universal. El realizase de multă vreme trecerea de la *eu* la *tu*. Acum a ajuns la ultimul popas al circuitului: la universal. Iar prin universal se întoarce iarăşi la *eu*. El este peste tot: Când mă uit la stele ştiu că este acolo, când mă uit la nori îl simt acolo, ca o consolare. Este pretutindeni; şi în mine. În flori, în pietre, în furtună şi în linişte. Noaptea luna îşi trimite razele în iatacul meu: este Fritz. Iar soarele îmi zâmbeşte în timpul zilei: este Fritz. Nu există separare pe lumea aceasta. Apropierea corporală a fost înlocuită cu distanţa pe plan spiritual. Este greu, dar îl avem totuşi printre noi! În noi! Şi vrem să păstrăm în noi amintirea sa şi moştenirea sa, să ne sprijinim unul pe altul în lupta dusă împotriva vicisitudinilor vieţii şi a uraganelor din noi înşine.

Ernst o urmărise uluit. În inima sa pătrundea încet o boare de consolare. Oare cea care vorbise era Elisabeth?

— Cum te-ai... schimbat! bâigui.

Elisabeth continuă:

— A sosit urna cu cenuşa celui drag. O vom ţine trei zile în cuibul visurilor, înconjurată de trandafiri, iar apoi o vom înmormânta în grădină, acolo unde înfloresc trandafirii, garoafele şi florile de mac pe care le-a iubit atât de mult.

După care puse cu grijă urna în mijlocul trandafirilor.

Ernst spuse:

— Nu este posibil ca în recipientul acesta micuț să se afle tot ce a mai rămas dintr-un om. Fritz, dragul meu, unde ești?

Ernst luă urna în mână trăgând cu urechea. Auzi fâșâitul cenușii. Și înțelese definitiv că Fritz murise și renăscuse; căzu într-un scaun și începu să plângă – pentru prima dată de la moartea lui Fritz. Un plâns nestăpânit, eliberator.

Apoi aduse ultima sticlă de vin roșu și șase pahare.

— Șase, spuse cu vocea înecată în lacrimi umplând paharele. Unul pentru tabloul dulce, iar unul... unul pentru el.

Ernst luă o fotografie de-a lui Fritz și o prinse de perete, pe locul unde stătuse atârnat tabloul.

— Timpul... spuse zâmbind trist. Tabloul cel dulce a murit, cel măcinat de dorul lui și-a găsit liniștea veșnică. Nostalgia nouă cere un tablou nou. În curând se va liniști și aceasta și nici din noi nu va mai rămâne decât amintirea într-o inimă care ne-a iubit foarte mult. Viața ni se scurge printre degete. Omul nu-și dă seama cât de prețios este ceea ce are... Își dă seama de-abia după ce pierde ceea ce a avut și începe să se tânguiască. Să ne luăm tinerețea în mâini, înălțând-o spre lumină. Ai dreptate, Elisabeth. Tot ce-a fost luminos în el continuă să viețuiască în noi, ca moștenire lăsată de el. Și nu îi cinstim memoria tânguindu-ne ci trăind așa cum ne-a învățat el. Iar acum, să bem ultimul pahar în amintirea tabloului dulce și paharul cu lacrimi în amintirea sa și a legământului nostru!

Ciocniră solemn și își goliră paharele.

Ernst aprinse cu mâini tremurânde lumânări în fața fotografiei celui dus. Licărul flăcăruilor își arunca reflexele dând impresia că fotografia trăiește; ochii străluceau iar buzele zâmbeau blajin.

Se lăsa încet întunericul. Totul era ca odinioară – doar el lipsea. Și, în ciuda intențiilor bune, începură, totuși, cu toții, să plângă.

Primăvara pe care Fritz ar fi dorit atât de mult să o mai apuce își arăta peste tot opulența. Pițigoii ciripeau din răsputeri, ciocârliile chiuiau, copacii fremătau, vântul aducea lumină.

Se apropia vara.

Ernst nu observa nimic din toate acestea. Își petrecea timpul în cuibul visurilor și compunea. Nu înregistra primăvara, simțea doar că dacă nu va mai putea compune se va da la fund. Lucra la un opus mare, închinat memoriei lui Fritz. Când scăpa penița din mână și se rezema, obosit, de speteaza scaunului, viața lui de până acum i se perinda prin fața ochilor ca o stafie rătăcită. Totul trecuse, totul se irosise, nu mai rămăsese decât un singur lucru: iubirea nemărturisită pentru Elisabeth. Nu putea pricepe cum de fusese în stare să fie atras, chiar și numai o clipă, de Lanna. Nu o mai văzuse de mult pe Elisabeth.

În sfârșit termină prima variantă a opusului său. În ziua când puse penița jos dezmorțindu-și membrele sosi o scrisoare de la dirijorul Bonn; acesta îi oferea un post de capelmaistru la München, în condiții foarte avantajoase. Ernst puse deocamdată scrisoarea deoparte.

Opusul încheiat îl făcea să se simtă sufocat între cei patru pereți. Ieși în oraș și constată că venise vara.

Se plimbă de-a lungul meterezelor, prin parcuri, mirându-se cât de ușoară își simțea, după multe săptămâni, inima.

Deodată o zări pe Elisabeth. O ajunse repede din urmă și îi spuse aproape în vechiul ton:

— Vino cu mine, Elisabeth. Am terminat ceva frumos. Hai, vino!

Elisabeth îl privi uimită. Era iar vechiul Ernst, chiar dacă mai liniștit, mai maturizat.

— Să mergem la cuibul visurilor.

Pe drum îi povesti despre opusul comemorativ.

— Nu este un requiem, Elisabeth. Ar putea fi mai degrabă o lucrare dramatică.

Urcară scările spre atelier. Ernst aduse notele și le puse pe pian.

— Am primit de curând, de la Tribunal, și testamentul lui Fritz. Este scurt: Las tot ce am prietenului meu Ernst Winter. Mai dispunem jumătate de an de cuibul visurilor. Iată știma pentru solistă. Totul se bazează pe o succesiune de poezii de-ale lui Fritz și pe alte versuri. Cu acompaniament de orchestră, soliști, cor. Alegorii de-ale vieții, prezentate pe scenă. Prima temă este: trandafirii, florile iubirii lui. Sala este cufundată în întuneric, ca la o reprezentație de teatru. Orchestra intonează încet un preludiu. Un flaut argintiu plutește deasupra murmurelor acordului de septimă în sol-bemol major. Coboară apoi în terțe lente ca picăturile unei fântâni arteziene, iar muzica de fond a corului în surdină este deodată domi-

nată de o voce pătimașă de alto: „Trandafiri, florile iubirii". Ernst cânta și explica în același timp:

— Cortina se ridică. În lumina crepusculară albăstruie o femeie aplecată deasupra unei urne funerare din marmură, înconjurată de trandafiri. Încetul cu încetul se face lumină. Cortina se lasă în jos. Acesta este prologul.

Intră din plin orchestra cu acorduri prelungite. Printre ele o harpă în re-bemol major. O vioară începe să jubileze ca o ciocârlie. Cortina se ridică. Zorii zilei... marea. În fața talazurilor un om, o siluetă neagră. Își desface brațele înspre soare. O voce bărbătească intonează rugăciunea către soare. Tabloul al doilea: Creația. Intră orchestra, o voce bărbătească începe, acompaniată de o voce de femeie; intră și alte voci și în cele din urmă un vuiet: Cântecul Creațiunii.

Tabloul al treilea: Ziduri care se profilează în bătaia lunii; deasupra două mâini împreunate. Fagoții se tânguiesc de nostalgie. O voce grea plutește, alunecă deasupra arpegiilor sonore ale orchestrei care plânge. O melodie îndurerată hohotește cenușiu și se pierde.

Parfum de liliac în noaptea luminată de lună. Zăpadă argintiu-roșiatică și pianissimo-ul viorilor. Sub tufele de liliac un bărbat stă îngenuncheat în fața unei femei. Viorile intonează cântece de dragoste... crescendo... izbucnire de bucurie... un motiv întunecat atacat de violoncele... despre visuri fremătătoare. Crescendo – jubilare – lumină și har. Bărbatul stă în picioare, femeia se sprijină de umărul său. Lumina strălucește, fericirea dogorește, imnul dragostei se înalță dominator.

Renunțare. La o masă un bărbat sprijinindu-și în mâini capul, cu o figură descompusă. Orchestra bol-

borosește surd. Disonanțe confuze, tăioase se rostogolesc. Bărbatul își ridică ochii... un vis scurt, fericit, zboară prin fața sa; capul îi cade iar pe piept. Plânsete și întrerupere bruscă.

Următorul tablou: Amurg albăstrui. Piscuri înzăpezite. În față urna. Orchestra tace minunat în acorduri violete, prelungite. Încetul cu încetul apar stelele. Ultimele melodii în cromatism rece. Piscurile înzăpezite încep să scânteieze. În curând devine vizibil și prim-planul. Un bărbat culcat. Se ridică pe jumătate, ascultă cu atenție. În spatele unui văl albastru apare o făptură miraculoasă. Amurgul și muzica devin tot mai argintii, mai sonore, mai fremătătoare. Pe fruntea omului: strălucire argintie și mântuire; s-a ridicat. Îngenunchează. Făptura se apleacă spre el. Umanitate. Se lasă întunericul. O melodie înceată: „Ești primăvara, viața mea..." Făptura se îndreaptă spre urnă și depune pe ea trandafiri. Cade cortina. Orchestra amuțește în sunetele fericite ale harpei.

Ernst era agitat, de parcă ar fi avut febră. Pe obraji îi apăruseră pete roșii. Fascinată, Elisabeth își aplecase capul spre el, urmărind partitura. Se lăsa întunericul.

— A murit, a murit! exclamă deodată Ernst copleșit de durere. Am pierdut totul, totul. Aceasta este ultima mea lucrare după care vreau să mor și eu, ce rost mai are viața mea? Tot ce am iubit zace în morminte. Mi-am irosit șansele în mod nechibzuit și am pierdut. Vreau să mor, spuse cu o voce surdă. Știu acum pe ce cale trebuie să o apuc.

— Vei trăi, spuse vocea din întuneric.

— Dar, Elisabeth! Am pierdut totul. Fritz a murit, gemu, a murit. Iar tu... ah, tu, Elisabeth... Ernst era disperat:

— Spune-mi un singur lucru, Elisabeth. Căci mă chinuiește și mă torturează în nopțile de insomnie. Spune-mi că m-ai iertat pentru ceea ce ți-am făcut. Altfel mă prăpădesc din cauza disprețului pe care îl resimt față de mine însumi. Și o să mă retrag în liniște, ca să nu mai intersectez drumul tău neprihănit.

Elisabeth pălise.

— Totul este în ordine, Ernst.

Acesta scutură disperat din cap și spuse chinuit:

— Nu știi încă?

— Dar te iubesc, Ernst...

Ernst exclamă îndurerat:

— Elisabeth, nu fii atât de crudă... nu mă face să-mi dau și mai bine seama de ceea ce am pierdut! Nu-mi fă renunțarea mai grea decât este!

Soarele care asfințea țesuse o aureolă în jurul părului lui Elisabeth, reflectându-se și în ochii ei.

— Te iubesc, Ernst!

— Elisabeth!, scaunul se răsturnă cu zgomot. Nu știi încă... am cunoscut o altă femeie... te-am trădat, te-am... te-am dezonorat în fel și chip.

Elisabeth se înălța în fața lui într-o măreție liniștită iar vocea ei minunată răsuna în camera întunecată:

— Știu totul... Ernst!

Ernst căută un punct de sprijin:

— Tu? Tu știi... totul? Știi și că... pe această femeie...?

— Totul, Ernst.

El se dădu cu câțiva pași înapoi:

— Şi spui... susţii totuşi că... Elisabeth, continuă gâfâind, nu este... nu este posibil... tu...! Apoi strigând: Elisabeth! Mor dacă nu este adevărat!

— Dar, te iubesc, Ernst!

Un ţipăt de bucurie, un hohot de plâns, bâiguind, sughiţând, jubilând:

— Elisabeth!!! Mignon! şi Ernst căzu în genunchi în faţa ei.

— Iubitul meu... tu...

— Mignon... Mignon... Mignon!

Se întunecase de-a binelea.

— Spune-mi, iubito, cum de mă poţi ierta? Pe mine? Un cerşetor... un păcătos?

— Nu a fost vorba de un păcat, doar de o rătăcire. Nici măcar de o rătăcire, ci de un drum pe care a trebuit să-l urmezi, de un drum prin noapte. Dar te-ai regăsit.

— În tine, iubito.

— De la *eu* la *tu,* spuse Elisabeth dusă pe gânduri.

— Ah, ce păcat că nu a apucat şi Fritz momentul acesta!

— Ştia că se va întâmpla aşa.

— Ştia? Fritz... prietene... înseamnă că moartea ta a fost manifestarea supremă a fidelităţii. Prin moartea ta m-ai readus pe drumul cel drept, înapoi la mine însumi. O, Fritz... Hai, vino!

Intrară amândoi în „cuibul visurilor". Ernst aprinse lumânările în colţul lui Beethoven, în faţa fotografiei celui dispărut. Razele lor aruncau reflexe aurii pe faţa de madonă a lui Elisabeth.

Ernst se uită la ea. Şi se simţi copleşit de conştiinţa fericirii sale, dându-şi seama că după atâtea rătăciri găsise drumul spre casă, că sosise şi pentru el momentul mântuirii. Îşi puse braţul în jurul umerilor lui Elisabeth şi spuse cu o voce gravă:

— Fritz, dragul meu prieten, copiii tăi au ajuns la liman... graţie ţie. Mi-am regăsit busola, Fritz. Am găsit fericirea... tu... Eu sunt tu.

Pâlpâirile lumânărilor îşi aruncau reflexele pe fotografia de pe perete. Şi aveai impresia că ochii întunecaţi lucesc, iar pe buze înfloreşte un zâmbet blajin.

Observaţii editoriale

Textul porneşte de la prima versiune originală tipărită, care este şi singura în momentul de faţă: *Die Traumbude. Ein Künstlerroman* Dresda, Editura Die Schönheit, 1920 (Biblioteca Schönheit, volumul patru).

S-au respectat întocmai caracteristicile textului, mai ales scrierea uneori neobişnuită a numelor proprii şi a neologismelor, operând doar o unificare şi standardizare. S-au corectat erorile şi greşelile evidente de tipar. În ortografie s-a intervenit doar în cazurile clare de erori întâmplătoare. Cuvintele latineşti din original sunt redate cu caractere cursive. S-a unificat punctuaţia, mai ales introducerea dialogului şi ghilimelele, dar s-a menţinut utilizarea liniuţei de pauză în loc de alte semne de punctuaţie.

S-a modificat modalitatea de a numerota capitolele (*Capitolul întâi etc.*) pentru a o asimila cu numerotarea cu cifre romane utilizată şi în celelalte texte din această ediţie.

Pe ultima pagină a primei ediţii găsim următoarea observaţie: „Poeziile de la paginile 66, 70, 163, 203 sunt scrise de Fritz Hörstemeier". În ediţia de faţă este vorba despre poeziile de la paginile:

71 Eşti primăvara, viaţa mea
75 Ore-nserate – o, lume a mea!
164 Seară
204 Din întuneric dacă vii

Note explicative·

Cuibul visurilor (1920)

După succesul răsunător al romanului *Pe frontul de vest nimic nou* (Im Westen nichts Neues) Remarque şi-a trecut mai întâi sub tăcere publicaţiile anterioare, după care le-a repudiat considerându-le păcate ale tinereţii. În 1929 editorul său, Ullstein, a cumpărat cică toate exemplarele existente ale primului roman *Cuibul visurilor* (Die Traumbude), apărut încă sub adevăratul nume al autorului, Erich Remark, şi le-a dat la topit. Acest *roman din mediul artiştilor* nu se potrivea cu imaginea noului Remarque, care urma să facă furori cu prezentarea foarte realistă a celor două războaie mondiale. În felul acesta, primul roman al lui Remarque a fost dat uitării, fiind reeditat, pentru prima dată în Germania, în volumul de faţă. Iată de ce au rămas necunoscute atât motivaţia genezei sale cât şi începuturile literare ale lui Erich Maria Remarque.

Protagoniştii primului roman al lui Remarque – scris între 1918 şi 1920 – sunt pictorul *Fritz Schramm* care a adunat în jurul său un cerc de tineri cu ambiţii artistice, şi studentul la muzică *Ernst Winter.* În Ernst Winter

recunoaştem fără nici o dificultate alter-ego-ul lui Remarque; iar modelul nedisimulat al lui Fritz Schramm este poetul şi pictorul din Osnabrück *Fritz Hörstemeier.*

Friedrich Hörstemeier s-a născut la 28 februarie 1882 lângă Osnabrück. Se califică mai întâi ca pictor, la Berlin, apoi cutreieră câţiva ani Germania şi Italia de nord. În urma contractării unei tuberculoze pulmonare se stabileşte la Osnabrück, amenajându-şi un mic atelier – în care şi locuia – deasupra tâmplăriei de mobile a fratelui său. Câştigă cele necesare pentru un trai modest din vânzarea unor tablouri florale şi a unor ilustrate făcute după tablourile sale. Pe lângă pictură se îndeletniceşte şi cu fotografiatul şi scrie poezii. Înaintea izbucnirii primului război mondial îşi publică poeziile în „Osnabrücker Tageblatt" şi în revista din Dresda „Die Schönheit". Această „Revistă pentru artă şi viaţă, prevăzută cu ilustraţii" – după cum indică subtitlul – a fost înfiinţată în 1903 ca parte componentă a mişcării pentru reformarea vieţii. Atât poeziile lui Hörstemeier cât şi fotografiile, precum şi jurnalul anilor 1904-1907 (din păcate dispărut) şi însemnările zilnice vădesc influenţa curentului care preconiza cultivarea nudismului şi reformarea modului de viaţă; astfel că şi viaţa lui s-a orientat spre obiectivele acestei mişcări. În testamentul redactat în 1914, cu patru ani înainte de deces, găsim următorul pasaj:

> Părăsesc bucuros această lume. Viaţa a fost rea cu mine fiindcă nici eu nu am putut fi bun cu ea. Un om bolnav nu are ce căuta printre cei sănătoşi; căci păgubeşte şi este păgubit; ar trebui să se sinucidă de

timpuriu sau să fie omorât. – Poate că voi reveni la un moment dat reincarnat într-un om sănătos şi mai bun, iar atunci voi înfăptui idealurile care mi-au fost hărăzite de pe acum şi pentru care a trebuit să trăiesc şi să mor: adevărul, dreptatea şi frumuseţea.

Prietenii îl descriu pe Hörstemeier ca pe un om foarte sensibil, generos şi modest. În comparaţie cu contemporanii era însă un excentric, izolat în cadrul societăţii datorită faptului că se retrăsese din biserica catolică, ducea o viaţă de vegetarian, practica o artă „interiorizată" şi, în plus, mai era şi tuberculos.

Dar probabil că tocmai aceste aspecte l-au atras pe tânărul Remarque în 1915 când a făcut cunoştinţă cu Hörstemeier care era cu şaisprezece ani mai în vârstă ca el. La începutul relaţiei cu Hörstemeier, Remarque frecventa preparandia catolică (1912-1915), cursurile pregătitoare – în trei trepte – pentru seminarul pedagogic catolic al învăţătorilor. Într-un interviu dat la 26 noiembrie 1929 lui Wilhelm Scharp pentru „Kölnische Zeitung", după succesul repurtat cu romanul *Pe frontul de vest nimic nou,* Remarque îşi justifică alegerea profesiunii spunând că pentru fiul unor mic-burghezi neînstăriţi aceasta era una din puţinele posibilităţi de a scăpa, prin cultură, de sărăcie şi statusul impus de originea socială.

Nu am găsit nici acasă nici la şcoală înţelegere pentru visurile mele despre o lume situată în afara cercului meu; şi nu am avut parte nici de o îndrumare în încercările mele de a mă descurca în universul cărţilor.

Singurul viitor imaginabil în aceste cercuri era cel de diriginte al poştei, învăţător sau farmacist.

În persoana lui Hörstemeier Remarque a găsit un prieten mai în vârstă care îi arăta înţelegerea mult râvnită şi îl putea ajuta să se orienteze în viaţă. Mica sa locuinţă de la atelier – care a primit de-abia în romanul lui Remarque numele de „cuibul visurilor" – devenise un loc de întâlnire zilnică pentru Remarque şi mai mulţi tineri din Osnabrück, cum ar fi: Friedel Vordemberge, Fritz Erpenbeck, Pauline Spencker şi Erika Haase. Ei făceau muzică, recitau poezii şi ascultau opiniile „unchiului Fritz" – căci aşa îl numeau pe Hörstemeier tinerii săi prieteni – despre viaţă, frumuseţe şi artă. Deşi părinţii nu erau totdeauna încântaţi de relaţiile copiilor lor cu „excentricul" Hörstemeier, tinerii găsiseră în el un ideal şi anume un om care trăia în conformitate cu convingerile sale, fără să facă compromisuri. Fritz Hörstemeier le transmitea receptivitatea sa deosebită pentru frumosul din artă şi natură dându-i o expresie artistică proprie.

Din cercul lui Hörstemeier făceau parte cel puţin trei artişti care s-au bucurat mai târziu de renume şi succes: Erpenbeck, Vordemberge şi Remarque. Hörstemeier l-a îndrumat pe Erpenbeck spre cariera de pictor, dar sfatul său a fost respins de tatăl tânărului, cariera fiind considerată ca prea nelucrativă. Începând cu anul 1912 Erpenbeck a lucrat ca figurant la teatrul din Osnabrück, iar după participarea, ca voluntar, la primul război mondial a devenit actor şi critic teatral. Fiind comunişti, Erpenbeck şi soţia sa Hedda Zinner emigrează în 1933

în Cehoslovacia, apoi în U.R.S.S. revenind în Republica Democrată Germană de-abia după al doilea război mondial. Erpenbeck activează la început ca actor și critic teatral în R.D.G., mai târziu devine cunoscut ca autor de romane detective bucurându-se de mare succes. Friedel Vordemberge începe încă înainte de înrolarea sa în armată (1917) studiul artelor plastice la Weimar. În 1920 este scenograf la teatrul din Osnabrück; după doi ani pleacă ca pictor la Köln, unde, după al doilea război mondial, predă studiul artelor plastice iar din 1959 devine director al școlilor de meserii din Köln. Erika Haase se căsătorește cu un olandez și se mută la începutul anilor douăzeci la soțul ei, în Olanda; iar Paula Spencker se stabilește în aceeași perioadă, cu soțul ei, pe o moșie din Pomerania. Dar și după căsătorie și nașterea a cinci copii continuă să scrie aproape zilnic poezii. Remarque și-a publicat prima lucrare în proză în 1916: *Din patrie. Despre bucuriile și greutățile organizației militare de tineret* (Aus der Heimat. Von den Freuden und Mühen der Jugendwehr. Vezi vol. IV), deși în această perioadă spera încă – întocmai ca Ernst Winter din *Cuibul visurilor* – să poată face carieră ca pianist sau compozitor.

Remarque se introduce în roman nu numai pe sine însuși și pe Fritz Hörstemeier, ci și pe prietenii și prietenele din grupul care se aduna în „cuibul visurilor"; și se îndepărtează foarte puțin de realitate. Pauline Spencker este modelul pentru *Paula.* Ea îi scrie încă în 1968 lui Remarque o scrisoare care începe cu cuvintele: „Dragă Erich, îți scrie *Paula*". Friedel Vordemberge de-

vine în roman *Fried* cel liniştit. Vordemberge se ocupa de artă încă dinainte de înrolarea sa în armată (în 1917). Remarque urma pe atunci cursurile seminarului pedagogic. El preia de la prietenul său perseverenţa şi fermitatea cu care îşi urmărea obiectivele profesionale atribuindu-i-le lui *Ernst Winter,* astfel încât personajul *Fried* rămâne în roman mai palid şi mai puţin conturat. Erika Haase, prietena din tinereţe a lui Remarque, este parţial modelul pentru *Elisabeth Heindorf,* iar actriţa Lotte Preuß din Berlin – pe care Remarque o cunoscuse în timpul sau cu puţin înaintea primului război mondial – îl inspiră pentru figura cântăreţei *Lanna Reiner* din roman. Lolott – aşa o numea Remarque pe Lotte Preuß – era confidenta sa; ei îi trimitea însemnările zilnice şi poeziile şi ea a sprijinit şi încurajat dorinţa lui de a deveni scriitor.

Fritz Hörstemeier moare la 6 martie 1918. Romanul *Cuibul visurilor* apare în 1920, la doi ani după moartea prietenului. Cartea este dedicată *memoriei lui Fritz Hörstemeier şi Lucile Dietrichs.* Întocmai după cum, în roman, moartea lui Schramm are drept rezultat o prelucrare artistică a acestei pierderi, tot aşa moartea lui Hörstemeier declanşează scrierea primului roman al lui Remarque. În plus – ca în cazul multor altor colegi de generaţie – şi în cazul lui Remarque primul război mondial a determinat o reorientare a proiectelor de viitor. Tânărul este înrolat la 21 noiembrie 1916, îşi întrerupe studiile, iar în luna iunie a anului următor este trimis pe frontul de vest, în Belgia. Aici este rănit, la 31 iulie 1917, de mai multe schije de obuz, în piciorul stâng, braţul drept şi la gât. Până la sfârşitul războiului rămâne la spi-

talul Sf. Vinzenz din Duisburg. În septembrie 1917 pleacă la Osnabrück, la înmormântarea mamei sale și înregistrează schimbările care au survenit în orașul său natal în urma războiului. În toamna anului 1917 începe să scrie un *roman* despre război. Se interesează de destinele altor tovarăși de suferință de la spital și îl roagă pe prietenul și camaradul Georg Middendorf să-i relateze despre câteva evenimente de pe front (vezi vol. V: Scrisori către Georg Middendorf). Dar când Fritz Hörstemeier moare, și el, la o jumătate de an după decesul mamei, Remarque abandonează acest proiect de roman. Publică în același an poezia *Ich und Du* (Eu și tu) care poate fi interpretată ca un rămas-bun de la Hörstemeier (vezi vol. IV).

În august 1918 Remarque începe să facă însemnări într-un jurnal pe care îl continuă până cu puțin timp înainte de externarea din spital (vezi vol. V). Remarque își exprimă aici de repetate ori sentimentul de însingurare afectivă și intelectuală provocată de pierderea prietenului: „*Fritz, singurul căruia îi puteam dezvălui ambiguitatea sufletului meu! Singurul care analiza alături de mine enigmele sufletului meu!* (15.08.1918). O reîntoarcere în lumea tinereții devine imposibilă mai ales în urma decesului lui Fritz Hörstemeier. În acest moment nu putem vorbi încă de o experiență traumatizantă a războiului. La 13 octombrie 1918 Remarque notează:

> Este pace! Nu ne bucurăm prea tare de ea. Lumea se obișnuise deja cu războiul. Era cauzator de decese întocmai ca orice altă boală. Ceva mai grav ca tuber-

culoza pulmonară. Nici eu nu mă bucur cu adevărat. Nu știu nici eu de ce. Mă familiarizasem deja cu ideea de a merge iar pe front. Acum mi-e ciudă că nu se alege nimic. Ei bine, cine știe, poate totuși. Apoi mă bucur cu toate acestea că va urma o perioadă de pace. Dar am și un sentiment de îngrijorare: S-au schimbat toate, Fritz a murit, nu mai am relații cu adevărat apropiate față de nimeni – totul este fals, denaturat, sfâșiat – iată cum începem iar o viață pe care odinioară o părăsisem atât de veseli și fericiți.

În romanul *Cuibul visurilor* Remarque resuscitează această viață „veselă și fericită".

Munca la roman se extinde pe perioada de doi ani de dezorientare în care „totul este fals, denaturat, sfâșiat". Primele publicații ale lui Remarque apar începând cu anul 1918; tânărul spera să aibă succes ca scriitor. În același timp are probleme din cauza portului cică ilegal al decorației „Crucea de fier" I care i se conferise în timpul ședерii la spital „pentru acte deosebite de vitejie cu ocazia atacului asupra [...] localității Thorhout din Flandra". De fapt, Remarque purtase în toamna lui 1918 fără aprobare oficială crucea de Oldenburg și uniforma de ofițer. Din ianuarie 1919 Remarque își continuă studiile pentru a deveni învățător. Împreună cu viitorul său biograf Hanns-Gerd Rabe – care frecventa seminarul pedagogic evanghelic – apără interesele „seminaristului din timpul războiului" în fața colegiului școlar al landului, din Hanovra, și în fața ministerului prusac al cultelor din Berlin. Remarque își încheie studiile în iunie 1919 și organizează tradiționala „festivitate a trandafi-

rilor" – serbarea de absolvire a seminariştilor după ce promovau examenul final – în sala de recepţii Piesberg din Osnabrück. Începând cu luna august a aceluiaşi an lucrează opt luni ca profesor suplinitor în localitatea Lohne de lângă Lingen. În acest târguşor lipsit de un teatru şi de orice viaţă culturală a fost probabil scrisă cea mai mare parte a romanului *Cuibul visurilor*. După încă două perioade de suplinire la şcolile din Klein Berßen şi Nahne romanul *Cuibul visurilor* vede lumina tiparului la editura Schönheit din Dresda fără să se bucure de un ecou deosebit. Nu sunt cunoscute recenzii pe marginea lui. Remarque renunţă la activitatea pedagogică în noiembrie 1920 şi încearcă – la început fără succese notabile – să-şi câştige existenţa ca ziarist şi scriitor.

Şi totuşi, cu ajutorul acestui prim roman *Cuibul visurilor* Remarque s-a „eliberat" în scris de ceea ce îl apăsa. Romanul reuneşte trei motive: sublimarea artistică a morţii lui Fritz Hörstemeier, „sublimarea" experienţelor războiului – chiar dacă pentru moment doar în forma refulării şi a refugiului temporar în lumea intactă dinaintea războiului – şi decizia de a-şi urma vocaţia de scriitor.

Intersectările dintre realitate şi ficţiune ne arată că atât protagonistul primului roman cât şi autorul însuşi au luat această decizie nu numai din dorinţa de a se dedica artei. Atât în roman cât şi în însemnările zilnice ale lui Remarque decizia este înfăţişată ca un fel de misiune de a duce mai departe opera de o viaţă a prietenului „unchiul Fritz". Probabil că acesta este şi motivul pentru

care Remarque a predat revistei „Die Schönheit" pentru publicare poezii de-ale lui Hörstemeier după moartea acestuia („Stunden am Abend" 1919; „Gebet" 1919; „Seele" 1921); el era revoltat de modul inadecvat – după părerea sa – în care fraţii lui Hörstemeier mânuiau moştenirea literară a poetului. Remarque introduce în roman şi alte poezii de-ale lui Hörstemeier, atribuind personajului *Schramm* concepţia de viaţă şi idealurile artistice ale prietenului. Cât de mult l-au preocupat pe Remarque ideile lui Hörstemeier reiese clar din lectura Jurnalului. Pasaje întregi reapar în roman – unele chiar cuvânt cu cuvânt – ca păreri sau opinii de-ale lui *Fritz Schramm*. Ceea ce nu putem însă reconstitui este dacă teoriile retorice ale lui Remarque despre anumite teme, precum şi stilul său uşor exaltat sunt sau nu sunt influenţate de Hörstemeier. În orice caz, Remarque i le atribuie modelului său, respectiv ficţionalizării lui în persoana lui Fritz Schramm. Personajele, respectiv caracterele Remarque/*Winter* şi Hörstemeier/*Schramm* se intersectează şi în alte privinţe. În Jurnal Remarque analizează amănunţit sentimentele sale pentru o femeie cu numele de Lucia sau Lu. Probabil că aceasta era identică cu Lucile Dietrichs, căreia îi este dedicat, alături de Fritz, romanul *Cuibul visurilor.* Este mai puţin interesant să urmărim dacă viaţa lui Remarque se suprapune cu însemnările din Jurnal sau cu prezentarea din roman. Ne atrage mai degrabă atenţia faptul că prietena Lucia a lui Remarque apare în roman – cel puţin ca nume – ca iubită moartă cu ani în urmă, dar rămasă vie în amintire, a lui *Fritz Schramm* alias Fritz Hörstemeier. În afară de

aceasta, în Jurnal Remarque vorbește despre *„iubirea sufletească"* a lui Hörstemeier pentru Elisabeth, pe când în roman Elisabeth îi este sortită lui *Ernst Winter*. Este clar că prin romanul *Cuibul visurilor* Remarque se transpune în starea de spirit a prietenului Hörstemeier. Ficționalizarea unor momente biografice și inventarea personajelor *Schramm* și *Winter* pot fi considerate încercări reușite ale scriitorului Erich Remarq de a găsi drumul spre sine însuși.

Importanța deosebită a romanului *Cuibul visurilor* constă în primul rând în faptul că, în realitate, *acesta* este romanul de debut al lui Remarque care nu și-a început cariera literară cu *Pe frontul de vest nimic nou.* Iată de ce atenția acordată motivelor și genezei *Cuibului visurilor* rotunjește în mod esențial o imagine mai complexă a evoluției lui Erich Maria Remarque ca scriitor.

Petra Oerke

Valoarea Timbrului literar se virează în contul
Uniunii Scriitorilor nr. 2511.1 – 171.1/ROL, BCR,
filiala Piața Unirii, București

Adresa editurii:
Str. Polonă nr. 92,
Bl. 17 A+B, Ap. 1, Sector 1,
București
Tel. și fax: 210 88 97